

Українська Духовна Бібліотека

Ч. 79

о. ІВАН ЛУЖЕЦЬКИЙ

ДОРОГА ЖИТТЯ

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІЯН

Р И М - 1990

diasporiana.org.ua

Українська Духовна Бібліотека

Ч. 79

о. ІВАН ЛУЖЕЦЬКИЙ

ДОРОГА ЖИТТЯ

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІЯН

Р И М - 1990

Технічне оформлення: Мирослав А. Ціздин

ВІД ВИДАВНИЦТВА

У твоїх руках «Дорога життя» - третя праця Всеч. о. Івана Лужецького, українського католицького душпастиря у Мец, Франція. Її зміст - це, в основному, роздуми на тлі євангельських повчань нашого літургійного року, хоч не повного. Ці роздуми поділяються на п'ять частин:

1. Існування Бога; 2. Ісус з Назарету - абсолютний носій спасіння; 3. Людина - образ Бога; 4. Марія - мати Господа нашого Ісуса Христа, і 5. Віра і людське життя.

У своїй першій праці «*Отче наш*» шановний Автор подав прекрасні роздуми про Господню молитву, а в другій «*Ісус з Назарету - міт чи Спаситель?*», на тлі довголітнього свого душпастирського досвіду, він намагався представити християнство у новому насвітленні, щоб таким чином бодай трохи поширити релігійне знання й поглибити духовне життя наших вірних у діяспорі, як також на Батьківщині, які під цю пору живуть у вільнодумному матеріалістичному й атеїстичному оточенні. А в цій третьій книжечці «Дорога життя», - яка постала з недільних проповідей. — Автор подає душевну поживу всім, що прямують до нашої вічної батьківщини, де панує справжнє Щастя, Мир і вічна Любов.

Видавництво «Української Духовної Бібліотеки», надіється, що цінні повчання нашого ревного душпастиря о. Івана Лужецького своєчасно принесуть щедрий плід, спричиняючись до духовного відновлення нашого народу у 1000-річчя його Християнства, і, тим самим, виправдають зусилля Автора й кошти цього видання.

Видавництво ОО. Василіян

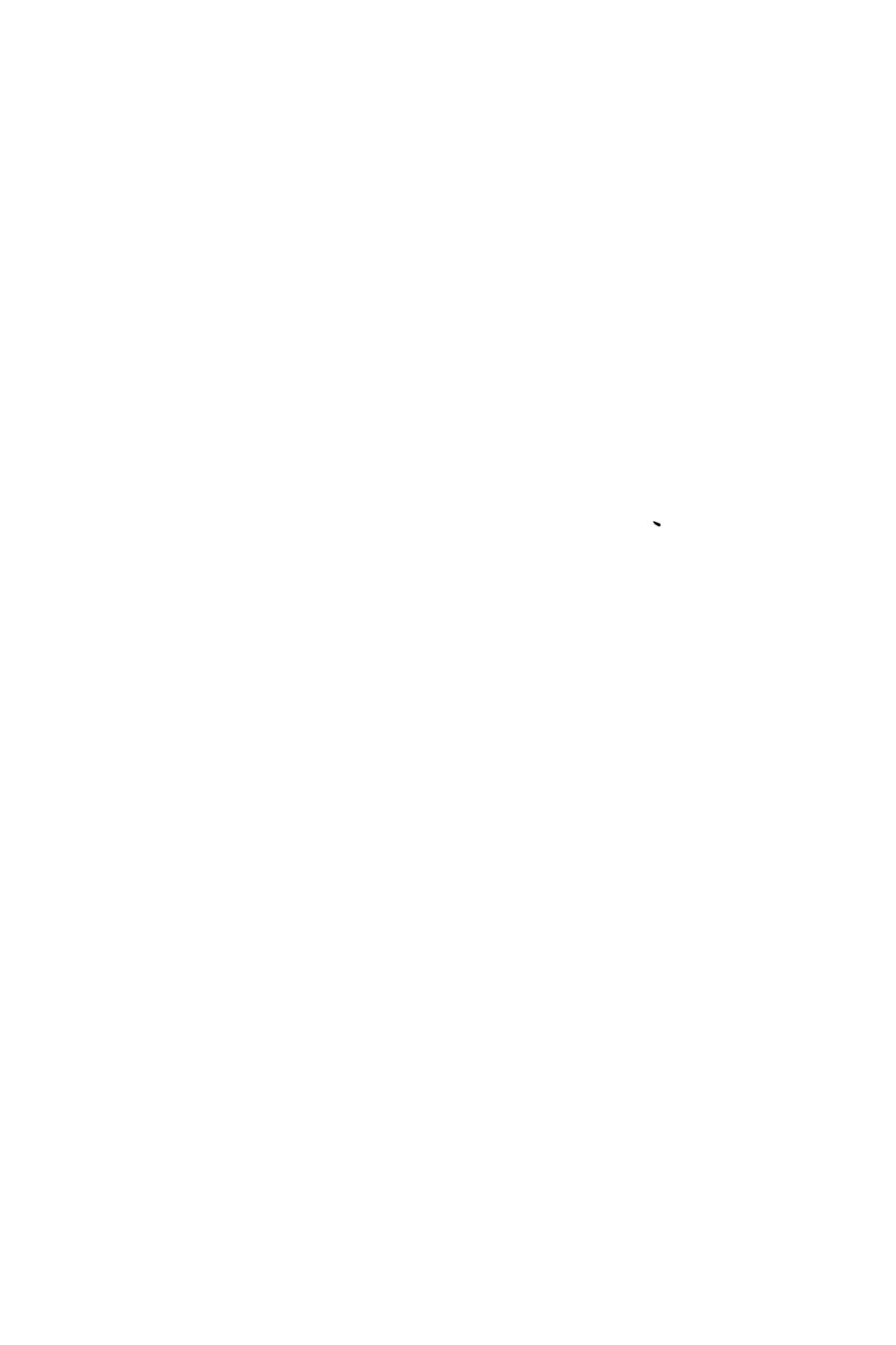
ЗМІСТ

<i>Від Видавництва</i>	3
I. ІСНУВАННЯ БОГА	9
1. Бога ніхто не бачив	11
2. Що є основою нашої віри	14
3. Будьмо собою!	18
4. Христос Чоловіколюбець - образ невидимого Бога	21
II. ІСУС З НАЗАРЕТУ - АБСОЛЮТНИЙ НОСІЙ СПАСІННЯ	25
5. «Велику радість звіщаю вам»	27
6. До своїх прийшов і свої його не прийняли ...	31
7. Богоявлення	35
8. «Ви, що в Христа хрестились...»	39
III. ЛЮДИНА ОБРАЗ БОГА	43
9. Хто ти є, людино?	45
10. Як осягнути життя вічне?	48
11. На початку Нового Року	51
12. Станьмо будівничими доріг!	54
13. Багатство й вічне життя	57
14. Оздоровлення сліпого	61
15. Про митника Закхея	65
16. Притча про митаря і фарисея	69
17. Неділя блудного Сина	73
18. Що змінилось з приходом Христа	77
19. Неділя Сиропусна - Неділя Прощення	81
20. Царство Боже - центральна тема проповіді Христа	85
21. Навернення - це єдиний шлях для приходу Божого Царства і тривалого перетворення світу	89
22. Хрестопоклонна неділя	92
23. Чому Христос мусів страждати і вмерти? ...	96

24. Квітна неділя і страсний тиждень	101
25. Воскресіння Ісуса - основа християнства ..	105
26. Великдень	109
27. Томина неділя	113
28. Неділя Мироносиць	116
29. Неділя Розслабленого: «Людини не маю» ..	119
30. Неділя Самарянки	123
31. Неділя Сліпонарожденого	126
32. Вознесіння Г.Н.І.Х. - «Будьте моїми свідками»	129
33. П'ятидесятниця - Зіслання св. Духа	133
IV. МАРІЯ - МАТИ Г.Н.І.Х.	137
34. Непорочне Зачаття П. Д. Марії	139
35. Благовіщення П. Д. Марії - Марія Мати віруючих	142
36. Успіння Преч. Діви Марії	146
37. Покров Пресвятої Богородиці	150
V. ВІРА Й ЛЮДСЬКЕ ЖИТТЯ	153
38. Релігія «опіюм» для народу (Неділя Всіх Святих)	155
39. Про суть християнства	158
40. Про птиць небесних і польові лілії	162
41. Оздоровлення слуги сотника в Капернаумі	166
42. Про бісів і біснуватих	170
43. Спокуси Ісуса в пустині - образ всякої спокуси	174
44. Про видимий і невидимий світ	177
45. Преображення Господнє	181
46. Про справжню віру	185
47. Великодушне Боже милосердя і справедливість	189
48. Усікновення чесної голови св. Івана Хрестителя	192
49. Притча про поганих виноградарів	197

50. Притча про весільний бенкет	201
51. Про любов Бога і любов людей	204
52. Про таланти й людське життя	207
53. Про покликання Учнів	210
54. Про норми загальнолюдської християнської поведінки	213
55. Передумови безсмертного життя	217
56. Притча про сівача	219
57. Притча про багача і Лазаря	222
58. Оздоровлення біснуватого	225
59. Про силу й необхідність віри	228
60. Притча про милосердного самаряніна	231
61. Про урожай і зажерливість багатого землевласника	234
62. Притча про багату вечерю	237
63. Неділя Праотців - Кінець року	241
64. Неділя Святих Отців - перед Різдвом	244

ІСНУВАННЯ БОГА

1. Бога ніхто не бачив

Хоч у Святому Письмі сказано: «Його престол небо, а земля - це підніжок Його», то ця фраза не що інше, як поетичний образ, яким автор хотів висловити велич, силу й могутність Творця. Незважаючи на те, що Бог - завжди і всюдисущий, - «у ньому бо живемо, рухаємося», - як казав апостол Павло, Бога ніхто з людей не бачив і бачити не може.

В еволюційному уявленні нашого світу людина - це істота, в якій матерія розвинулася до самосвідомості, одухотворивши внаслідок трансцендентальності, тобто здатності позадовічного пізнання, отого невимовного Божого дару, що відрізняє людину від усього іншого живого. Людина - це матерія, а Бог - це інша дійсність, інший світ. Людська сфера дії - це тільки матеріальний світ, в якому людина живе і яку можна досліджувати. Існування Бога чи неіснування Його, ми неспроможні доводити матеріальними засобами лябораторій, телескопами, мікроскопами, фотоапаратами чи хемічними реакціями. З допомогою цих засобів можемо натрапити лише на сліди Божого існування, що ними є як видимий, так і невидимий голим зором світ, також здобутки науки й техніки. Людині, заглиблений у роздуми про всесвіт, невидимий Бог став видимим, бо, роздумуючи про діла Божих рук, людина наближається до пізнання Майстра. В неупередженої людини такі роздуми викликають подив і захоплення величчю, мудрістю, силою і милосердям Бога.

«Бога ніхто небачив», - твердять атеїсти. Цеправда. Але це саме сказав 19 століть тому Євангелист Іван, і Біблія повторяє цю істину. Хоч Біблія не є богословським трактатом, в якому викладено науку про Бога, однак у Святому Письмі зібрано все те, що сотні й сотні осіб протягом майже півтори тисячі

років думали і казали про Бога. Вони не могли жити, не поставивши запитання: хто Той, хто все створив, хто усім керує? У святих книгах висловлено подив і вдячність, бажання і прохання, а то й нарікання всіх тих людей. З подивом вони відкривали, що Він - Творець, що Він інший - Святий і Єдиний. «Він моя скеля, моя твердиня, мій спаситель», - мовив Давид. «Він пастир, він притулок. Він суддя справедливий, охоронець сиріт і вдовиць, який за гріхи карає, а того, що кається, милує й прощає. Він грізний, але водночас і милосердний та терплячий. Він цар над царями, володар над володарями. Увесь усесвіт - його власність. Його сила несказанна. Його ласка безмежна й любов до людей безмірна. Він - серафимів Господь і цар Ізраїлів. Він Бог невимовний, незображенний, невидимий, неосяжний, завжди сущий і так само сущий».

Немає в людській мові слів, які могли б повністю висловити, хто Він і який Він. Цієї неспроможності людської був свідомий, зокрема, Євангелист Іван. Тому він іде далі. Він не заперечує всіх цих піднесених, повних змісту й глибини, описових образів Бога, так як вони змальовані в Біблії. Пишучи своє Євангеліє на схилі віку і навчений особистим досвідом, апостол Іван висловив таку вагому думку: «Ніхто й ніколи Бога не бачив. Єдинородний Син, що в Отцевому лоні, явив нам Бога». Отож, Ісус із Назарету, втілене Боже Слово, друга особа Пресвятої Тройці, який прийняв людське тіло від Пречистої Діви Марії, своїми ділами і словами явив нам Бога, якого увесь час зове своїм Отцем. На прохання апостола Филипа: «Господи, покажи нам Отця», Ісус відповідає: «Як довго я звами, а ти мене не знаєш, Филип? Хто мене бачив, той бачив Отця». Ту саму істину висловлює й апостол Павло, кажучи: «Він - образ невидимого Бога».

В Ісусі Христі невидимий Бог став видимим. Він є втіленням спасенної волі Божої, його людинолюб-

ства, доброти, любови й милосердя. Пам'ятаймо й усвідомім себе, що там, де Христос, там і Бог. Хто знайшов і прийняв Христа, той відкрив і прийняв Бога.

Найвірніше й найточніше визначення Бога подав Євангелист Іван незадовго до своєї смерті. У листі-заповіті він писав: «Бог є любов. Любов Бога до нас виявилася тим, що Бог послав свого єдинородного Сина у світ, щоб ми жили через Нього. А любов полягає не в тому, що ми полюбили Бога, а що Він полюбив нас і послав Сина свого на знак примирення за гріхи наші. Любі! Коли Бог так полюбив нас, то й ми повинні один одного любити», (1 Ів. 4,8-11) - пише Євангелист Іван. Глибинніше, ніж ці слова Ісусового апостола, не можна написати. Над ними треба міркувати, їх запам'ятати й ними жити.

2. Що є основою нашої віри в Бога

Перш ніж говорити про Бога, Боже посланництво, Боже синівство Ісуса з Назарета, його життя та вчення, поставмо запитання: яку певність ми можемо мати, що Бог справді існує. Інакше кажучи, запитаймо себе, що є основою нашої віри? Чи має вона свою розумову основу, фундамент, підставу, а чи, може, вони лише продукт нашої уяви, нашого внутрішнього бажання внаслідок релігійного виховання в дитинстві й пережиток минулого? Які мотиви та справжні речеві підстави спонукають нас вірити, збуджуючи в нас переконання про конечність існування Бога?

Для цілковитої ясності, ми мусимо тут відразу сказати, що не можна доводити існування Бога тими ж засобами і так само, як в природничих науках, чи як в математиці ми доводимо, що $2 + 2 = 4$. Бог є зовсім інший від матеріального світу, який ми можемо сприймати нашим зором, слухом, чи дотиком. Його існування чи не існування матеріальними засобами ми ніколи не доведемо. А все ж таки ознаки, докази й сліди його існування ми відкриваємо на кожному кроці. Бога ми можемо відкрити завдяки слідам його творів, так, як досвідчений мисливець зимою, бачачи слід на недоторканім снігу в тиші лісу, скаже вам - це сліди оленя, лиса, вовка, ведмедя, хоч їх він і не бачить. Вони існують, бо вони залишили по собі сліди. Ідучи тим слідом, ми можемо мати певність, що ми їх відкриємо. При цьому можемо знати вже наперед, завдяки залишеним слідам, яка величина і який вік звірів, що залишили ці сліди. Так само і з відкриттям існування Бога.

На існування Бога вказує всесвіт, зоряне небо, жива й мертвa природа. Наше сонце - це одна із 150 мільярдів зірок, які утворюють нашу Галактику. Воно

обертається навколо її центру протягом близько двохсот мільйонів років. Зорі, які входять до Галактики і яких ми не бачимо неозброєним оком, здаються нам світлою смugoю, що оперізує все небо і називається Чумацьким Шляхом. За межами нашої Галактики, за Чумацьким Шляхом ми спостерігаємо, завдяки сучасним телескопам, близько мільярда інших подібних до неї зоряних систем. Відстань між ними вимірюється тисячами, а то й мільйонами світлових років. «Боже, які величні діла твої», - каже Псалмопівець в захопленні. Якавелика твоя мудрість, твоя сила. Хтось мусів це все створити, покликати з небуття до буття, бо нічого само з себе не постає. Все, що існує, мусить мати якусь ближчу, теперішню, чи віддалену причину, яка існувала вже раніше, ніж наслідки її дії. І саме тут і міститься вся трудність для атеїстів, що заперечують існування Бога. На запит, із чого постало все те, що ми бачимо: земля, сонце, місяць, зорі, все те, чого ми доторкаємося - вони відповідають: із первісної матерії. На дальнє питання: з чого постала первинна матерія, вони кажуть - з енергії. А енергія? На це питання вони не мають задовільної відповіді й намагаються переконати нас вивченими напам'ять фразами про «нестворюваність і незнищенність матерії, про вічність її в часі й безмежність у просторі». Про це те твердження атеїзму не переконує людей, які постійно думають. Пояснення, що матерія є вічна, що вона постала сама з себе, все те є чистим припущенням, гіпотезою, яка насправді не має жодного наукового підтвердження й обґрунтування. Це припущення противорічить нашему життєвому досвідові і чинним законам природи, воно ще необґрунтоване, хоч і викладане в науковій формі, як твердження і переконання тієї старенької, атеїстами висміваної бабусі, яка на підставі довгого життєвого досвіду відчуває і вірить, що Бог існує, хоча цього науково й не може довести. А переконання бабусі — це не сліпа віра, не впертість,

забобон, чи релігійний фанатизм, як кажуть пропагандисти атеїзму. Це переконання, цю віру в існування Бога, диктує їй простий, здоровий розум, шляхетність її людського, не лукавого, доброго, великудушного й люблячого серця, відкритого всім людським нуждам й потребам.

Питання походження всесвіту таке давнє, як і саме людство. Воно є вічним питанням, яке цікавило і цікавить людину усіх часів. Всі великі уми людства, від найдавніших часів донині, шукали і шукають відповіді на це основне питання людського буття: звідки це все, що існує, взялося, коли, як і чому, для чого? Яка мета людини, який сенс її існування? Чи з'явилась вона на землі випадково і все для неї закінчується зі смертю, а чи, як це вчать всі релігії - в якийсь інший, змінений спосіб людина продовжує своє існування і потойбік її земного життя?

Велика більшість з мислителів доходила до переконання, що перед постанням світу - космосу, мусіла бути якась першопричина, відмінна від матерії, яка покликала її знеуття дебуття - світовий дух, світовий розум-інтелект, як казав великий старогрецький філософ і вчений Арістотель. Вона, ця першопричина, надала всьому внутрішнє цілеспрямування, напрям розвитку від нижчого до дедалі вищого, досконалішого, згідного з точними законами. А де закони, там мусів бути і законодавець. Намагання пояснити це все щасливим збіgom обставин, випадком, чи конечністю - нічого не пояснює. Наука мусить вірити в якийсь закон, щоб взяти його за вихідну точку для дальших пошуків і дослідів. Сучасна людина, як ніколи раніше, є свідома пізнавальної спроможності й сили свого розуму, але водночас і його меж. Ця свідомість раз-у-раз приводить людину до питання про вічний, незалежний, творчий, всемогутній інтелект, як це сказав великий англійський астроном Віллям Гершель, який помер 1822 р. Він же відкрив планету

Уран з йї супутниками, два супутники планети Сатурна та понад 2.500 зоряних туманностей. Який же подив і захоплення нашою великістю, а водночас і свідомість нашої малости викликали ці відкриття серед усіх тих, хто думав власним розумом і дивився на світ своїми власними очима, як, наприклад, Ейнштейн чи Макс Планк, лавреат Нобелівської премії, творець квантової теорії, автор численних праць з термодинаміки та її застосування. А це ж не людина «темного, забобонного середньовіччя», а наш сучасник, який помер 1947 року. Що більше людина знає, то глибше її проймає страх і трепет перед незбагненним, ще недослідженим, не відкритим. Найбільші мислителі всіх часів були глибоківірючими людьми, згадати хоча б Ляйбніца, Ньютона, чи, скажімо, того самого Макса Планка, який сказав: У релігії, у віруючих, Бог є на початку, в науковців він є на кінці, як завершення всіх іхніх роздумів, досвідів, спостережень. До цього переконання науковець - мислитель доходить поступово, роздумуючи над законами, величчю, цілеспрямованістю створеного видимого матеріяльного світу. Цю першопричину всього, цей Всемогутній необмежний Інтелект вони назвали Творцем, Богом. Тому вірити в Бога і свою віру виявляти явної на зовні, це не відсталість і неганьба, а лише доказ нашої особистості, нашого самостійного думання. Закінчуючи наші роздуми, я дозволю собі повторити слова автора Старозавітної книги Мудrosti: «Справді дурні з природи всі ті люди, які не пізнали Бога, які через видимі блага не здолали пізнати Сущого, і, розважаючи над творами, не дійшли до впізнання Майстра» (Мудр. 13,1). Отож, немає сумніву, що роздуми над творами Всесвіту вказують на існування Творця, на його велич, якості, прикмети. Амінь.

3. Будьмо собою!

З історії та з літератури на цю тему ми знаємо, що 90 відсотків науковців і мислителів, почавши із сивої давнини і до наших днів, були й є віруючими людьми, які переконані, що матеріальний всесвіт сам із себе не постав, а на початку мусів існувати всемогутній Дух, необмежений, єдиний, одвічний Інтелект, обдарований розумом, свідомістю, волею. Він був тією першопричиною, що з небуття започаткувала буття, впорядкувала все, надала всьому рух і внутрішнє цілеспрямування. Цю силу, цю першопричину і відвічний Інтелект, людина назвала Богом. Переконання про конечність існування Бога притаманне не тільки особливо обдарованим особистостям; вченим мислителям, а й звичайним, простим, пересічним людям. Вони відчували і, з власного досвіду, говорили про святе, божественне, абсолютне, непроминальне, вічне, як в людині, так і в усьому бутті. Ці їхні переконання більш вимовно підтвердили такі світочі науки, на яких ми сьогодні дивимося з подивом, як: Сократ, Платон, Паскаль, Ляйбніц, Ньютон, Луї Пастер — видатний французький біолог і хемік, Рентген, Ломоносов, Менделеєв, Ейнштейн, Планк. Світочі науки всіх часів, часто, були глибоко віруючими людьми. Лише в шкільних підручниках на наших землях, де атеїзм є державною релігією, про це згадки немає, ба-більше, їх часто представляють, як матеріалістів, атеїстів. Щоб у цьому переконатися вистачить прочитати гасло «Ломоносов» в Українському Енциклопедичному Словнику. А для того, щоб пізнати, які насправді були його погляди, треба переглянути повне видання його творів із 1954-го року. Там Ломоносов пише: «Правда (наука) й віра - дві рідні сестри, дочки одного Всешишнього Творця, між якими ворогування, суперечності не може бути». Або: «Творець передав

людству дві книги. В одній показав свою велич, а в другій - свою волю. Перша - це видимий світ, Ним створений. Людина, дивлячись і захоплюючись його незмінною красою і гармонійністю, його будовою, мірою дарованої їй тями визнає всемогутність його Творця. Друга ж книга - це Священне Писання». Або пригадаймо вислів Ейнштейна, який сказав: «Я вірю в Бога, бачачи упорядкованість і лад всесвіту». А на іншому місці, згадуючи про боротьбу з фашизмом, Ейнштейн зазначає: «Під час боротьби з націонал-соціалізмом я сподівався, що німецькі вчені боротимуться за свободу, але я помилувся, бо учені відмовились від тієї боротьби. Та мірою сил, віруючі католицьких і протестантських церков стали до цієї боротьби, і того ми несмімо забути». Те, що Ейнштейн не був християнином, ще не дає нікому жодного права вважати його атеїстом, бо треба було називати атеїстом і Магомета, і визнавців усіх інших релігій.

Атеїсти твердять, мовляв, віра в Бога - це щось ірраціональне, ненаукове. Ім можна відповісти, що атеїзм ще більш ірраціональний, ніж релігійна віра. Щоб бути справжнім атеїстом з переконання, потрібно більшої віри, посвяти розуму, ніж для того, щоб бути теїстом, тобто вірувати в існування Бога. Віра в Бога має раціональні основи, підвердженні щоденним життям та досвідом. Тоді як атеїзм із його твердженням про несоторенність матерії - це нічим не обґрунтоване твердження, гіпотеза. Взагалі, що більше людина заглибується в знання, то більше вона відходить від атеїзму. Що вченіша людина, то обережніша вона в своїх твердженнях, бо їй відкривається, як багато вона не знає. Таким був і давньогрецький філософ Сократ (469-399 до Христа), який вчив інших чеснот і мудrosti своїм особистим прикладом. І тим, які захоплювалися його величезним знанням і життєвою мудрістю, він відказував: «Я знаю, що я нічого не знаю!» Саме тому перед наступом атеїстичної пропаганди маймо відвагу бути

собою й думати власним розумом.

Бути собою! Таким був у часі свого земного життя наш Господь і Спаситель. Для нього єдиним законом життя було - творити волю свого небесного Отця, незважаючи, чи це комусь подобається, чи ні. Своїм навчанням і своєю поведінкою він став викликом для «власть імущих» у той час у його країні.

Він навчав, що релігія має лише одну мету - навчити людину любити Бога понад усе, свого близького - як себе самого. Для нього ті дві заповіді були змістом Закону й Пророків. Понад них нічого більшого нема.

Перед ними все інше має поступитися, має ім служити. У своїй притчі - розповіді про милосердного самарянина він показав, хто наш близький. А ним, як знаємо, є кожна людина в потребі, без огляду на те, ким вона не була б. У притчі про Блудного Сина він унаочнює безмірну Божу любов до нас грішних. Божа безконечна любов, милосердя і справедливість - це одно, як вказав Ісус у притчі про милосердного боржника. Бог поведеться з нами так, як ми поводимося з нашим близкім. Перед Богом зовнішні ознаки праведності є нічим, якщо наше серце далеке від Бога. Господь Ісус представляє нам Бога, як люблячого батька, який не шукає смерти, погибелі грішника, лиш прагне, щоб він навернувся і жив, і то повним життям. Він не прийшов на те, щоб йому служили, але, щоб служити і навчити нас бути собою, тобто мати відвагу поводитися так, як нам диктує наше сумління і каже власний розум.

4. Христос Чоловіколюбець - Образ невидимого Бога

«Бог є любов», - сказав на схилі віку, роздумуючи про особу Учителя, вірний Христовий учень, апостол Іван. Для того, щоб сьогодні повірити у ці слова, треба пізнати Бога, відчути його присутність. Нашим предкам це було набагато легше: коли люди жили в безпосередній близькості та залежності від природи, вони щокроху й повсякденно відкривали для себе Божу присутність і любов. У Святому Письмі, що його загалом можна б назвати також історією Ізраїля, знаходимо такі свідчення про видимість Бога у світі:

«Голос Господній - могутній, голос Господній - величний». «Господь трошить кедри ливанські, креше полум'я вогнисте, пустелю стрясає, дуби перевертає» - співає біблійний псалмопівець. «Господь - моя сила і міць моя. Він став мені порятунком. Полки і колісниці фараона вкинув у море, безодні їх покрили, пішли на дно, неначе камінь», - читаємо у книзі Виходу.

Отак для давніх євреїв Бог батьків їхніх, Бог Ізраїля був могутніший, справедливіший від богів та володарів Єгипту, Вавилону та інших сусідних народів. Він — усемогутній Володар неба й землі, який за добро винагороджує, а за зло карає, був для них скелею, Спасителем.

З приходом Ісуса традиційний образ Бога зазнав докорінної зміни. Він, всемогутній, всеохопний, невимовний та невидимий Бог у другій Особі Пресвятої Тройці, не втрачаючи нічого зі своєї божественности, прибирає тіло від Пречистої Діви Марії і стає чоловіком у Христі. В останніх роках свого земного життя Христос стає мандрівним учителем. З гуртом учнів-апостолів він іде від села до села, від міста до міста й проповідує людям не

Бога кари, а Бога милосердя й любови, якого він зве Отцем. «Так бо Бог полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а мав життя вічне», - навчає апостол Іван. «Отець послав Сина не на те, щоб засудити, але щоб спасти світ». «Я і Отець - одно». «Хто вірує в мене - вірує не в мене, а в того, хто мене послав. І хто мене бачить, той бачить того, хто послав мене», - казав Ісус.

Ісус не тільки так навчає, а своїми ділами і своїм життям втілює те, що проповідує. Він дарує слух і мову глухонімим, відкриває очі сліпим, оздоровляє прокажених, зцілює всіляку недугу, воскрешає - вverteає життя померлим. Він не осуджує жінку, що її спіймали на перелюбі. До тих, хто себе вважав праведником і ладен був її каменувати, Ісус мовив: «Хто з вас без гріха - нехай перший кине на неї каменем». А до жінки, сповненої милосердям, сказав: «Іди, та вже від нині не гріши».

Читаючи Євангеліє, майже на кожній сторінці подибуємо розповіді про справжню любов і доброту Ісуза, Учителя і нашого Господа. Не дивно, отже, що апостол народів святий Павло, пишучи до свого улюблена учня Тита, зазначає: «Коли з'явилася доброта і любов Спаса нашого Бога до людей, він спас нас не заради діл справедливости, які ми були зробили, а зі свого милосердя - через Ісуса Христа, нашого Спаса».

Цю саму думку висловлює й апостол Петро на допитах перед синедріоном, найвищим єврейським судом, після зцілення кривого від народження. На їхнє запитання «Якою силою або яким ім'ям ви це зробили», Петро відповідає: «Нехай буде відомо всім і всьому народові ізраїльському, що ім'ям та силою Ісуза Христа Назарянина, якого ви розіп'яли і якого Бог воскресив із мертвих. Він - отой камінь, яким ви, будівничі, знехтували і який став наріжним каменем.

І немає ні в кому іншого спасіння, бо й імені немає іншого під небом, що було дане людям, яким ми маємо спастися».

Немає імені іншого під небом, крім Ісуса з Назарету, яким ми могли б спастися! Повірити в ці слова апостола Петра нам сьогодні не легко. З розвитком науки й техніки сучасна людина назовні немовби унезалежнилася від природи. Колись Божу присутність, Божу опіку думаюча людина відкривала на кожному кроці. Сьогодні вона переконана, що вона не потребує спасіння, бо вона взяла свою долю у власні руки. Поверховний погляд на світ і життя нібито цю істину підтверджує. Що ж ми бачимо навколо себе? Нескінчені потоки автомашин на вулицях міст, червоні сигнальні знаки на перехрестях доріг, які автоматично регулюють рух. Увечері, ввімкнувши радіоприймач або телевізію, людина чує про нові відкриття науки, здобутки техніки, при чому вона забуває, що людський розум - також Божий дар.

Отак у нинішньому світі для Бога не залишено місця. Крім того, внаслідок низького рівня релігійної культури, багато людей мають фальшиве уявлення про Бога, бувши переконані, що Бог - це жандарм, який тільки й чекає, щоб зловити нас на гарячому й покарати. Нашої «побожності» Бог ніби не винагороджує, а грішників та злочинців не карає, ба навіть дозволяє їм діяти безкарно. Де ж тоді, мовляв, Божа всемогутність, Божа справедливість, про яку нам колись у дитинстві говорили? Хто так думає, той має фальшиве знання про Бога. Так, Бог усемогутній, бо його любов всемогутня: вона вельми терпляча, вона все прощає, все дарує, завжди надіється, все перетерпить. Бог всемогутній, але водночас ніби й безсильний, бо своєї любови він нікому не накидає. Його любов беззахисна. Її можна знехтувати, відкинути.

Бог - суддя справедливий, але його суд, щоб задоволити нас, не мусить відбуватися вже тут, на наших очах. Ба більше, Бог не судитиме нас: перед Його величчю, Його святістю ми самі себе осудимо, побачимо, що ми варті, і знайдемо своє місце праворуч або ліворуч від Нього. Зрештою, побожність зі страху перед карою - це, взагалі, непобожність. Божих велінь, Божих заповідей ми повинні дотримуватися тому, що Бог їх нам дав з огляду на наші слабості, задля нашого власного добра. Єдине їхнє завдання полягає в тому, щоб з їхньою допомогою привести нас до Бога, до повноти життя, до щастя. Вони мають бути для нас дороговказами й пересторогою нашляху нашого життя. Мета Божих заповідей - вказати заздалегідь на небезпеки, які нам загрожують.

Отож, Бога ми повинні любити тому, що Він перший нас полюбив і любить нас грішних далі, і то любить нас незліченно більше, ніж ми того заслужили. Та в любов повірити, любов зрозуміти може лише той, хто сам любить. Божу любов зрозуміти нам не дано, бо вона божественна й перевищує людський розум, наше уявлення. Ісус Христос - це, власне, втілення цієї Божої любові. Для єреїв вона свого часу була розчаруванням, для греків - безглаздям, а для віруючих християн - Божою силою, Божою премудростю. Нинішня людина може її відкрити, читаючи в дусі віри Євангеліє, де записані Христові слова й діла, або в нас, тобто у віруючих християнах, які ведуть справжнє християнське життя. Тому помолімся сьогодні, щоб життя Христа Чоловіколюбця було явним у нашему смертному тілі і щоб ми, немов свічадо, відзеркалювали Господню славу і любов. Помолімся, щоб ми дедалі більше уподоблювалися до образу Божого і щоб ми були живими свідками Його любові серед людей.

**ІСУС З НАЗАРЕТУ -
АБСОЛЮТНИЙ НОСІЙ СПАСІННЯ**

5. Велику радість звіщаю вам (Різдво або різдвяний час)

І сказав до них ангел: «Не бійтесь, ось бо я звіщаю вам велику радість, що буде радістю усього люду. Сьогодні народився вам Спаситель, Христос Господь» (Лк 2,10).

Сьогодні людина нічого так не прагне, як радості. Вона потрібна до життя так само, як сонце, повітря, хліб і вода. Де її нема, там зачинається повільне вмирання з усіма своїми проявами, в духовній і тілесній площині. Це можна ствердити на кожнім кроці.

Здавалося б, що зі зростом добробуту повинна зростати й радість, а в дійсності стається щось протиєве. З піднесенням життєвого рівня в країнах високого розвитку цивілізації й матеріальних дібр, спостерігається різкий спад життєвої радости, задоволення, духовної рівноваги, погідности, миру. Все люди мають, все, про що їхнім батькам і не снилося, а все ж таки чогось основного для задоволення і щастя їм не достає.

Заповнити цю порожнечу, зарадити цьому лиху стараються людина різні лади. Навіть уряди держав дають велику допомогу тим, які організують дозвілля-розваги для народу. Винахідливі люди створили окрему індустрію, яка продає людям у різній формі втіху й розвагу. За ті хвилини втіхи й розваги люди дорого платять, і то не тільки грішми, але дуже часто здоров'ям, родинним щастям, спокоєм душі, незважаючи на те, що правдивої, тривалої радости вони дати не можуть.

Яку ж радість звіщав ангел пастирям на вифлеємських полях у ту святу ніч народження Христа Спасителя? Напевно, не ту штучну чи грішну, яку за гроші можна купити, але тривалу, здорову,

ущасливлюючу.

Кожна чесна, спражня радість, доступна людині на цій землі, є подвійна: природна й надприродна.

До природної радості людини належить, наприклад, втіха, задоволення молодої, здорової, незіпсуютої й не зневіrenoї людини, перед якою світ стоїть навстіж. Туди можна зарахувати і радість щасливо го родинного життя, де чоловік і жінка дійсно є одним серцем й однією душою, де є щира любов, де збережені до сьогодні ті самі святі почування, що їх вони носили в своїх серцях тоді, коли перший раз подали собі руки. Туди належить і радість щасливої християнської родини, де між батьками й дітьми панує любов, згода й поважання, де серця дітей наповнені вдячністю супроти батьків, які й на старість літ з їхніх очей відчitують їхні бажання. Оце є та природна радість, не тільки дозволена, але й Богом бажана, що є конечною для людини, для повного розвитку її фізичних і духовних сил. Та не оту радість звіщав ангел пастирям, але іншу - надприродну, якої світ не може дати, але й не має сили її знищити.

Оту радість, яку ангел приніс звисот, не можна ані охопити руками, ані зважити, ані зміряти, ані купити, ані вкraсти чи позичити. Її лише можна відчути серцем, і роздавати іншим без страху, що її може забракнути чи зменшитися. Цю тривалу й незнищиму радість дає нам «Бог Предвічний, що зійшов днесь із небес, щоб спастi люд увесь». Той, що небо прикрасив зорями і в своїй долоні тримає кінці землі, з любови до людей дозволив себе в яслах покласти. Він світло від світла, істинний Бог, єдиносущний з Отцем, що через Нього все сталося, задля нас людей зійшов із небес прийняв наше тіло з Духа Святого і Марії Діви і став чоловіком. Ці слова з Символу Віри - це не моя видумка, ані Отців Церкви 4-го сторіччя, але це лише повторення науки Апостолів, очевидців і слуг Слова.

Це слова отого Петра, який на запитання Христа: «За кого мають люди Сина Людського», заявив: «Ти є Христос, Син Бога живого» (Мт 16,13-16), чи отого невіруючого Томи, який доторкнувшись рукою списом проколеного боку воскреслого Христа, промовив: «Ти Господь мій і Бог мій» (Ів 20,24-30). Основа цієї небесної радості - це запевнення самого Христа: «Так бо Бог полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього не загинув, але жив життям вічним» (Ів 3,16). А давши нам свого єдинородного Сина, Бог у Ньому дав нам усе. Чогось більшого Він уже не міг нам дати. Через Нього ми стали дітьми Божими. Бог у Христі нас вибрав перед заснуванням світу і призначив нас для себе, щоб ми стали Його синами. Для нас зі смертю все не кінчається. До нас стосуються слова Апостола Павла, що їх він сказав 2000 років тому до Филип'ян: «Браття, радуйтесь завжди у Господі; і ще раз кажу: Радуйтесь!» А це слова «в'язня Христа ради», закованого в Римі в кайдани. Чи ми сьогодні маємо настільки сили, щоб їх повторити?

Буденність, рутина, непевність і втома знесилює християн. Тяжко між ними знайти людину, яка має в серці мир, яка випромінює радість. Більшість живе, як ті інші, що не мають жодної надії. Виникає питання, як треба проповідувати слова вічної правди й життя, щоб вони були сприємливі для сучасної людини? Як знайти шлях до їхніх сердець? Чи не треба б нам усім оновитись, стати людьми випромінюючої радості і внутрішнього миру, що випливав би зі щастя нашої злуки з Христом, із свідомості нашого усиновлення й величі нашого покликання, бо слова самі тутнічого не поможуть.

Тому, святкуючи народження Христа, що є світлом світу, дорогою до щастя, піднесімось духом понад сіру буденність і, давши Ісусові місце в наших серцях, станьмо «новими людьми», носіями любови

Христа і Божої радості для людей нашого оточення. Ту радість, якою нас Бог у Христі Ісусі обдарував, яка випливає з відчуття близькості Бога, ми повинні роздавати нинішнім нещасним людям. Христос родився! Радіймо й прославляймо його! Амінь.

6. До своїх прийшов і свої його не прийняли

В Євангеліях неділь перед і після Різдва знаходимо розповіді про події, пов'язані з земним народженням Ісуса. Запис про земне життя Ісуса залишили нам усі чотири Євангелисти: Матей, Марко, Лука та Іван. Обидва говорять про те, що Ісус народився у Вифлеємі, та розповідь Луки є докладніша. Лука за фахом лікар, з нахилом історика на підставі джерел (можливо, що й самої Матері Ісуса) намагався залишити нам найдокладніший опис. Він починає свою розповідь описом Благовіщення, говорить про ангела Гавриїла, якого Бог післав в Назарет до Діви Марії, зарученої з Йосипом. «І промовив до неї ангел: Не бійся, Маріє, бо в Бога ти знайшла благодать. Ось ти зачнеш у лоні й породиш Сина і даси йому ім'я Ісус. (Слово Ісус в перекладі означає Господь є Спаситель -рятівник).

Він буде великим і Сином Всевишнього назеться». На питання Марії, як же ж це станеться, бо вона мужа не знає, - ангел сказав: «Дух Святий зійде на тебе і сила Всевишнього тебе отінить, через те і Святе, що народиться буде Син Божий». Потім Лука розповідає про відвідини й перебування Марії в її родички Єлизавети аж до народження Івана Христителя.

Далі Євангелист Матей згадує, що Ісус народився у Вифлеємі Юдейськім за днів царя Ірода. Він говорити також про прибуття до Єрусалиму мудреців зі Сходу, які шукали новонародженого Царя Юдейського, про втечу святої Родини до Єгипту та про веління Ірода повбивати у Вифлеємі й в усій тій околиці дітей, що мали менше, ніж два роки.

Про зовнішні причини, чому Ісус народився у Вифлеємі, коли Марія і Йосиф проживали в Назареті, Матей нічого не каже. Та цю прогалину заповняє

євангелист Лука: «Тими днями вийшовнаказвідкесаря (царя) Августа переписати всю землю (зробити перепис всіх жителів римської імперії). І всі йшли записатися, кожний у своє місто. Пішов також і Йосиф з Галилеї, з міста Назарету до Юдеї, до міста Давидового, що зветься Вифлеєм, бо він походив із дому й роду Давидового. Пішов, щоб записатися з Марією, із ним зарученою, що була вагітна. І сталося, як вони були там, то настав їй день родити. І породила вона сина первістка, і його сповила, і до ясел поклала, бо не було їм місця в заїзді».

Не було для них місця в заїзді. Та не тільки в заїзді, але й в містечку, бо Йосиф, напевно, ходив і стукав до дверей хат, з проханням прийняти їх на ніч, дати ім притулок у цю скрутну годину. Та відповідь усюди була та сама: Наша хата маленька, ми вже маємо людей на ніч, ми вже пообіцяли іншим тощо. Якби це були б відомі, багаті люди, то місце для них уже якось знайшлося б. Але для цих двох бідних незнаних людей з віслуком і жінкою, та ще й в такому стані - о ні! Найрозумніше, щоб зберегти обличчя й не мати клопоту - це розвести руками й сказати: на жаль, не маємо місця.

Скільки разів в нашему житті ми також так чинили, скільки поверхових причин ми вигадували, щоб зберегти обличчя й присмирити докори совісті. Та повернімся до Вифлеєму. Яке велике непорозуміння, яка велика трагедія! Його, Ісуса, Спасителя, Визволителя Бог пообіцяв праотцям. Його провіща-ли пророки, очікували з тugoю століттями. Виявом цього було побажання при прощенні між побожними юдеями: «Нехай встановить Господь за нашого віку своє царство за посередництвом Месії (свого помазанника), сина Давида!» Іншими словами - нехай Господь дасть тобі ласку дочекатися цієї благословенної хвилини, стати її учасником. Це побажання було водночас і молитвою. Народ очіку-

вав Месію, як бажає дощу й прохолоди спрагла земля посушливого та гарячого літа. А коли він прийшов, «свої його не прийняли», між своїми не було для нього місця. Не було для нього місця, бо він не був політичним демагогом, визволителем, який обіцює рай на землі. Оні, він хотів любов'ю наповнити серця людей, і так перейнакшити світ. Для такого месії, спасителя, визволителя поміж ними не було місця, бо вони мусіли б навернутися, змінитися, стати новими людьми.

Не було для нього місця дві тисячі років тому, нема для нього місця і нині. Немає для нього місця в соціалістичних країнах, бо він є «опіюм для народу», перешкодою на шляху «до світлих висот», для встановлення «раю» на землі, як кажуть офіційні пропагандисти. Немає для нього місця і в капіталістичних країнах, бо тут для більшості це також рай на землі, який треба купити за гроші, не рахуючись із засобами, до яких людина вдається, щоб цей «рай» здобути.

Бог у невимовній любові й милосерді прийняв людське тіло. Логос, Боже Слово, друга Особа Пресвятої Тройці, Син Божий став людиною, щоб обожествити людину. Прийнявши людське тіло в пречистому лоні своєї матері, Марії, він цим самим з'єднався назавжди з кожною людиною, яка приходить на цей світ. Він існує, перебуває, живе в кожному з нас, навіть коли ми про це не думаємо, не знаємо, не віримо. А це, може, тому, що його осяйний образ на нашему обличчі з нашої вини ще не виявився. Може тому, що таких людей, які своїм життям відзеркалювали б його образ, його любов, ми не мали щастя зустріти в нашему житті. Та не зневірюймося, бо те, чого ми досі не зробили, можна ще зробити завтра, як довго ми живемо, бо зародок божественного життя ми одержали з нашим народженням, з нашим хрещенням. Воно засіяне в нашій душі. Даймо

лише змогу йому зійти, приrostи й дати плід.

Отож, у цей різдвяний час просімо його: Господи, утверди в мені свідомість мого божественного покликання. Дай, щоб я Тебевідкривав, бачив, приймав і любив у кожній людині, яку я зустріну на дорозі моого життя. Дай, щоб я зрозумів і запам'ятав Твої слова: «Справді кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших - ви мені зробили». Господи дай, щоб оці Твої слова стали неписаним правилом усього моого життя і моєї поведінки. Молімо його! Пречисту Матір, щоб вона в цьому нам допомогла. Христос народжується - приймімо й славімо його! Амінь.

7. БОГОЯВЛІННЯ

Євангеліє на свято Богоявлення розповідає про Івана Христителя, який хрестив Господа нашого Ісуса Христа в річці Йордан. Свято Богоявлення в календарі церковного року - це одне з найбільших свят, на одному рівні з Великоднем. Первісна Церква на Сході знала лише свято Богоявлення, а свято Народження Христового вона перебрала щойно наприкінці четвертого сторіччя від Риму. Православні вірмени ще й нині святкують Народження Христове й свято Богоявлення разом. Літургічні тексти відправ відзначають свято Богоявлення пишнотою величчю. Чому це так? Справа в тому, що це свято було тісно пов'язане з щоденним життям тодішніх людей, воно було їм близьким, знаним.

Перенесімся думкою в перші сторіччя нашої доби. Римська імперія охоплювала тоді усе Середньомор'я, Європу, Африку, Азію. Римський імператор - кесар, царював у Римі й управляв усім тодішнім світом. По більших містах жили ним призначувані намісники. Вони управляли провінціями, адміністративними частинами імперії. Про спокій і лояльність супроти Риму дбали сильні відділи легіонерів. Час до часу розносилася вістка про те, що кесар, після перемоги над своїми супротивниками, зупиниться і відвідає те чи інше місто. Для такого міста це була небуденна подія. Адже тоді не було телевізії, і живого кесаря, за винятком кількох людей, ніхто не бачив. Кесар мав титул «божественний». Тож його приїзд до міста був приїздом божественного. До такого приїзду місто всіляко готувалося. На перехрестях вулиць і майданах запалювано свічки. Ніч оберталася на день. Сам кесар в'їдждав величаво, маніфестуючи свою могутність, силу, доброту. З цього приводу в місті відбувались вистави, ігрища, публічні прийняття, куди мали всі доступ. Кесар

підтверджував давні права, давав нові привілеї, звільняв від данини, дарував свободу невільникам. Отож, цей день ставав незабутнім днем у пам'яті мешканців міста та іх нащадків. Дуже часто такий день був початком нової доби, нової світлої епохи, нового розквіту, і тому цей день називали «Теофанією» - Богоявленням, появою, об'явленням, приходом божественного.

І ось надходить хвилина хрещення Ісуса в Йордані, після тридцятьох років непомітного життя. Ісус не сам, із ним є багато людей, що прийшли також хреститися. «І сталося, як хрестилися усі люди, й як Ісус, охристившись, молився, розкрилося небо. І дух святий злинув на нього в тілесному вигляді, як голубка, і голос з неба почувся, що мовив: Ти Син мій улюблений, що я тебе вподобав» (Лк 3,21-22). Після хрещення і перебування в пустелі починається публічна діяльність Ісуса, сповнена ділами милосердя й любові, з чудесними оздоровленнями калік, сліпих і прокажених. Це все не могло щезнути безслідно з пам'яті тодішніх жителів малої Палестини. Щоправда, всі ці елементи, всі ці події людям були відомі з теофаній, приїздів кесарів, володарів. Та в приході Ісуса вони вбачають справжню Теофанію, справжній прихід божественного, - не людини, а самого Бога в людському тілі. В приході Ісуса вбачають тривале завершення даних їм обітниць, перед якими всі кесарські обіцянки здаються слабким відблиском. Ісус не лише божествений, він справжній Бог, Божий Син-улюблений, як засвідчив голос з неба. Він всесильний володар неба і землі, якому коряться сили природи. «Хто той, кого вітри й море слухаються», - питали після того, як стихла буря на озері, перелякані апостоли. Як не вірите мені, моїм словам, вірте ділам, - сказав Христос. Мої діла «не мої, а того, хто мене послав, Отця». З його приходом темна ніч безнадії стала днем надії й радісного

очікування. Світло його правди, його Євангелія не освітило міста лише на одну ніч, а стало непроминальним світлом усесвіту, яке світить кожній людині, що приходить на цей світ. Хто іде за ним, той не блукає в темряві, а отримує світло життя. У ньому він знайде відповідь на всі питання буття, ба більш, він сам стане світлом для інших.

Отож, його прихід на землю - це справжня Теофанія Бога, справжнє Богооб'явлення в його Сині людям тут, на землі. Він прийняв людське тіло, нам уподобився, щоб ми могли відтак уподобитися до нього. Його прихід на землю - це початок нової ери, початок нового кращого життя для всього світу, для всіх, хочби де й вони жили. Це сповнення пророцтва Ісаї, заповіджене 750 років до того: «Пустеля й суха земля хай веселиться. Нехай радіє степ і вкривається нарцисами... Нехай радіє радістю і тішиться, бо слава Ливану буде йому дана, пишність Кармелю та Шарону. Вони побачать славу Господню, сяйво Бога нашого. Змініють зомлілі руки, скріпляться хисткі коліна! Скажіть тим, у кого серце полохливу: Будьте мужні, не бійтесь. Ось Бог наш... Він прийде і порятує нас. Тоді прозрять усліпих очі, й у глухих вуха відтуляться. Тоді кульгавий підскочить, моволень, а язик німого піснею озветься, по пустелі ринуть води, і вступу потоки... Визволені Господом повернуться і прийдуть на Сіон з веселим співом; і вічна радість буде в них над головою. Веселощі радоші будуть з ними, а смуток і зітхання зникне».

Це була візія майбутнього християн перших віків, коли вони святкували свято Богоявлення. Лише так можна зрозуміти чудові, повні величі й глибини богослужебні тексти тих днів. Читаючи їх, відчуваємо, що бачив і переживав народ, святкуючи це свято Богоявлення.

Перші християни вірили в слушність їхньої справи,

бо це була не їхня, а Божа справа. Вони пам'ятали слова Божественного учителя, який сказав: «Хай не тривожиться серце ваше! Віруйте в Бога й в мене віруйте» (Ів 14,1). «І все, що попросите в моє ім'я, вчиню вам, щоб Отець у Сині прославився» (Ів 14,3). «Мир залишаю вам, мій мир даю вам. Нехай не тривожиться серце ваше і не страхається. Це моя заповідь, щоб ви любили один одного, як я вас полюбив. Ніхто більшої любові не має над ти, як той, хто за своїх друзів своє життя віддає. Ви плакатимете й голоситимете, а світ буде радіти. Ви сумуватимете, але сум ваш обернеться на радість! Страждання зазнаєте в світі, але будьте відважні: Я світ переміг, Я бо подолав світ». Тому не дивно, що на Великому Повечір'ї увесь Божий люд на повні груди співав, і ще співає, оцию пісню надії й перемоги: «З нами Бог, розумійте народи, і покоряйтесь, бо з нами Бог. Почуйте всі, аж до краю землі, могутні покоряйтесь, бо з нами Бог. Остраху ж вашого не боїмось і не тривожимось, бо з нами Бог».

Дав би Бог, щоб ці слова християн перших віків, повні віри, певности й любові, сповнили наші серця, стали нашими власними словами, стали нашим ВІРУЮ в Того, хто не насильством, а своєю безмежною любов'ю подолав імперію й переміг світ. Амінь.

8. Ви, що в Христа хрестилися...

Християни відзначають свято Богоявлення на згадку про хрещення Господа нашого Ісуса Христа в Йордані. У саме свято ми гадкою перенеслися в перші віки християнства, намагаючись відчути й пережити те, що відчували й переживали перші християнські громади, святкуючи цей празник. Ми бачили, що Богоявлення - це одне з найдавніших християнських свят, давніше ніж Різдво, яке Східна Церква перейняла від Західної щойно наприкінці четвертого сторіччя. Ще й сьогодні православні вірмени, наприклад, святкують свято Богоявлення та Різдво разом. Далі ми нагадали, що теофанією-богоявленням поганський світ називав приїзд кесаря, величавий приїзд, як тоді вважали «божественного» імператора, до якогось міста. Цей приїзд був також дуже часто вирішальний момент в історії даного міста, початок кращого життя, нового розквіту, початок нової доби. Такою Теофанією чи Богоявленням, але набагато більшою мірою, для християн перших віків було врочисте хрещення Ісуса в Йордані. Ісус не був «божествений» так, як це були земні володарі. Він був Богом, який прийняв людський образ. Він був улюбленим Сином Бога, як це оповістив голос з відкритого неба.

Та є ю другий аспект цього свята, на який ми досі не звернули уваги. В навечір'я цього свята, на згадку про хрещення Ісуса, Церква - громади Христових учнів-послідовників, уділювали святе таїнство Хрищення тим, що зголосилися його прийняти. Уділювано його не будь-кому, а тільки тим, які були цього гідні, що знали, чому і для чого вони його приймають. А те, що вони гідні цього, мусили вони довести своїм життям. Уділювано це таїнство Хрищення після пробного часу, після навчання основних правд християнства, яке інколи тривало й кілька років. Христили людей таємно, десь у відлюдних місцях, вночі при свіtlі смолоскипів. А

ті, яких хрестили, були свідомі того, що вони чинять. Вони знали, що їх за це чекає. Вони знали, що це найважливіший акт в їхньому житті, бо приймаючи хрещення, вони знали, що їх чекає переслідування, втрата майна, муки, ба й навіть смерть. Отак цю ніч з часом почали звати ніччю світла, ніччю просвітлення, а новоохрещених звали просвітленими, вибраними, покликаними. Це ті, яких Бог вибрав, які знайшли правду, сенс та справжнє світло життя.

Після обряду хрещення відбувалася свята Літургія, в якій новоохрещеним дозволялось уперше брати участь. Під час Літургії вони уперше приймали під виглядом хліба й вина пречисте і дорогоцінне Тіло й Кров Сина Божого, їхнього Господа і Пана, як запоруку найінтимнішої любові, як поживу відродженої душі, як поживу безсмертя. Під час цього зібрані вірні співали їм ці самі слова, які ми ще нині співаємо в церкві на Богоявлення: «Всі ви, що в Христа хрестилися, у Христа зодягнулися. Алилуя!» Отак святкували це свято й так приймали таїнство святого Хрещення члени перших християнських громад.

Та часи міняються. Після перемоги над супротивником Ліцінієм 313 року, Костянтин Великий став єдиним володарем Римської імперії й проголосив повну свободу християнської релігії. Він надав Церкві великі привілеї й цим самим відкрив шлях для визнання християнства як єдино обов'язкової релігії. Це стало переломним моментом Церкви. Після цього стати християнином було тоді в моді, зокрема для тих, які хотіли посісти краще становище в державі. Усі тоді хотіли христитися, а Церква була неспроможна дотримувати давньої практики - навчати правд віри і християнської моралі тих, що зголосилися до хрещення. Тоді переміг погляд, що нікому не можна відмовити в хрещенні. Все це призвело до «розводнення» християнства, що мало далекосяжні наслідки. Так, скільки сьогодні є

номінальних християн, які нічого не знають про справжнє християнство? Дуже часто це стається не з їхньої вини, а спричинене обставинами. Тому замислімось над словами пісні, які Церква співала новоохрещеним-просвітленим: «Всі ви, що в Христа хрестилися, у Христа зодягнулися. Алилуя». Ви всі, що в Христа охрестилися, своїм хрещенням віддалися йому в посілість, стали його власністю, йому посвятилися. Ви зодягнулися в Христа, стали його образом, стали до нього подібними.

Що ж я бачу в тайнстві хрещення? Чому воно найважливіший момент моєго життя? І чи є воно для мене тим, чим воно було для християн перших віків: таємницею новонародження, новонародженням з води й Духа Святого, запорукою вічного, непроминального життя, іскрою безсмертя? З допомогою хрещення став я храмом Святого Духа, членом містичного тіла Христа, яке продовжує його дію в часі й просторі. Хай слова цієї пісні перших християн стануть для нас словами втіхи. Не забуваймо, хто ми і який великий скарб в дорогу життя дали нам наші батьки, коли хрестили нас. Нехай це стане пригадкою для нас. Не забуваймо нашої гідності, величі нашого покликання, зберігаймо незаплямованою одежу нетління, будьмо й справді тими, які стали просвітленими, які знають, для чого вони живуть і які є світлом та дорожковазом для багатьох!

Скільки зберегло християнство сьогодні таким, яким воно було за перших віків? Це питання стоїть перед нами, коли святкуємо спільно (католики, православні, євангелики) великий ювілей Тисячоріччя Хрищення України-Руси тодішнім володарем нашої землі, Володимиром Великим? Нехай кожний з нас дасть відповідь на це питання у своєму серці. Амінь.

ЛЮДИНА - ОБРАЗ БОГА

9. ХТО ТИ Є, ЛЮДИНО?

Хто ти, ким ти є, людино? Яка твоя вартість, для чого ти живеш? Такі питання народжуються час від часу в кожного з нас. Ці питання набирають особливої гостроти, коли людина переживає неуспіх, розчарування або недугу.

«Ким ти є, людино?» Це питання таке давнє, як і сама людина. Історія та археологія дають нам на цього багато доказів. Давні греки й римляни шукали відповіді на це питання у філософії. Єгиптяни та інші давні народи споруджували святыні, залишки яких збереглися до наших днів, щоб у сакральній тиші цих культових будов знайти відповідь на питання про сенс життя. Знову ж євреї шукали відповіді у Священному Писанні.

Який же був наслідок цих пошукув? Відповіді на це були різні, однак, всі вони одностайно стверджували: Людина - це подих, щось перехідне, подібне до цвіту, який вранці цвіте, а ввечері сохне і в'яне. Вершок її сили, її краси - це початок її кінця. Така відповідь, може, і бентежить нас. Дещо замисливши над цим, ми побачимо, що жодної іншої відповіді вже не знайдемо. І цю відповідь висловлювали всі попередні покоління.

Яку ж відповідь на це питання дає сучасна людина, перебуваючи на порозі 21-го століття? Чи з розвитком науки й техніки щось змінилося? І так, і ні. Сьогоднішня людина підкорила собі землю, здобуває космос, відкриває щораз нові таємниці природи й усесвіту. Але вона і надалі залишається людиною, яка народжується і вмирає. Щоправда, не на тридцятому чи сороковому році життя, як це було колись, бо завдяки поступові в медицині нинішня людина доживає до 70-80 років, а інколи й більше. Так людина стає носієм нової дійсності, творцем нового порядку проминального світу. Запаморочена щораз новими

відкриттями, новими здобутками, сучасна людина часто забуває, що вона носить у собі інший, багатий духовний світ. Цей світ - вічний, непроминальний, але забутий і занедбаний, про який людина епохи науково-технологічної революції не має часу або й бажання думати.

Однак, питання про сенс життя та відповіді на нього, що їх давали наші предки, з усією гостротою виринає перед очима нашої душі, коли ми потрясени якоюсь винятковою подією, яка перериває ланцюг нашої повсякденної дійсності. Подією, яка нас хвилює й примушує замислитись. Такою подією може бути невиліковна хвороба, смерть близької нам і дорогої людини, образи людей у телевізії, що вмирають, свідчення про злочини одиниць, які захопили владу та в ім'я своїх ідеологій чи, радше, власного себелюбства, винищують тисячі, ба навіть мільйони запідозрілих в інакодумстві співгромадян.

Чому це так? Тому що нинішня людина не знає, хто вона й не знає, чого вона прагне.

Тисячі років тому старозавітні пророки, Божі речники, провіщаючи народові Ізраїлю за обставин дуже подібних до обставин в нинішньому світі, вони провіщають, що Бог змилосердиться над своїм народом і, коли настане час, сам Бог прийде у світ, щоб спасті людину. Він прийде, щоб створінню з людським обличчям дати людське серце й людську душу, сказати їй усю правду про те, хто вона насправді і ким вона може бути. Повну правду про людину може сказати лише Бог, її Творець, а не філософ чи ідеологи.

Коли прийшов отої від віків визначений час, Господь виконав свою обітницю і в Ісусі з Назарету став одним із нас, прийняв людське тіло від Пречистої Діви Марії, щоб явно показати на прикладі свого власного життя, всієї своєї поведінки, якими ми повинні бути, якими Бог нас хоче бачити. Та чи хочемо, чи готові ми від нього вчитися?

У розмові з Никодимом Бог відкриває своє серце і таємницю нового буття. «Істинно, істинно кажу тобі: Що народжується від Духа - дух. Треба вам уродитися з висоти. Так як Мойсей змія підняв у пустелі - хто споглянув з вірою на нього, той був урятований від смерті, - так треба Синові Чоловічому бути піднесеним, щоб кожен, хто вірує в нього, жив життям вічним» (Ів 3, 6-16).

Ясніше про нашу вартість і не скажеш. Від нас самих залежить, який шлях ми виберемо. Чи повіримо в слова Ісуса Й, уподібнившись до нього нашим життям, візьмемо в нагороду неоцінений скарб вічного життя божественного у близькості до Бога, - чи проміняємо його на тимчасове, проминальне? Така небезпека, проміняти вічне на тимчасове, дуже зваблива. Широкий загал міряє вартість людини тим, що вона чинить, скільки заробляє, скільки продукує. Така загально прийнята настанова дуже небезпечна й трагічна. Вона змушує людину докладати щораз більших зусиль, щоб бути такою, як інші, або щоб бути відмінною й поборювати всіх своїх можливих суперників. Така людина живе під постійним тиском, не має спокою ні вдень, ні вночі, вона отрює життя собі й іншим.

Якщо ми перебуваємо в такій ситуації, яку о才算ено описано, то замислімось над словами, що їх ми не раз уже чули. «Воістину все суета, а життя тінь і сон, бо даремно турбується кожен земнородний - яккаже Святе Писання. Хоч би й світ увесь здобули, і тоді до гробу підемо, де вкупі царі та убогі».

Тому, Христе Боже, скріпи мою віру. Врозуми мене, щоб бувши твоїм послідовником тут, на цій землі, був я з тобою і по смерті в домі нашого небесного Отця, де осель багато для тих, які повірили тобі й зостались тобі вірними. Амінь.

10. Як осягнути життя вічне?

Премудрий Господь, створюючи світ, вклав у кожну істоту інстинкт самозбереження. Тому жодне створіння не хоче безслідно зникнути з лиця землі. Квітка цвіте на весну, насіннячко з'являється і дозріває, а згодом вітер далеко його по полю розносить. Коли квітка-мати всохне, то на весну кругом неї ростуть і цвітуть її діти-квіти. Так-ото йде змагання за збереження роду в рослинному світі. Але ще сильніше бажання самозбереження спостерігаємо в людині. Чайже ж нема на світі такої людини, в якій хоч раз у житті не зродилося бажання зберегти себе навіки.

Кожна людина хоче в будь-який спосіб жити й по смерті. І так, наприклад, батько й мати хотіли б надалі жити в своїх діях. Кожний письменник, композитор, поет чи мистець прагне зберегти себе у своїх творах. Так само люди, які посвятили своє життя на службу народові, мріють жити у вдячній пам'яті майбутніх поколінь. Гін до самозбереження, а з ним і туга завічним, безсмертним, непроминаючим життям така давня, як весь людський рід. І коли ми перегорнемо пожовклі сторінки історії людства, то переконаємося, що на світі нема ні однієї релігії, яка не давала б своїм визнавцям надії на позагробове, на вічне життя. Самозрозуміло, що кожна релігія вказує на ту чи іншу дорогу, якою треба прямувати, щоб дійти до вічного життя.

Це питання - як осягнути вічне життя, стояло й перед Христом і він мусів дати на нього свою відповідь. І він дав її у своїй архиєрейській молитві на Тайній Вечері, перед самими страстями: «Отче, прийшла година! Прослав свого Сина, щоб Син твій тебе прославив. Бо ти дав йому владу над всяким тілом, щоб він дав життя вічне всім тим, що ти йому передав. А життя вічне у тому, щоб вони спізнали тебе, единого правдивого Бога і тобою посланого

Ісуса Христа» (Ів 17,3).

Спізнати-знати - коротенькі слова, але яка велика розбіжність може існувати між тією дійсністю, яку вони висловлюють. Ми кажемо, що знаємо якусь людину, якщо пригадуємо собі якого вона росту й віку, де вона живе, чи працює. Та коли мати скаже, що знає свою дитину, то яка велика різниця між тими словами. Бо коли мати каже, що знає свою дитину, то вона не тільки пригадує собі її зовнішній вигляд, але вона знає її вдачу, переживання, смаки, радості й болі, бо доля дитини - це її власна доля. Щоб когось знати, треба його любити, треба вийти з себе, зробити своїм його життя, його смаки, його бажання й переживання.

Коли Христос каже, що життя вічне в тому, щоб пізнали його єдиного правдивого Бога й того, що він послав - Ісуса Христа, то він не мав на думці те поверховне знання з нашого щоденного життя, але те, яке випливає зі спільногого переживання, взаємної любові, взаємного уподобання. Те знання подібне до спілкування батька-матері зі своєю дитиною; до дружби між двома приятелями, які разом переносили важкі часи війни, спільно ділили долю й недолю, ділились куском хліба. Такі особи собі взаємно довіряють, між ними нема таємниць, вони в любові творять одне. Таке знання, таке ставлення до Ісуса запевняє життя вічне, бо життя вічне в тому, щоб ми спізнали його.

Спізнати Ісуса... Як же ж це можливо, коли він жив 20 сторіч тому? Це нічого, віддалі часу тут не грає жодної ролі. Ми маємо записи Євангелистів, розповіді достовірних свідків про його життя, його слова й діла. Читаючи Євангелію приватно чи слухаючи її в неділю на богослужбах у церкві, ми можемо відкрити ту виняткову, подивуగідну постать Ісуса з Назарету - людини - Богочоловіка. Коли ми докладатимемо зусиль, то поволі «відкриватимемо» його життя,

науку, а зокрема його поведінку супроти його прихильників і супротивників, його безмірну любов, співчуття, доброту, милосердя супроти хворих, калік, бідних, нещасних, покривджених долею і людьми. Ми почуємо також слова перестороги, заклики до навернення, до зміни життя й поведінки, що їх Ісус скерував не тільки до грішників, але й до тих, які вважали себе за праведних і погорджували іншими.

Про це все буде мова в наступних розділах цієї книжки, якої тлом є недільні розповіді Євангелій. Вони мають на меті показати нам справжню особу Ісуса з Назарету, Богом посланого Месію, Спасителя, Сина Божого, що був образом невидимого Бога. Пізнати його, полюбити й намагатися яти його слідами в нашому щоденному житті - це запевнити собі життя вічне. Бо життя вічне у тому, щоб ми пізнали тебе, істинного Бога і того, що ти послав - Ісуса Христа. Амінь.

11. На початку Нового Року

В багатьох людей є звичай, що 31 грудня вони чекають до 12-ої години нічі, щоб зустрінути Новий Рік. При цьому вони звичайно випивають чарочку горілки чи вина та бажають собі взаємно щасливого Нового Року. В одних цей вислів «щасливого Нового Року!» - це пуста фраза, а в інших - це щире побажання для своїх рідних і знайомих. Щоб ці слова не були пустою фразою, але висловом нашої добросердечності, вони мусять бути злучені з молитвою до Того, в чиїх руках лежить наша доля, наше майбутнє.

З дванадцятим ударом годинника, ми мусимо бути свідомі того, що наше життя, яке Господь у своїм милосерді кожній людині призначив, вкоротилось на один рік. О 12-й годині Божа рука перегорнула картку книги нашого життя на одну сторінку далі. Вгорі, на самім верху цієї сторінки, стояло число 1988 року і вона була списана до самого долу. Її ми записали власними руками. Поки Господь перегорнув цю сторінку, він своєю власною рукою поклав оцінку під тим 1988 роком. Одні одержали добру оцінку, інші - середню, а ще інші - незадовільну. Дізнатися, яку оцінку Господь Бог нам дав, поки зробимо перші кроки в цьому новому році, має для нас капітальну wagу, бо для неоднієї людини цей рік може бути останнім.

В обличчі такої дійсности, знайдім пару хвилин спокою, увійдім у себе та перед Божим лицем погляньмо на пройдений відтинок життя. Тоді побачимо, начена екрані, всі наші прибутки й витрати, все що було в нас добре й зло. Коли порівняємо одну рубрику з другою, то може зі здивуванням побачимо, що зло мало в нас більше місця, ніж добро, що витрати були більші, ніж прибутки для нашої вічності, що наш минулий рік був дефіцитним роком, роком недоробку.

В ньому ми нічого не зібрали на скрутну годину нашої смерти, так що коли б ми зараз померли, то стали б перед Богом з порожніми руками. Таке порівняння є для нас необхідне, такий іспит совісти на порозі новогороку для нас конечний. Ми не сміємо почати новий рік отак без жодної застанови, без жодного плану. Ми мусимо собі широко сказати: це і це було в мене, в моїй хаті, в моїй родині, зле. Те і те я мушу змінити. В новому році такі випадки вже в мене не сміють повторятися. В цім і в тім випадку я повинен повестися так і так.

Слухаючи ці слова неодин, може, скаже: Я змінився б, я був би іншим, коли б я жив серед інших обставин, коли б мій чоловік, моя жінка, мої діти, мої батьки мали іншу вдачу, інше наставлення до світу, до життя. Коли мої сусіди не були б такими, як вони є. Хто так говорить і так думає, дуже помиляється. Бог не буде нас питатись, що ми зробили б, коли б ми були в таких чи інших обставинах, але що ми зробили, як ми поводилися серед тих обставин, в яких ми жили.

Очевидно, що плисти все життя проти течії, встоятися проти вітру й життєвих невигод та не заломитись, не є легко. Але, коли наше серце повне віри й любові до Бога, то будьмо певні, що Бог нам допоможе, якщо тільки в нього цього проситимемо. Незважаючи на наші немочі й упадки, якщо Бог поможе, ми зможемо мати благородний вплив на наше оточення, зможемо стати багатьом тим плодоносним біблійним деревом, в якому багато людей знайде їжу й відпочинок. За Божою поміччю ми зможемо стати сонцем надії, яке освітлює темряву, гріє й веселить. Ми зможемо стати джерелом, з якого можна черпати й пити мудрість життя, Божу премудрість, зможемо бути зразком і дороговказом для багатьох.

Кінчаючи цих кілька слів, я хотів би всім вам, дорогої читачі, скласти мої найщиріші новорічні побажання. Не згадуватиму того, що є самозрозуміле, бо

кожному з вас я від серця бажаю щастя, здоров'я, успіху в цьому році та здійснення всіх ваших шляхетних побажань. Та до цих усіх побажань, я хочу додати ще одне, а саме - небесної мудrosti, того дару Святого Духа, якого ми всі так потребуємо. Щоб ви мене правильно зрозуміли, я переповім вам один випадок, що про нього розповідає Перша книга Царів (3, 5-15). Соломон, один з найвизначніших царів Ізраїля, іде на гору Гівеон, щоб принести Богові жертву. Він молодий цар; йому всього 20 років. Він свідомий своєї молодості, свого незнання, недосвідченості, бо дійсно нелегко в тому віці царювати. Тому він приносить Богові жертви та просить його допомоги й опіки. Наступної ночі Господь з'явився йому у сні й каже: «Проси в мене що хочеш, а я дам тобі». А Соломон відповідає: «Господи, ти зробив мене царем над моїм народом, мене молодого й недосвідченого чоловіка. Тому дай мені, рабові твоєму, розумне серце, щоб справедливо керував я моїм народом і вмів розрізняти добре від злого, між добрим і злом». І сподобалась ця просьба Господеві, і сказав Господь Соломонові: «За те, що ти просиш у мене цього, що не просив для себе ні довгого віку, ні багатства, ні смерти твоїх ворогів», а благав про єдине конечне - розуму для себе, небесної мудrosti, то я вволю твою волю і дам тобі розумне серце та все інше, чого б ти не просив: і багатство, і славу, і довгий вік, усе, чого ще не посідав жодний володар. Тому й ми просім усі разом нині: Господи, дай нам розумне серце, щоб уміли ми розрізняти добро від зла, щоб шукали ми «єдиного на потребу» - як казав Христос: «Царства Божого і його праведности, його справедливости», а все інше - потрібне до життя, вже само додається нам. Амінь.

12. Станьмо будівничими доріг

«Готуйте дорогу Господеві, вирівняйте стежки його» - закликав пророк Ісая. Це було сенсом життя Івана Христителя, як про це розповідає євангеліє неділі перед Богоявленням.

Слово «дорога» у Святому Писанні має символічне значення, це образ нашої внутрішньої настанови, наших вчинків. Всім нам добре відомі слова Святого Письма, в яких мовиться про «путь праведних» і «путь нечестивих» або заклики: «Ходити дорогами Господніми», «покинути дороги беззаконня». Для єреїв, які були кочовиками й жили в пустелі, знайти дорогу або стежку мало життєву вартість - рівнозначну життю або смерті.

Взагалі, стосовно «дороги» можна знайти різні позиції. Найпростіше, як це найчастіше й стається, - цейти второваним шляхом, без роздумів. Загалом всіми так і чинимо, як у фізичному, так і в духовному житті. Але, інколи, в житті бувають і хвилини, коли ми опиняємося на роздоріжжі, і тоді ми змушені вибирати свій власний шлях.

Часом якась стороння людина вибирає для нас дорогу, або допомагає нам її вибрати, або змушує нас нею йти. Такий вибір може бути зумовлений нашим покликанням чи різними обставинами. Ми можемо його внутрішньо прийняти, зробити його власним, або ж усе своє життя іти ним проти власної волі й переконання. Такі люди найнешансніші, бо, чинячи так, вони перестають бути людьми, вільними створіннями в повному значенні цього слова.

Однак, це не основна тема сьогоднішнього євангелія. Нам ідеться про інше, а саме: не лише про правильний вибір дороги для нас, а і про будову дороги для інших, які перебувають поруч нас, щоб заохотити їх ступити на правильний шлях. А для цього треба зробити цей наш шлях проглядним,

доступним і переконливим, щоб інші з радістю ним пішли, - такий сенс євангельського вчення. І великою є заслуга тієї людини, яка будує таку дорогу, зближуючи цим самим людей між собою, мирячи їх і об'єднуючи. Бог хоче і шукає спільноти з людиною, у своїй любові Він прагне наблизитися до неї, з'єднатися з нею. Доказом цього є різдво, втілення в Плоть, очоловічення Його Сина, нашого Спасителя Ісуса з Назарету. Та це можливе лише за співпраці людини. Господь бажає пригорнути до себе кожного з нас, однак, лише за нашою згодою, а не проти нашої волі.

«Голос у пустелі», - мовив Ісая. Нинішній світ - це велика пустеля з безперервними вітрами й заметіллю. Отож, будування доріг і дорожковазів сьогодні далеко потрібніше, ніж будь-коли. Це завдання не легке. Для того, щоб стати вправним будівничим, треба бути готовим обтесувати кути нашого характеру, нашого темпераменту, зносити пагорби нашої гордині й пихи. А для цього треба навчитися долати зриви, розpac і зневіру, навчитися засипати рівчаки, що їх ми викопали, щоб відгородитися від інших.

Будувати дороги, створювати, відкривати перспективи, сіяти надію там, де панує безнадія, розгубленість, довести на власному прикладі життя, що існує вихід - треба лише ним іти, - все це вимагає від нас глибокої віри.

І ще одне. Вже раз утворовану дорогу не можна залишити без догляду. Її треба постійно пильнувати, весь час направляти, бо час, вітри й дощі нищать її, роблять її непридатною для вжитку, і дорога губиться. Іншими словами, треба завжди бути чуйним, й постійно себе перевіряти, щоб інші, які, довірившися, ідуть за нею, не втратили мети, щоб, не відаючи, не перейшли, бува, з дороги порятунку на дорогу загибелі.

Та найвищим покликанням християнина - це не лише бути дорожковазом, будівничим дороги, а

самому стати дорогою для інших, за прикладом Господа нашого Ісуса Христа, який сказав: «Я - дорога, правда і життя. Ніхто не приходить до Отця, як тільки через мене. Каже Йому Філіп: Господи, покажи нам Отця, і досить буде нам. Мовить Ісус до нього: Стільки часу я з вами, і ти мене не знаєш, Філип? Хто бачить мене, той бачить Отця. Як же ти говориш: покажи нам Отця?» (Ів. 14, 6-9).

Отак: бути дорогою, за прикладом нашого Господа Спасителя, - це найвище, але й найтяжче покликання християнина, послідовника Христа. Найтяжче, бо, уподібнившись до Христа, ми дозволяємо людям ходити по нас, топтати нас, бути тим невидимим містком над проваллям, який сполучає два береги - цього й потойбічного світу, проминального й вічного. Це також нести тягарі інших на собі, служити іншим, які цього навіть не усвідомлюють, й не чекати ні від кого похвали чи вдячності, а чинити це лише в переконанні, що ми - немічний засіб спасіння в руках Божих для єдиного призначенняожної людини на цій землі.

Господи, дай мені досить сили, досить покори та винахідливости бути «Голосом в опіючим у пустелі», будівничим доріг, дороговказом, дорогою для моїх братів під час мандрівки до вічного життя з Богом і в Бозі. Амінь.

13. Багатство й вічне життя

Одного разу приступив до Ісуса один юнак і сказав: «Учителю, що доброго маю чинити, щоб унаслідувати життя вічне?» Ісус же відповів: «Як хочеш увійти в життя, зберігай заповіді: Не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідчи неправдиво. Шануй батька та матір і люби свого ближнього, як себе самого». Юнак же відказав: «Учителю, цього всього я дотримував змалку». Тоді Ісус, поглянувши на нього, вподобав його і сказав: «Одного тобі ще бракує. Піди і продай, що маєш, роздай убогим і матимеш скарб на небі. Тоді прийди і, взявши хрест, іди вслід за мною». Почувши це, юнак відійшов зажурений, бо мав великі багатства. Ісус, обвівши зором навколо, сказав до своїх учнів: «Як тяжко тим, що мають багатства, увійти до Царства Божого. Легше верблюдові пройти крізь вушко голки, ніж багатому ввійти в Царство Боже». Як учні це почули, здивувалися і сказали: «Хто ж тоді може спастися?» Ісус же відповів: «У людей це неможливо, а в Бога все можливо».

Ця розповідь всіх трьох євангелистів - Матвія, Марка й Луки дуже повчальна для кожного з нас без огляду на наш вік. До Ісуса приходить юнак, син багатих людей. Його батьки мали великі багатства, але до задоволення й справжнього щастя чогось їм бракувало. Юнак із чистим, не зіпсутим серцем відчував це і цим болів. Він знат, що будь-яке багатство - це проминальна річ, бо, як каже Святе Писання, голими прийшли ми на цей світ і голими його покинемо. Юнак шукав справжнього багатства, якого злодії не вкрадуть, вогонь не спалить, міль та іржа не знищать. Хтось розповідав йому про Ісуса, неперевершеного мандрівного вчителя, і він вирішив піти до нього, щоб побачити його й пошукати в нього поради. Тому він і запитав: «Учителю, що маю робити, щоб осягнути життя вічне?» Ісус нагадує йому про

конечну передумову - дотримувати заповідей, які Господь дав народові за посередництвом Мойсея на горі Синаї. Все це я дотримую від моого дитинства - відказав юнак. І тут, як каже Євангелист Марко, Ісус поглянув на нього з любов'ю, бо цього він був справді вартий, і сказав: «Одного тобі ще бракує; піди, продай, що маєш, роздай убогим і, взявши хрест, іди за мною». Такого в цю хвилину юнак не сподівався. Все його єство збунтувалося проти цього заклику Христа. Покинути все своє майно, своїх знайомих, свою ріднію, усі вигоди й піти за Ісусом, пристати до нього, до цього гурту малописьменних колишніх рибалок, які нічого не мають і живуть з дня на день, з милостині, здані на ласку людей, - це забагато, це понад його сили. І засмутився юнак і відійшов зажурений, бо мав великі маєтки. Більше про нього в Євангелію вже не має загадки, і ми не знаємо, як закінчилось його життя. Та людське серце незображенне й таке глибоке, що інколи ми самі несвідомі того, що керує нашими вчинками. Можливо, що ймовірна втрата багатства не була єдиною причиною його відходу. Можливо, з огляду на своє багатство, на свою освіту юнак мав підсвідому надію знайти перше місце поруч Христа, якщо він був справжнім Месією і мав би стати Визволителем, царем Ізраїля? І тут він побачив, що Ісус не політичний Месія, що його царство не від цього світу, що він прийшов не на те, щоб йому служили, а щоб служити іншим і віддати своє життя, як викуп за багатьох. Усе це не могло вміститися йому в голові, і він відійшов засмучений.

Роздумуючи над цим усім, можемо сказати, що кожний з нас, без огляду на вік, подібний до цього багатого юнака. Щоправда, ми не маємо великих багатств і маєтків, як цей багатий юнак, але й тісі дещиці, що її ми посідаємо, вистачає, щоб ми до неї прив'язалися, тож і виходить, що не ми її посідаємо, але вона посідає нас. Не ми нею розпоряджаємося, а

вона нами, хоча й ми, може, цього й не свідомі. Ця наша посілість нас поневолила, ми стали її невільниками. І цією посілістю не конче мусять бути лише матеріальні статки, які обмежують нашу свободу, не дають нам можливості зрости духовно, піднестись довисот. Ними можуть бути й наші звички, наші знайомства, ба навіть наші здібності. А голос з боку увесь час підшптує: «Не йди за Христом, бо там не зробиш кар'єри, не використаєш твого таланту, занапастиш дані тобі природою можливості. Адже це не має сенсу, воно не конечне і, того від тебе ніхто не вимагає. Вистачить з тебе, як ти вестимеш чесне життя, й дотримуватимешся заповідей, як цей юнак».

Ідучи за цим голосом збоку, голосом «розсуду», ми розминаємося з суттю християнства, бо ми живемо для себе, а доля інших стає нам байдужою. Не забувай, однак, що коли згасиш вогонь любові в твоєму серці, то ходитимеш у темряві й вмиратимеш із холоду. Суть християнства не лежить у виконанні й дотриманні конечного, а в тому, щоб уподібнитися до того, хто ЗА нас і ЗАДЛЯ нашого спасіння зійшов з небес, став людиною, терпів, страждав, помер і воскрес, щоб тим, які віримо в нього, Йому довіряємо й згідно з цією вірою живемо, дарувати непроминальне, вічне життя разом з ним, у близькості Бога, Його Отця, в колі його любові.

Історія нашої Церкви знає чимало таких людей, які все покинули й пішли за закликом Христа, щоб служити Йому і Його найменшим братам. На схилі свого життя, вони не шкодували, що так учинили, бо знали, Кому повірили. За наших часів одним із таких подвижників був блаженної пам'яті великий митрополит Слуга Божий Андрій Шептицький і його брат Климентій. Вони залишили все - титули, маєтки, кар'єру й пішли за закликом Христа, вступивши до монастиря, щоб Йому служити.

Відхід багатого юнака негативно впливув на

апостолів. У їхні серця закрався сумнів, чи вони добре вчинили, залишивши всій пішовши за Христом. «Тоді озвався Петро і сказав до нього: «Ось ми покинули всій пішли за тобою що будемо за це мати?». Усі ви, які чуєте заклик Ісуса і не знаєте, як чинити, слухайте, що Христос їм відповів: «Істинно кажу вам, кожний, хто задля імені моого покине дім, братів, сестер, батька, матір, жінку, дітей, поля, в сто разів більше одержить і життя вічне матиме в спадщину (Мт 19,27-30). Амінь.

14. Оздоровлення Сліпого

Євангеліє сьогоднішньої неділі розповідає нам про те, як Ісус оздоровив сліпого, що сидів край дороги до Єрихону й просив милостині. В Євангелії є чимало розповідей про оздоровлення сліпих. Чому це так? Бо такою була тодішня дійсність.

Хворобаочей і сліпота були найпоширеніші недуги в Палестині за часів Христа. Ще й сьогодні в слабкорозвинених країнах Близького Сходу та Північної Африки, багато людей хворіє на очі. Причин цієї недуги є кілька. Перша - це вічно синє безхмарне небо, з розпеченим сонцем. Його проміння відбиваються від жовтого, блискучого піску пустелі та від вибілених схилів вапняно-крейдяних гір і немилосердно ріже незахищені очі так, як у нас взимку в погідний морозний день, коли проміння сонця відбивається від білої поверхні снігу, що вкриває довкілля.

Друга причина - це брак не лише відповідної лікарської опіки, а й зелені, на якій спочивають і відпружуються очі, та сталий горячий вітер, що несе з собою дрібні частинки піску й пилу.

В наших широтах, де земля вкрита зеленню й де медицина приділяє більше уваги людині, сліпота - це рідкісне явище, і життя сліпих ще не така мука, як це було колись. Але є ще й інший рід сліпоти - духовна сліпота, дуже поширена в наші дні, коли людина не знає, для чого вона живе, що є ціллю її життя.

Недарма вважають, що ясна мета - це вже половина життєвого успіху. Чи можна собі уявити людину, яка починає будувати хату без плану, без ясного уявлення, як ця хата мала б виглядати?

Маючи перед собою ясний план, людина закладає бетонні фундаменти, зводить зовнішні стіни, лишаючи місця на вікна й двері. Середину розподіляє доцільно на кухню, ідалню й інші кімнати. Ось так

збудована оселя приносить задоволення, радість і сповнює серце вправданою гордістю. Такий життєвий план мусить мати й людське життя, щоб воно було радіс-ним, щасливим, а не змарнованим.

Читав я колись оповідання про будову величавої церкви у Середньовіччі. Один князь вирішив за всяку ціну докінчити будову церкви, яку розпочали його предки. Деякі церкви будовано 100, а то й 200 років. Без машин, кранів та іншого знаряддя - це були майже надлюдські зусилля. Дуже часто, перебравшись у звичайну одежу, князь ішов на будівельну площину і разом з іншими людьми приглядався, як іде будова. Одного разу підійшов він до робітників, які обтесували каміння на найвищий лук, який мав піддержувати склепіння. «Що ти робиш?» - спитав він одного робітника. Не підводячи голови, він буркнув: «Товчу камінь, щоб не здохнути з голоду». Князь змовчав і, поставивши хвилину, пішов далі. Приступивши до другого робітника, поставив йому те саме питання: «Що ти робиш?» - «Обтесую каміння, щоб вигодувати родину - стару маму, дружину та вивести дітей у люди». Князь замовчав, похитав головою і пішов далі. На кінець підійшов він до третього робітника, який, вигладжуючи камінь, підспівував якусь пісеньку. «Що ти робиш?» - спитав. - «Вигладжу камінь, бо також маю родину. Хочу забезпечити прожиток любій дружині та діточкам і тішусь, що можу будувати цю церкву. Той камінь, що витесали й вигладили мої руки, стане вершком лука, на якому спочиватиме усе склепіння церкви. Він переживе мене і буде моїм скромним внеском у цю чудову будівлю. Мої діти, внуки й правнуки з подивом і гордістю глядітимуть на цей прекрасний твір, знаючи, що їхній дідусь причинився своєю працею до будови цього архітектору». У суботу, коли виплачували робітникам, повстало замішання. Перший робітник одержав належну йому заплату, яка вистачала на прожиток. Другий одержав багато більше, ніж було потрібно,

щоб прохарчувати сім'ю через тиждень. Третій одержав те саме, але з дипльомом першого помічника головного будівничого. З цього оповідання нам ось яка наука: всі три були однаковими робітниками, працювали при тій самій будівлі, але на свою працю і життя кожний дивився інакше, кожний мав іншу мету. Подібно воно із кожним з нас.

При дорозі до Єрихона сидить безіменний сліпий жебрак і просить милостині. Хтось колись йому розповідав про Ісуса з Назарету, мандрівного вчителя, який, проповідуючи і оповіщаючи про прихід Божого Царства, зціляє всі недуги. Однієї днини сліпий чує багато голосів на дорозі. На його запитання: «Що це таке?» - йому кажуть, що це проходить Ісус Назарянин. І сліпий одразу став голосно кричати: «Ісусе, Сину Давидів, змилийся надо мною!» Ті, що йшли попереду, гримали на нього, щоб він замовчав, та він кричав ще дужче. Ісус зупинився і звелів привести його до себе. А коли той наблизився, спитав: «Що хочеш, щоб я зробив тобі?» І той відповів: «Господи, щоб я прозрів!» Ісус же до нього сказав: «Прозри! Віра твоя спасла тебе». І вмить прозрів той і пішов за Ісусом, славлячи Бога. І ввесь народ, побачивши те, віддав хвалу Богові.

Чого вчить нас ця розповідь Євангелиста Луки? Вона вчить нас, що наші прохання будуть вислухані тоді, коли матимемо сильну віру. Віра - це перша передумова. Сліпий вірив, що Ісус, як Богом посланий Месія, не пройде повз нього байдуже, хоча він був нікому не потрібний, оскільки всім він був лише тягарем. Та самої тільки віри ще не вистачає. Крім віри й довір'я треба мати ще витривалість і повагу. На сліпого кричали, щоб він мовчав, бо своїм криком: «Ісусе, Сину Давида, змилийся надо мною», він визнавав всупереч волі «властімущих», що Ісус - це Богом посланий Месія, Спаситель, Визволитель. До цього переконання він дійшов, роздумуючи чистим, нелукавим серцем, над розповідями інших про вчен-

ня й діла Ісуса. Прозрівши, він відразу ж пішов за Ісусом, славлячи Бога; за Ісусом, який ішов до Єрусалиму на страждання, муки й смерть, але й на воскресіння, яке було завершенням його земного життя.

Тому скажімо й усі ми нині, зрячі й сліпі: «Господи, змилосердься надо мною, відкрий очі моєї душі! Дай, щоб я пізнявав Тебе щодня більше й більше, і щоб пізнявши Тебе, відкрив я самого себе, побачив, ким я є, і яким я повинен бути.» Амінь!

15. Про митника Закхея

«Ісус не дипломат. Як можна так чинити? Він сам шукає собі біди», - так напевно думали й говорили між собою прихильники Ісуса. Замість прийняти запрошення в якогось визначного фарисея, він пішов до дому прилюдного грішника Закхея, начальника митників.

Єрихон було прикордонне містечко на шляху з Близького Сходу, через Йорданію, Єрусалим аж до Єгипту. Всі каравани, які йшли тією дорогою, перетинаючи кордон, мусіли платити мито. Щоб не мати клопоту, римляни надавали право збирати мито кожному, хто більше заплатить. І такий митник вже сам мусів дбати про те, як зібрати стільки грошей, щоб він міг не лише заплатити наперед римлянам, а й щоб і йому самому щось перепало. Але бувало й таке, що чоловік, який купив у римлян право збирати мито, щоб не бруднити собі рук, за відповідну заплату відступав це право збирання мита іншим. Можемо собі уявити, до яких здирств і надуживань доходило за таких обставин.

Отож, і не дивно, що євреїуважали митників за злодіїв та грабіжників, а ще більш за прилюдних грішників, співробітників римлян, зрадників і колаборантів. Законом було заборонено заходити до будинків чужинців, з ними спілкуватись, щось споживати в їхній хаті. Їх ненавиділи, оминали, бойкотували. Згадаймо хоча б, які клопоти мав Петро, повернувшись до Єрусалиму, через те, що він зайшов до хати сотника Корнілія в Кесарії. (Діян. 11,2-3).

Історія з митником Закхеєм має для нас велике значення, бо від неї можемо багато навчитись. Коли Закхей довідався, що Ісус проходить містом, він постановив собі його побачити. Закхей не був задоволений своїм життям. Те багатство, що він мав, не принесло йому внутрішнього щастя. Він відчував,

що його серце не може задовольнитись самим хлібом і зовнішнім блиском свого багатства. Десять із глибини душі час-від-часу давав про себе знати тихенький голос, який нагадував йому, що людина - створена для чогось вищого, непроминального, вічного. І що більше він нагромаджував багатства, то менше він був задоволений і щасливий. Закхей чув про чуда Христа, про його вчення, а особа Христа мала для нього в собі щось притягальне. Отож, Закхей вирішив скористати з нагоди, щоб за всяку ціну його побачити. Але на перешкоді цьому стало ще й те, що Закхей був малого росту. А злі язики казали, що це Божа кара. Щоб не осмішитися тим, що він поділяє цікавість народу, що юрмився на вулиці і щоб не виставити себе на кпини, він, Закхей, пішов наперед, виліз на дерево, сховався в його галузі, щоб таким робом заховатися від людей й мати можливість спокійно й докладно роздивитися Христа. Аж тут Христос надходить і зупиняється саме біля того дерева. Закхей очікує найгіршого, а саме: що Христос віднього відвернеться з погордою і піде геть. Та стається непередбачене. Ісус не відвертається з погордою, а звертається до Закхея і каже: «Закхею, хутко злізай униз, бо сьогодні я маю бути в твоєму домі». І той злізшивидко, і прийняв його радо. А фарисеї й книжники бачили це, вжахнулися. Як же це так? До того, кого ми бойкотуємо, кого ми виключили з Синагоги, кого ми оминаємо, як прилюдного грішника, - до нього Ісус іде в гості.

Глибоко зворушений ласкавістю і добротою Ісуса, Закхей складає публічну заяву: «Господи, половину майна свого даю вбогим, а коли чимось когось я покривдив, поверну вчетверто». І ось із уст Христа лунають слова прощення і втіхи: «Сьогодні на цей дім зійшло спасіння, бо і він син Авраама, прабатька єврейського народу, Син бо чоловічий прийшов шукати і спасти те, що загинуло». (Лк 19,1-10).

«Сьогодні на цей дім зійшло спасіння», - сказав Христос. Доказом, підтвердженням цього було те, що Ісус увійшов до цього дому, щоб разом з Закхеєм і його близькими розділити вечерю. Не Закхей запропонував до себе Ісуса. На цей крок він ніколи не зважився б, бо почував, що він негідний гостити в себе Ісуса. Тут Ісус сам запросився в гостину до Закхея, а це вже щось зовсім інше. Нині спільне споживання хліба разом з іншими людьми для нас не містить у собі нічого особливого. Але для тодішніх єреїв спільнота при столі була спільнотою перед Богом. Кожний учасник, одержуючи і споживаючи кусник хліба, ставав учасником благословення, яке господар дому виголошував під час того, як він розламував хліб. Отож, споживання хліба Ісусом разом з митниками й грішниками не було приватною справою, а мало релігійний характер. Воно було прообразом прийдешньої гостини і спільноти праведних у Царстві Божому. Участь у царській весільній гостині - це один з образів блаженства праведних у майбутньому, коли прийде месія. (Мт 22). Тому так обурювалися й нарікали фарисеї і книжники.

Але сам емітник Закхей може бути нині прикладом для багатьох із нас. Не раз у нас прокидається голос сумління, який каже: «Те і те - погане. Це і це треба змінити, відкинути». І хоч ми в душі визнаємо у цьому голосі слухність, але часто з огляду на несприятливі обставини, нам бракує тієї рішучості й сили волі, щоб раз і назавжди порвати з минулим, порвати так радикально, як Закхей, і віправити вчинене зло. А зробити це йому було нелегко. Його й ненавиділи, бо він був найбагатшою і найвпливовішою особою в місті, високим державним урядовцем.

А ми? Не раз за маленькі речі, за маленькі тимчасові й проминальні вигоди, зі страху чи й опортунізму ми зрікаємося наших переконань. Ми промінююмо справжнє, шляхотне, непроминальне, вічне - на

тимчасове, проминальне, що змінюється на наших очах, мов та погода, бо нам бракує хребета, ясної життєвої мети. Ми шукаємо цього земного видимого щастя, яке так легко втратити і яке таке крихке, нетривке й зрадливе. Воно ніколи не потамує голоду людського серця. Цей досвід звідав вже 1550 років тому святий Августин. Хоч від його смерті минуло вже 15 сторіч, він залишився до нині людиною нашого часу. «Для себе створив Ти нас, Господи, і неспокійне наше серце, аж доки не спочине в Тобі». Ця думка з першого розділу Августинової сповіді була провідною темою всього його пізнішого життя. Вона і тепер є дороговказом для нас і для всіх тих, що шукають миру, сенсу життя та щастя - «розкошувати і насолоджуватися любов'ю Бога». Амінь.

16. Притча про митаря і фарисея

Дорогі в Христі, брати й сестри! Назвати когось «фарисеєм» нині, означало б його тяжко образити. Не так воно було за часів Христа. В Євангелію від Матея, - а він сам був єврей і писав Євангеліє для єреїв, - може, аж занадто перенаголошено негативні моменти в ученні філософської школи фарисеїв. Причина зрозуміла: в період становлення християнства вони були його непримиримими ворогами. Але, водночас, це вони, фарисеї, достосовуючи Мойсеєве законодавство до змінених умов, чи не першими в історії права висунули гасло: «Закон для народу, а не народ для закону». Це вони, злившись із народом, заклали підвалини талмудичного єрейства. А ось трохи передісторії.

Після повернення єреїв із вавилонського полону (538-го року до Хр.), Єрусалим став релігійним та політичним центром усього народу. Єрусалимський храм був єдиним у світі місцем, де єреям під римським пануванням дозволено було приносити жертви Богові Ізраїлю. Бували роки, коли на свято Пасхи в єрусалимській святині прилюдно приносили в жертву тисячі тисяч ягнят. Для обслуги цієї маси народу, службу при храмі виконували за чергою кілька тисяч священиків і левітів та інших слуг під проводом первосвященика. У своїх початках первосвященик втішався великим авторитетом, будучи, дуже часто, релігійним і політичним провідником народу. Він очолював синедріон, так би мовити, найвищу релігійно-судову, а також політичну інституцію. Найбільшу кількість членів синедріону становили садукеї, - люди, тісно пои'язні зі святынею.

Другою релігійно-політичною силою в Ізраїлі після садукеїв - були фарисеї. Вони перебували в опозиції до аристократії, вищого священства та садукеїв, котрі співпрацювали з римлянами. Між собою вони називали один одного братами (габерім). До секти

фарисеїв належали законовчителі, нижче священство, купці, ремісники. Вони вибивалися на духовних провідників народу. Їхньою зброєю було фундаментальне знання Тори, як і Пророків, а також «отцівських переказів», тобто Талмуду, пояснень Мойсеєвого закону. Народуважав їх за праведних, богообоязливих. Своїм життям, суворим додержуванням закону, молитвою та постом фарисеї хотіли служити прикладом для народу, щоб увесь народ став «народом священиків» і тим самим приспішити хвилину Божого змилування, приходу Божого Помазаника - Месії. Представники цієї, так сказати б «філософської школи» зобов'язувалися платити десяту частину своїх прибутків на утримування єрусалимського храму, шанувати суботній день і всі приписи щодо так званої «ритуальної чистоти». Дійшло до того, що вони уклали 13 правил. Ними треба було керуватись, щоб знати, що дозволене, а що заборонене, аби могти вести праведне життя. Ці правила мали бути тим оборонним валом, щоб не допустити до переступу Закону.

У своїй релігійній ревності декотрі з фарисеїв зайдли так далеко, що керувалися вже не духом, а буквою Мойсеєвого закону, «відціджували комара, а ковтали верблюда», як казав про них Христос. Ісус осужував не їхню релігійну ревність, не їхнє вчення, а тільки їхню бездушну, лицемірну настанову: «Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри, що даєте десятину з м'яти, кропу і кмину, а занебуєте, що найважливіше в Законі - справедливість, милосердя і віру. І те слід робити, і того не слід лишати».

У час проповідництва Христового фарисеїв налічували приблизно вісім-дев'ять тисяч, але вони мали багато прихильників у народі. В їхньому розумінні - грішники, митарі, розпусники своїми гріхами гальмують прихід Божого Царства й Месії. Таких людей фарисеї уникали, щоб уже самим

фізичним дотиком до них не осквернити себе. Христос грішниками не погорджував, не оминав їх; заходив до митарів і в з ними, - це було для фарисеїв великим розчаруванням. Христос своїми словами й ділами вказує на інший шлях, бо як може справді глибоко релігійна людина так чинити? Як можна поєднати вірність Богові, який є любов'ю, із зачерствілістю серця, зі самозадоволенням, гордістю без жодного відчуття жалю, відчуття своєї недосконалості?

Нинішнє Євангеліє з притчею про митаря і фарисея ще наочніше підкреслює настанову Христа: «Для деяких, що були певні про себе, мовляв, вони справедливі й ні за що мали інших, Ісус сказав о цю притчу: «Два чоловіки зайдли в храм помолитись: один був фарисеєм, а другий - митар. Фарисей, ставши, молився ось як: Боже, дякую тобі, що я не такий, як інші люди - грабіжники, неправедні, перелюбці, або як оцей митар. Я пошу дівчі на тиждень, з усіх моїх прибутків даю десятину. А митар, ставши здалека, не смів і очей знесті до неба, тільки бив себе в груди, кажучи: Боже, змилуйся надо мною грішним! Кажу вам: Цей повернувся виправданий до свого дому, а не той. Бо кожний, хто виноситься, буде принижений».

Не тяжко уявити, яке враження справила на слухачів ця притча. Це 100 відсоткова зміна панівного тоді переконання про суть і вартість релігійного життя. Не фарисей, - який давав десятую частину своїх доходів, постив дівчі на тиждень, не був ні грабіжником, ні перелюбником, - вийшов із храму виправданим, а той розкаяний, свідомий своєї гріховності митар. Ісус критикує не зовнішню побожність фарисея, а його внутрішню настанову. Фарисеї й народ були переконані, що принесенням жертв можна виконати свої релігійні обов'язки, знайти Боже благовоління, осягнути святість.

Ми всі склонні дивитися на зовнішні вияви

побожності й ними задовольнятись, а Бог дивиться на внутрішню позицію людини, так би мовити на її серце. Наші зовнішні вияви релігійності мусять бути співзвучні з усією настановою нашого життя. Тому, як той митар із притчі, скажімо в покорі: Боже, змилуйся над нами й прости нам усе, що не було так, як повинно бути, навіть тоді, коли ми несвідомі якогось важкого гріха, якоїсь тяжкої провини. У Господній Молитві,- цьомуу гранично сконденсованому Євангелії, що його залишив своїм учням Ісус,- не сказано: І прости нам гріхи наші, а лише: «І прости нам провини наші» бо всі ми є винуватцями стосовно любові до Бога й любові до близнього, як до самого себе. У цьому сенсі всі ми грішні, бо всі ми - кожен по-своєму - відповідальні й винні за зло в нинішньому світі. Амінь!

17. Неділя блудного сина

У церковному календарі сьогоднішня неділя називається «неділею блудного сина». Перше, ніж перейти до розгляду відомої не тільки в християнській богословській літературі, а й у світовому красному письменстві «притчі про блудного сина», варто бодай одним реченням нагадати, що євангельські притчі - це особлива форма проповідей, що нею послуговувався Христос для викладу та алгоритичного пояснення свого вчення.

А тепер - до самої притчі. Вона, думаю, заслуговує на те, щоб переповісти її більш-менш детально, мовою Євангелія.

Був чоловік багатий, який мав двох синів. Одного дня сказав молодший син: «Тату, дай мені частину маєтку що мені припадає». І розділив батько свій маєток. Забравши свою частину, молодший син покинув батьківський дім і пішов у світ шукати власного щастя. Та шукав він його там, де його нема. Живучи розпусно згрішницями, розтратив скоро все своє майно. Тимчасом у цій країні настав великий голод і багатий юнак опинився в нужді. Щоб не вмерти з голоду, найнявся на службу до одного чоловіка, а той послав його на своє поле пасти свиней. Це була найпринизливіша робота в очах біблійних єреїв. І рад був би він наповнити голодний шлунок стручками, якими підгодовували свиней, та й тих йому не давали. У крайній скруті він почав думати, чого дотепер не робив, і сказав, опам'ятавшись: «Скільки-то наймитів у моого батька мають подостатком хліба, а я тут з голоду гину. Встану та й піду до батька моого і скажу йому: Отче, я прогрішився проти неба й проти тебе! Я недостойний більш зватися твоїм сином. Прийми мене, як одного з твоїх наймитів». І як задумав, так і зробив. Встав і пішов до батька свого. А батько виглядав його з тugoю кожного дня. І так, як він був

іще далеко, побачив його батько й, змилосердившись, побіг йому назустріч, на шию йому кинувся і поцілував його. Тут син почав казати: «Отче, я прогрішився проти тебе й проти неба. Я недостойний більше зватись твоїм сином». Та батько не дав йому далі говорити, бо, кликнувши до своїх слуг, сказав: «Притьмом принесіть найкращу одіж, одягніть його, дайте йому на руку перстень і сандалі на ноги. Приведіть годоване теля й заріжте його. Їжмо й веселімся, бо цей син був мертвий і ожив, пропав був і знайшовся. І всі почали веселитися.»

У цій притчі-оповідці стільки поезії, що вона здатна зворушити найтвердіше серце й витиснути слози радості. Який образ благородності, вирозуміння, любові, милосердя, доброти цього так недооціненого батька! Але ходімо далі.

Старшого сина не було при тому, бо він був у полі. Коли ж, повертаючись, наблизився до дому, то почув музику й танці. Покликав одного зі слуг і спитав, що воно таке. Той відповів: «Брат твій повернувся, і батько зарізав годоване теля, бо знайшов його, блудного брата твого, живим-здоровим». Зачувши це, старший син розгнівався й не хотів увійти. І вийшов тоді батько й почав його просити. А той відповів: «Скільки років я тобі служу, й ніколи не переступив я ні однієї заповіді твоєї, а ти не дав мені ніколи козеняти, щоб повеселитися з друзями моїми. Коли ж вернувся цей син твій, що проїв твій маєток із блудницями, ти зарізав для нього годоване теля». Батько ж сказав до нього: «Ти завжди при мені, дитино, і все мое - твоє. А веселитись і радіти треба було, бо оцей брат твій був мертвий і ожив, пропав був і знайшовся».

У цій неперевершенній притчі Христовій знайшли своє втілення основні риси характеру трьох особистостей.

Молодший син, живучи в добробуті, вирішує

покинути батька й піти в світ шукати іншого щастя. Не знаємо, що спричинило його рішення: молодечча наївність, бажання пригод, пошук нового, незнаного чи крини старшого брата-реаліста? Можливо, все це, разом узяте, штовхнуло його покинути рідну домівку.

Старший син - людина з розрахунком, самолюб, який знає, чого хоче. Назовні слухняний, виконує всі батькові бажання, але він черствий, безсердечний; чекає лише на спадщину, щоб посісти все батьківське майно. У поверненні молодшого брата бачив провал своїх планів, виношуваних роками. У ставленні до батька не був ліпшим, а може, й гіршим за молодшого брата, хоча назовні вдавав, нібито з ним усе було в порядку. Молодший згрішив з наївності, дурноти, а старший, назовні начебто в усьому порядний, насправді був сповнений злоби, зловмисності, лукавства, себелюбства.

Залишається ще третя особа - батько, який тут представляє Господа Бога, нашого Небесного Отця. Він любить безмежною любов'ю обох синів. Гірко страждає, бачачи, що сини його любови недооцінюють, ставляться до неї байдуже, не відповідають на неї взаємністю. Молодшому синові без докорів і нарікань дає половину майна так, як той жадає. Батько в душі сподівається, що падіння сина стане зворотним пунктом у його житті й він повернеться, щоб уже не бути таким, як був перед тим, а стане справжнім сином, гідним свого батька.

Із когою з цих трьох особистостей ми ототожнюємо себе? З молодшим сином, який грішить із наївності й дурноти? Зі старшим, облудливо покірним, скритим, холодним себелюбом? Чи з люблячим батьком, нерозумним у людських очах, який через свою доброту втратив половину свого важко запрацьованого майна? Але ця ціна не була йому занадто високою; адже тільки так він міг повернути собі свого втраченого сина, зробити з

нього справжню вдячну дитину.

У котрому з синів можемо відкрити самі себе? Бо ж до любови, доброти, вирозуміння, довготерпеливості Батька-Бога нам далеко. Тож запитаймо себе: служу я Богові, як син чи як чужа, стороння людина, з любов'ю чи з холодним розрахунком, сподіваючись, що колись, виключивши всіх інших, успадкує все те, що він придбав? Це страшна карикатура на релігійність та християнство. Тому завернімо із цього шляху, поки ще час, бо цей шлях негідний Божого синівства, яким нас обдаровано, й повторімо за молодшим сином: «Отче, я згрішив супроти неба й супроти Тебе. Я недостойний більше зватися твоїм сином, але в своєму милосерді прийми мене такого, як я є». Амінь!

18. Що змінилося з приходом Христа (Неділя Страшного Суду)

«Бог Предвічний народився». Зі щирим зворушенням співали ми цю колядку. Чи віруємо ми справді в те, що вона каже, що в ній ісповідуємо? Якщо віруємо, тоді докладімо зусиль і запитаймо себе, що змінилося у світі з народженням Христа та які наслідки це має для кожного з нас? Відповідь на це питання можемо знайти в Євангелію «Страшного Суду» сьогоднішньої неділі. Хоч в цьому Євангелію нема якоїсь особливої згадки про народження Христа, змістом своїм воно вказує нам на далекосяжні наслідки для кожної людини, які випливають з того факту, що Бог Предвічний воплотився, прибрав людську плоть, людське тіло. Він очоловічився, став людиною, щоб нас спасти. Це сталося майже дві тисячі років тому, в цю благословенну ніч у Вифлеємі. Це повторюється і нині, в наші дні, щоденно. Бог очоловічується, тобто поєднується зожною людиною, яка приходить на цей світ. В ній Він перебуває, з нею Він терпить, радіє і страждає. Це є основна думка, яка випливає з сьогоднішнього Євангелія Страшного Суду.

«Я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу, і ви напоїли мене; чужинцем був, і ви мене прийняли; голий був, і ви мене одягли; хворий і у в'язниці був, і ви прийшли та навідались до мене», - каже Христос. Як здивувалися праведні й грішники, почувши ці слова. Вони того не сподівалися. «Господи, коли ж ми тебе бачили голодним, спраглим, чужинцем, голим, недужим? Ми ж жили тисячі років пізніше після Твого народження». Це не важливо, коли ви жили, - відповість їм Христос, Цар і Суддя. Мене ви бачили і зустрічали щодня. З року в рік ви святкували моє народження, забуваючи при тому, що я очоловічився і продовжуємоє перебування в кожній людині, яка

живе на цій землі. Істинно, істинно кажу вам: «Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших, - ви мені зробили». Ясніше висловити цю правду Христос вже не міг, та ми її так часто забуваємо!

Хоч як неймовірно це ззвучатиме, однак, треба тут сказати, що це Євангеліє «Страшного Суду» не каже нам нічого про те: коли, де та як в дійсності цей Божий суд відбудеться. Одне є певне. За допомогою цих образів, всім знаних з тодішньої судової практики, Євангелист Матей хотів насвітлити і пригадати нам, що наше майбутнє і наша вічність залежатиме від нашого ставлення до Христа. Не того далекого, історичного Христа, народження якого ми святкували, а того, що щоденно очоловічується в кожній людині і продовжує своє життя в кожному з нас.

Повірити в цю основну правду християнської релігії, що Бог дійсно вочоловічився і все наново вочоловічується в кожній людині, є дуже тяжко. Якщо я справді вірю, що в кожній людині є щось божественне, вічне, непроминальне, безсмертне, що в ній перебуває Христос, тоді вартість кожної людини зростає в безмежне. Якого ж уважливого ставлення і пошані до кожної особи тоді треба з нашого боку, якщо ми дійсно віримо в слова Христа: «Справді кажу вам: Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших, ви мені зробили»?

Не наша віра в якусь загальну правду, не наші слова, чи релігійні обряди здобувають нам priязнь Христа і вічне з ним життя, а наша жива віра в його воплочення і його присутність у кожній людині. Молитви, релігійні обряди — це лише конечні засоби, які можуть привести нас до пізнання Бога, до поглиблення нашого духовного життя, до зміцнення любові до наших братів. Вічного життя вони нам запевнити не можуть, бо: «Не кожний, хто промовляє до мене: Господи, Господи! - увійде в Царство Небесне,

лише той, хто чинить волю Отця мого, що на небі?» (Ів 7,21). Тому не робімо собі ілюзій, не обдурюймо самих себе. Не за слова, але за наші діла, діла милосеря і тієї безкорисливої любови до меншого брата, яка не шукає нагороди, судитиме нас Христос.

Закінчуючи наші роздуми, поставмо собі питання, яке багатьом не дає спокою. Якщо дотримування релігійних обрядів, без живої активної любові до близького не роблять нас автоматично християнами, то чи не вистачає самої лише посвяти і чисто гуманної любові до людини без жодного відношення до релігії, щоб зробити з нас приятелів Христа? Це дуже складне і болюче питання, бо є багато людей, що, вірячи в людину, відвернулись і покинули Бога. Так само не бракує і таких, які віруючи та люблячи Бога, забули про людину.

Людська посвята і любов можуть випливати з різних мотивів. Не раз природна материнська любов є лише прикриттям та спотвореним виявом прихованого, чи навіть несвідомого egoїзму-самолюбства. Для багатьох посвята і дія є лише засобом заповнити порожнечу їхнього життя. Для інших смиренність і покора є лише виявом ще непереможеної гордині.

Ця наша любов до братів, про яку тут іде мова повинна бути безкорисливою, чистою, богоподібною, яка для себе нічого не шукає, якою Бог наповнив наші серця і якою ми ділимось з іншими. Ми любимо інших тому, що Бог так полюбив нас, таких немічних, грішних, недостойних. Ми хочемо поділитись нею, передати її іншим, щоб могти повторити за Христом: «Як Отець мене полюбив, так я вас полюбив. Перебувайте у моїй любові!» (Ів 15,9)

Не шукаймо Бога там, де Його немає, де Його не можна знайти. Шукаймо Його в кожній людині, яку зустрічаємо на нашему життєвому шляху. Будьмо Його носіями для наших братів і місцем Його

перебування в світі. Бо бути християнином в наші дні - це відкривати і бачити Христа в кожній людині: голодного, голого, хворого, ув'язненого та йому в його братах служити. Це є зміст Євангелія неділі «Страшного Суду» та відповідь на питання, що змінилося на цьому світі з приходом-воплощеннем-втіленням Христа.

19. Неділя Сиропусна - Неділя Прощення

Сьогоднішня неділя має дві назви: Неділя Сиропусна, а також Неділя Прощення. Вона викликає спогади з дитячих років. Вечеря в цю неділю мала особливий характер. Вона складалася з багатьох молочних страв, бо після вечеरі починається Великий Піст, під час якого деякі люди не лише не їли м'яса, а не споживали й молока, зокрема в середу й п'ятницю. Єдиним товщем була олія. Перед сном, проказуючи вечірні молитви, батьки били поклони й веліли нам, дітям, також це робити, кажучи тричі: «Претерпівий за нас страсти, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас!» Ця практика була для них зовнішнім виявом іхньої глибокої віри й хоч ми сьогодні, може, про це іншої думки, однак, треба ставитись з пошаною до цього іхнього переконання.

Друга назва - Неділя Прощення - випливає з недільного Євангелія, яке читав священик під час літургії: «І сказав Господь: «Якщо ви прощатимете людям іхні провини, той Отець ваш небесний простить вам. А коли ви не будете прощати людям, то й Отець ваш небесний не простить вам провин ваших» (Мт 6,14-1). Тоді ще люди прислухувалися з увагою до цих слів і брали їх до серця, бо зараз після закінчення Євангелія й проповіді починається обряд прилюдного прощення. Старенькі діди, які стояли праворуч нас, дітлахів, в дерев'яній сільській церковці, підходили один до одного і, вклоняючися, промовляли: «Прости мені, Іване, Петре, Степане, за все, чим я тебе скривдив». Іван, чи Петро відповідав: «Нехай простить Господь і помилує, і я тобі прощаю». Згодом, кланяючись, ці самі слова повторяв, той, кого просили, щоб він простив. Відтак, цей обряд прощення закінчувався обіймами і поцілунком миру. Ценебула якась порожня обрядовість і формальність,

це був зовнішній вияв віри й потреби душі, бо після цього прощення, обидва - той, хто просив пробачення, і той, хто прощав, глибоко зворушені, з обличчям, що сяло, а деколи й зі слізами в очах, розходилися на свої попередні місця. Не знаю, чи цей звичай зберігся ще нині на Рідних Землях, а якщо зник, то шкода, велика шкода, бо треба мати велику мужність, щоб прилюдно спромогтися просити в іншого пробачення, коли світ наш потопає в багні ненависті, злоби і жадоби помсти.

Скільки людей, братів, сестер, живуть нині поруч, і один до одного не озиваються, бо колись один одному щось сказав чи зробив. Багато, часто навіть смерть не міняє такої іхньої настанови. О, як збіднів нині наш світ, люди перестали бути людьми і, спитати б, в ім'я чого? Тому замислімося над спасенними словами нинішнього Євангелія, а вони ж бо не одні. Цю вимогу прощення Ісус увесь час повторює за різних нагод. «Коли отже приносиш на жертвник дар твій і там згадаєш, що брат твій має щось проти тебе, зостав там перед жертвником твій дар; піди, помирись перше з твоїм братом і тоді прийдеш і принесеш дар твій». Або «І коли стоїте на молитві, прощайте, як маєте щось проти кого небудь, щоб і Отець ваш, який у небі, простив вам провини ваші. Коли ж ви не простите, то й Отець ваш, який у небі, не простить провин ваших». «Господи, - питав Христа апостол Петро — Коли мій брат згрішить супроти мене, скільки разів маю йому простити? Чи маю до сімох разів прощати?» Ісус промовив до нього: «Не кажу тобі - до сімох разів, але - до сімдесяти раз по сім», тобто стільки разів, скільки разів буде на те потреба. Це може робити людина, яка свідома своєї провини, свого боргу перед Богом, яка знає, що самі від себе ми ні до чого доброго не здатні, що ми живемо лише Божим милосердям. Ми в цілому, з усіми нашими здібностями, дарами, талантами - Його власність, «Що маєш, чого б ти не одержав? Коли ж

одержав, то чому ви хваляєшся, неначе б не одержав?» - каже Апостол Павло. Ми не маємо нічого, на що самі від себе мали б якесь незаперечне право, що ми могли б «своїм» чи «нашим» назвати, що ми могли б виключно для себе зберегти. А як же ми чинимо? За Бога ж - Першопричину всього, Творця і Того, хто дарує все добро, ми так часто забуваємо.

Хто свідомий, що він боржник перед Богом й потребує прошення, той не матиме труднощі простити своєму близьньому. А всі ми стаємо винними, боржниками супроти Бога, коли наші діла, думки й слова не спрямовані на те, щоб святилося й прославлялось Його ім'я в нас і навколо нас: у нашій родині, в нашему середовищі, в нашему народі і в усьому світі. Ми співвідповідальні за все зло, яке панує в світі. Ми стаємо співвинними боржниками щоразу, коли ми ставимось байдуже до приходу Його царства, тобто - до царювання миру, справедливості, свободи, братерства й любови всвіті, коли не труdimося, не спричинюємося до здійснення Його святої волі. Хто свідомий свого боргу перед Богом, своєї гріховності, той радо пробачить усім усе, хоч, інколи, це може бути й дуже важко. Бо що таке людські провини і борги супроти нас упорівнянні до наших боргів і провин супроти Бога?

Тільки тоді, якби ми виявили людям стільки добра, любові, милосердя, довготерпивості, як Господь виявляє нам, тільки тоді - якоюсь маленькою мірою - ми могли б мати право почувати себе покривдженими і ображеними. Та віддалі між нашою і Божою любов'ю, між Божим милосердям, добротою, довготерпливістю і нашою є безмежна. Це небо й земля. Тому розкаяним серцем прощаймо людям їхні провини супроти нас, бо хто близьньому не хоче простити, той сам себе відлучає від Божого милосердя. Чи завжди ми свідомі того? Коли ми прощаємо від широкого серця, тоді ми зближуємося і уподоблюємося та

єднаємося з Тим, хто вмираючи на хресті, молився за тих, які його розпинали: «Отче, відпусти їм, не знають, бо, що роблять». Тому, проказуючи розкаянім серцем Господню Молитву «Отче Наш», просімо, хоч раз думаючи про те, що кажемо: «Господи, прости нам, бо ми прощаємо». Відпусти нам, Господи, як ми відпустили. Амінь.

20. Царство Боже - центральна тема проповіді Христа

Про Царство Боже або Царство Небесне йде мова в Євангелії майже щонеділі. Тому й хочемо докладніше ознайомити наших читачів з цими двома поняттями. Обидва ці поняття означають одне й те саме. Апостол Матей, пишучи своє Євангеліє, дотримується Старозавітного припису не вживати імені Бога надаремно, ю тому слово Бог, слово Божий, де тільки можливо, він замінює іншими словами. Подібно робили єреї після повороту з Вавилонської неволі. Вони слово Бог заміняли словом Господь - Адонай, Єлогім, або прикметниками: Всешикий, Сущий, Предвічний, Всемогучий, Вірний, Благословенний, Невидимий, Святий, Єдиний.

Подібного пояснення потребує і слово Євангеліє. Для багатьох людей, які не мали змоги поглибити своє релігійне знання, Євангеліє - зводиться до тих кількох рядків тексту, які читає священик в церкві під час відправи. Для більш ознайомлених - це перші чотири книги Нового Завіту, авторами яких є Євангелисти: Матей, Марко, Лука та Іван. У цих чотирьох книгах Нового Завіту записані слова, діла, життя Христа. У своєму первісному значенні слово Євангеліє, від грецького «Євангеліон» означає - добру вістку, добру новину.

Для більшості людей вислови «Царство Боже», «Царство Небесне» - це щасливе загробне буття, яке одержують померлі, як нагороду за своє праведне земне життя. За часів Христа ці вислови мали зовсім інше значення. Так Євангелист Марко у вступі до свого Євангелія після розповіді про хрещення Ісуса Іваном у Йордані та його перебування в пустелі, каже: «А коли видано Іvana, Ісус прийшов в Галилею (північну частину Палестини) і проповідував там Боже Євангеліє, кажучи: «Сповнився час і Царство Боже

близько. Покайтесь і вірте в Євангеліє», вірте в Добру Новину. Це речення висловлює головну, центральну тему всього вчення й проповідей Христа під час його прилюдної діяльності на цій землі.

Сповнився час очікування і Царство Боже близько. Як розуміти ці слова? Ідея Божого Царства, чи радше - Божого Царювання - бере свій початок в Священних Книгах Старого Завіту. Під час сорокалітньої мандрівки Ізраїля в пустелі, Бог був оборонцем, опікуном, захисником, порятунком свого народу. Він - сила й міць, ізраїльського народу. «Хто як ти, Господи, між богами, хто як ти у святості величній, страшний у славі, що твориш чудеса?... Ти провадив у милості свій народ, що врятував його... Ти ввів їх і посадив на власній горі своїй... Господь царює назавжди і навіки».

Поселившись в обіцяній землі, народ, щоб не пропасти, потребував далі постійної Божої опіки та охорони. Після перемоги судді Гедеона над мідянами, народ просить його, щоб він був їхнім царем. Він відмовляється від царської гідності, бо сам Господь є, і має бути царем Ізраїля. Та, у згоді зБожою волею, пророк і останній суддя Самуїл, виконуючи Господнє веління, помазує в царі Давида, сина Єссея. Для Ізраїля цар ніколи не був втіленням Бога, як це було з фараонами, володарями Єгипту. Він був лише помазанником, Божим вибраним. Для Євреїв Бог - це Господь Сил, Цар всесвіту. Все небо і земля повні слави його. Він цар над усіма народами, все йому належить, але Його царювання в усій повноті ще не виявилося. Та коли прийде повнота часу, коли «сповниться час», Його царювання стане всім видне, засяє повністю у своєму блиску і принесе спасіння всім.

Після національної катастрофи, падіння Єрусалиму і виселення мешканців до Вавилону, в народі зробилось переконання, що Бог покарав їх за невір-

ство і віддав їх на поталу іхнім ворогам, щоб вони над ними царювали. Господь покликає пророків, які провіщають Боже помилування. «Ось настане час - слово Господнє - і я пробуджу для Давида праведний пагін, що владарюватиме як і цар буде мудрий, буде чинити на землі суд і справедливість». «Сам я, сам, буду дбати за моїх овець і буду їх доглядати, як пастух за своїм стадом... - говорить Господь устами пророка Єзекіїла». (Єз. 34, 11-28).

Щоб підтримати віру переслідуваних, пророк Даниїл ще раз урочисто повторює всі обітниці пророків. На руїнах людських царств Господь збудує своє царство. Ось провіщання Пророка Даниїла про Сина Людського, про Месію: «Бачив я в нічних видіннях, аж ось на небесних хмарах ішов ніби Син Чоловічий... І дано йому владу, славу й царство, і всі народи, племена та язики йому служили. Влада його - влада вічна, що не минеться, і царство його не занепаде ніколи». (Дан. 7,13-27).

Що Месія прийде, і швидко прийде та що він буде «сином» з дому Давида, з цим всі погоджувалися. Але коли, де й як він прийде, в цьому питанні були розходження.

Одні вважали, що він прийде з пустелі, несподівано, в усій своїй силі й славі. Ніхто не знатиме, звідки він і хто він. Інші твердили, що свою діяльність він розпочне від святині в Єрусалимі та відбудує в повному блиску царство Ізраїлю, в якому сам Бог царюватиме за посередництвом свого виранця. Ще інші казали, що Богом посланий Месія буде надземним еством, прийде на небесних хмарах. Для одних це мав бути ідеальний стан на цій землі, для інших з приходом Месії мала прийти, внаслідок космічної катастрофи, тотальна зміна цього світу. Коли прийде Месія, закінчиться час римського поневолення, час влади сатани над світом. Щезне несправедливість, утиスキ, війни, нужда, хвороби, ненависть, смерть.

Розпочнеться новий благословенний вік, час сповнення всіх обітниць, всіх надій, прагнень, сподівань людського серця, час вічного миру й щастя.

Очевидна річ, що ці всі образи не відповідали, не утотожнювалися з образом мандрівного вчителя, Ісуса з Назарету. Ісус не закликає до збройної боротьби, не виступає проти Римлян, що далі топчуть святе місто Єрусалим. Він проповідує кінець цього віку, але це не мусить бути пов'язане з космічною катастрофою. Найважливішим для Ісуса є те, щоб народ усвідомив собі вагу хвилини, що час Божої милості настав, що закінчується старе й починається велике нове. Він хоче, щоб народ повірив в Євангеліє, в ту Добру Новину, яку він оповіщає, щоб народ її прийняв і змінив свій спосіб думання й поведінки. Він не закликає до зброї, до ще суворішого зовнішнього збереження Закону, а до каєття, до навернення, до переоцінки всіх вартостей. І цей його заклик до каєття, до навернення нікому не подобається. Бог ладен встановити своє Царство, своє царювання, але воно само з неба не спаде. Він його пропонує, але людина зі своєї власної волі мусить його прийняти. Бог силою нікого не змушує, нічого не накидає. Він шукає добровільної співдії, співпраці людини. Де її немає, там і Бог безсилий, а цього народ не розумів, і нам це тяжко зрозуміти. Отак почав нарости конфлікт між Ісусом та іншими впливовими групами в народі, серед якого він проповідував. Причина полягала в тому, що Боже Царство про яке Ісус звіщав, не було таким, якого вони очікували і якого собі бажали. Так і ми не раз чинимо. Амінь.

21. Навернення - це єдиний шлях для приходу Божого Царства й тривалого перетворення світу

«Сповнився час, і Царство Боже близько. Покайтесь і вірте в Євангеліє», - це перші слова Ісуса, записані Євангелистом Марком (1,15).

Коли Ісус каже, що Царство Боже близько, що сповнився час, то це означає, що час здійснення відвічної мрії людства наблизився. Егоїзм, себелюбство, захланність, ненаситність, визиск слабкіших, утиски, несправедливість, насильство будуть переможені приходом у світ нових вартостей. Такі надії народ пов'язував з приходом Божого Царства, але для цього, за словами Ісуса, потрібна віра, потрібне каяття, навернення. Каяття та віра в Євангеліє - «добру звістку», що її поширює Ісус, - є передумовою для приходу того благословленного часу.

Для нас каяття - це, звичайно, справи покути: піст, милостиня, додаткова молитва, стримування від дозволених вигод чи приємностей. Для Ісуса слово каяття мало інший зміст, а саме так, як його бачили й розуміли пророки. Для них каятися - це шукати Господа, любити добро, встановлювати справедливість. Це шукати лице Бога Якова, усім серцем своїм навернутися до Господа, служити лише Йому єдиному. Іншими словами, каяття - це навернення, зміна способу думання та дії. Це внутрішньо змінитися, переродитися; адже самі зовнішні вияви покути без внутрішнього навернення не мають перед Богом жодної вартості.

Ісус не вимагав зовнішніх виявів покути. Ба, більше, до них він ставився зі застереженням. «Коли ж ви постите, не будьте сумні, як лицеміри: бо вони виснажують своє обличчя, щоб було видно людям,

мовляв вони постять... А ти ж, коли постиш, намасти свою голову й умий своє обличчя, щоб не показати людям, що ти постиш, але Отцеві твоєму... і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно», — навчав Христос (Мт 6, 16).

Для Ісуса справжнє покаяння - це навернення. А навернутись — означає змінити своє ставлення до речей цього світу, до життя. Це означає визнати Бога, як найвищу вартість на світі, як першопричину й остаточну мету всього.

Ісус не питає, що ти робив дотепер, був ти праведним, чи грішником. Для нього все це другорядне. Для нього важливе те, чи готовий ти повірити в «Добрузвістку-новину» (в Євангелії), котру він поширює, відкритися їй радісним серцем, прийняти її. Чи готовий ти для Царства Небесного в разі потреби розлучитися з ріднею, ризикувати власним життям, якщо воно перешкоджає тобі увійти в Царство Небесне?

Рішення бути з Ісусом не може бути половинчастим, бо: «кожний з вас, хто не зречеться всього, що має, неможе бути моїм учнем». «Не кожний, хто промовляє до мене: Господи, Господи! - ввійде в Царство Небесне, - лише той, хто чинить волю Отця мого, що на небі». Та, з іншого боку, таке повне, справжнє навернення людини приносить їй велику радість, як радість отієї жінки, що знайшла загублену драхму і ділиться своєю радістю з іншими.

Однаке, щоб цього досягти, треба мати супроти Бога настанову малої дитини, чистого нелукавого серця. Настанову, повну щирості, безпосередності та безмежного довір'я до батьківської любові, яка нам тільки добра бажає. У сфері впливу Божого Царства діють інші закони, ніж у світі. У Божому Царстві є тільки один Закон - ЗАКОН ЛЮБОВІ, перед яким усе мусить поступитись, якому все мусить служити. Але любити по-справжньому дуже важко.

Любити по-справжньому - це нести тягар іншого, ділити його долю й недолю. Не шукати свого, щоб нам служили, а служити й віддавати щодня своє життя за інших.

Нехай же ці думки супроводять кожного з нас у час Великого Посту в підготовці до Великодня, щоб ми всі разом із Христом воскресли до нового, справжнього, непроминального вічного життя. Амінь.

22. Хрестопоклінна неділя

Третя неділя Великого Посту звється Хрестопоклінною. Вона проходить під знаком пошанування хреста. Під час святої Літургії, замість «Святий Боже», люди співають: «Хресту твоєму поклоняємось, Владико, і святе воскресіння твоє славим». Церква заохочує віруючих шанувати святий хрест, щоб на прикладі розп'ятого та воскреслого Спасителя ми вчилися і знаходили силу нести наші щоденні хрести. Що це так, про це нагадав мені маленький епізод у моєму житті.

Бувши студентом, переїздив я одного разу вузькою долиною австрійських Альп. На роздоріжжі, за селом на горбочку, побачив неодин, а три хрести. Найвищий - посередині, а два менші - один праворуч, а другий - ліворуч. Зацікавлений цим фактом, я завернув до села й зайшов до старенького священика та запитав, що мали б ці три хрести разом означати. Коли, з якої спонуки, з якою метою їх поставлено; адже поодинокі хрести при дорозі поміж селами - це щось цілком нормальне, як то було колись у нас.

Священик відповів: Поштовхом для встановлення цих трьох хрестів на видному місці була страшна пошестя, яка лютувала в цій околиці. Мало не кожний двір оплакував смерть двох-трьох осіб. На пам'ять про цю подію уцілілі поставили оті три хрести й ішли туди поминати своїх померлих. Сьогодні цей звичай утратився, але хрести й досі стоять і, в разі, потреби їх відновляють.

Що ж нагадували простим віруючим, австрійським селянам ці три хрести? Відповідь на це питання знайдемо в Євангелії. Розповідаючи про розп'яття Ісуса на Голготі, всі четверо Євангелистів згадують також про двох злочинців, розп'ятих разом з Христом; одного - праворуч, а другого - ліворуч. Згідно зі свідченням Євангелиста Луки, лікаря за

фахом та з хистом історика, один із розіп'ятих злочинців зневажав Ісуса ось якими словами: «Хіба ти не Христос? Спаси себе і нас». А другий із розіп'ятих покартав його та сказав: «Згадай про мене, Господи, коли прийдеш у Царство своє». І промовив до нього Ісус: «Істинно, кажу тобі: Сьогодні ти будеш зо мною в раї».

В образі двох згаданих злочинців можна простежити реакцію двох груп людей на власне терпіння та страждання, коли вони бачать хрест, на якому висів і помирав Христос.

Кожен із нас у цьому світі, доки живе, виставлений на терпіння, на страждання, більші чи менші. Кожен із нас мусить у житті нести свій хрест. «Людині властиво помилатися», - казали старі римляни. Так само, нібто негативною стороною існування є - терпіти, страждати, залежати від зовнішніх обставин і сил. Ніхто тут нічого змінити не може, бо коли б якимось чином усе змінилося й людина стала нездатною страждати, то тим самим вона перестала б бути людиною. Вона втратила б оте щось, що становить її ество, що робить її людиною, такою, як ми її сьогодні знаємо, якою вона є. Тож усі найкращі теорії, всі найшляхетніші спроби звільнити людство геть цілком від терпіння - приречені на невдачу, являють собою нічим не віправданий оптимізм.

Ці ствердження здатні викликати в декого враження, начебто Церква проповідує фаталізм, радить примиритися зі своєю долею, зі своїм приреченням і не чинити нічого, щоб такий стан виправити. Хто так думає, той дуже помиляється. Не фаталізм, не примирення зі злом задля вигоди чи спокою, а обов'язок поборювати зло у світі - це заповідь Христа. А вірність цій заповіді Спасителя становить несхібне мірило праведності, живучості нашого християнства. Те, що нині у світі ще так багато зла, нужди, голоду, несправедливости й

утисків у різних формах, - це аж ніяк не добре свідоцтво для християн ХХ століття.

Бог дав людині розум, щоб вона його вживала на хвалу Божу й на власне добро, щоб ним, розумом, вона користувалася. Від нас Бог хоче лише одного - щоб ми стали його співробітниками в перетворенні світу на кращий лад, щоб завтра він став більш людським і, тим самим, більш Божим. «Все - ваше, ви ж - Христові», - казав апостол Павло. Це наша програма, наш дорожок. Та, не зважаючи на все це, Церква знає, що цілком усунути зло й страждання зі світу ніколи невдасться. Алейого можна і треба зменшити, бо, щоб стати християнином, треба бути перше людиною, жити й діяти по-людському.

І так кожна людина, яка «прийшла у цей світ», буде змушена швидше чи пізніше розв'язати проблему своєго власного хреста. Бо незважаючи на весь поступ модерної медицини, у світі існуватимуть невилічимі хвороби, існуватиме смерть, чи то очікувана, на схилі віку, чи несподівана, на провесні життя. Доля кожного з нас тут на землі та у вічності залежатиме від того, як ми розв'яжемо проблему власного хреста.

Ми можемо чинити так, як учинив перший злочинець-роздбійник. Можемо відкинути власний хрест, не перебираючи в засобах, незважаючи ні на Бога, ні на людей, а думаючи тільки про себе, про своє я.

З другого ж боку, ми можемо пасивно й упокорено витримувати наші терпіння й отак, із почуттям самітності та гіркоти, очікувати нашого кінця. Врешті, ми маємо також можливість жити й терпіти по-християнському, єднаючись з Христом, уподібнившись до нього. Молитва Ісуса на Оливковій Горі: «Отче, коли ти хочеш, віддали від мене оциу чашу, тільки хай не моя, але твоя хай буде воля» - має стати тоді нашою власною, щоденною молитвою. Таке ставлення до терпіння і страждання єднає нас з

Христом таким чином, що й життя Ісуса стає явним у нашому житті, даючи нам певність, що «Той, хто воскресив Ісуса, воскресить і нас з Ісусом» (2 Кор. 4,14).

Отде значення тих трьох хрестів, про які говорить Євангелист Лука та що їх поставили після пошесті за селом на роздоріжжі прості віруючі австрійські селяни. Хрест Спасителя - символ і гарант нашого відкуплення, нашого воскресіння. Два хрести розбійників: перший, внутрішньо ним відкинений, - знамено загибелі й безнадії; другий - у віданості та довірі до Бога прийнятий, - символ надії й нашого порятунку. Хто з такою вірою та довір'ям до Бога зуміє розв'язувати проблеми життя, з його щоденними труднощами і хрестами, той може бути певний, що колись у годині смерті вчує слова Христа, сказані до розбійника на Голготі: «Істинно кажу тобі: Сьогодні будеш зо мною в раї! Амінь.

23. Чому Христос мусів страждати й вмерти

Євангеліє 5-ої неділі посту є додатковим доказом вірогідності й правдивости євангельських розповідей. Вона, так би мовити, не приносить слави апостолам, а показує їх у правдивому світлі, такими, якими вони справді були. Ісус утретє провіщає своє страждання смерть і воскресіння. Та для апостолів нічого не було більш несприйнятливого й незрозумілішого, ніж ці його слова. Апостоли їх не розуміли, ба більш, не чули, бо думками вони були деінде.

Сини Заведея, Яків та Іван думають про щось інше, а саме, хто з апостолів після Христа матиме перше місце в його царстві. Вони підходять до Ісуса та й кажуть йому: «Учителю, хочемо, щоб ти нам зробив те, чого попросимо». Він же їм відповів: «Що хочете, щоб я зробив вам?» Ті йому кажуть: «Зволь нам, щоб ми сиділи: один праворуч, другий ліворуч від тебе у твоїй славі». Ісус же сказав їм: «Не знаєте, чого просите...» Як почули проте десятеро (інші апостоли), обурились на Якова та Іvana. Тоді Ісус прикладав їх і сказав їм: «Ви знаєте, що ті, яких уважають князями народів, верховодять ними, а іхні вельможі утискають їх. Не так воно хай буде між вами, але хто з-поміж вас хоче стати великим, хай буде вам слугою. І хто серед вас хоче бути першим, хай буде рабом усіх. Бо Син Чоловічий прийшов не на те, щоб йому служили, лише щоб послужити й віддати своє життя як викуп за багатьох».

Ці предсказання-завбачення Христа, що він мусить страждати і вмерти, невдовзі здійснилися. Пилат, якому видано Христа, намагаючися його звільнити, сказав до первосвящеників і зібраного народу: «Я не знаючу на ньому жодної провини». На ці слова Пилата вони відповіли: «Ми маємо Закон і по Закону

він мусить умерти». Як же до цього дійшло, як зрозуміти й пояснити це рішення тодішніх провідників ізраїльського народу? Щоб відповісти на це питання, треба докладніше кинути оком на тодішню ситуацію.

Маленький єврейський народувесь час жив у сусістві великих наддержав - Єгипту, Асирії, Вавилону, Персії, а потім Греції та Риму. Це були не тільки політичні, а й духовні центри. Їхня притягальна сила була величезна. Єдиною опорою єврейського народу була його віра в єдиного Бога, віра в Його обітниці та вірність Його Законові. В нагороду за цю вірність Бог обіцяв йому велике майбутнє. Сам Бог за посередництвом свого вибранця Месії, стане царем Ізраїля і його царювання пошириться на весь світ. Закон у своїх початках мав бути педагогом, мав виховати народ з відкритим серцем для Бога і його намірів спасіння світу. Але часом з Завіту, укладеного в любові, довірі та вірі, основою якого була Божа ласка й милосердя, людська недосконалість зробила звичайний контракт-угоду, для чинності якої досить було зберігати зовнішні форми закону, без огляду на його зміст, мету й дух. Однак, такої на той час вже закоріненої і загально прийнятої настанови Ісус не приймає, ба більше, він її поборює. Бо як може справді релігійна людина поєднати цю зовнішню вірність усім приписам із закам'янілістю серця, з лукавством, грішністю, самозадоволенням, без жодного відчуття жалю, недосконалості, гріховності. Так і дійшло до того, що кожний, хто тоді в Ізраїлі не хотів бути «зрадником», а тим самим і виключеним зі спільноти вибраного народу, ба, навіть каменованім, мусів цим законам підпорядкуватися.

Про якусь свободу сумління, релігійну терпимість, толерантність за тих умов не могло бути й мови. І колективний тиск суспільства вимагав від

кожного такого безумовного зовнішнього підпорядкування. А Ісус, хоч і визнавав божествений авторитет Закону, однак, почував себе вільним супротинього, так як його в той час розуміли тодішні законовчитеle, книжники, фарисеї. Так поволі й виникло розходження між вченням Ісуа та навчанням книжників-законовчитеleв і фарисеїв. Спочатку це спричинювало більші чи менші непорозуміння-тертя, а потім це перейшло у відкриту непощадну боротьбу, бо для двох поглядів у справах релігійного й національного життя в тодішньому Ізраїлі просто не було місця. До того всього додалося ще й те, що Ісус не обмежувався до самих слів. Він чинив так, як навчав, і ця його поведінка викликала ще більшу ворожнечу. Така його поведінка в очах провідної верстви підважувала основи тодішнього усталеного релігійного правопорядку й моралі.

Крім цього Юдаїзм, як релігія, мав тоді ще й завдання зберегти цей маленький народ від того, щоб він не розчинився в чужому морі. І релігія також мала служити національній справі. Звісно, серед законовчитеleв та фарисеїв були й одиниці, які бачили цей ненормальний стан. Вони розуміли, що релігія - це не зовнішній ритуал, це не земне, проминальне, а божественне, вічне. І воно є призначеннем релігії. Та вони становили меншість. Ті, хто мав силу і вплив, з ними не рахувалися. Для них Ісус із своїм вченням і вчинками був тим динамітом, який міг розвалити і знищити все те, що становило основу тодішнього правопорядку і моралі. Це були реальні й небезпечні мрії наївного, простодушного законовчителя, котрі загрожували існуванню релігії й народу. Одуховлений юдаїзм, що його проповідував Христос, не міг бути заборолом, силою й гордістю народу. А до цього вони не могли й не хотіли допустити. Тому під проводом первосвященика Каяфи й вирішили, що краще, коли один чоловік помре за народ, аніж, щоб увесь люд мав загинути. І це був

вирок смерти Ісусові, а все інше - це лише практичне виконання цього рішення.

Це були людські причини, але ця відповідь не задовольняла його учнів і послідовників. Вони шукають глибшої відповіді в книгах Священного Писання. Ісус страждав і вмер, щоб сповнилося Писання. Ця відповідь не повна, й не цілком задовільна. Він страждав і помер не тому, що так провіщали пророки. Вони могли це провіщати тільки тому, що Бог їм це обявив, і в своїй пророчій візії вони наперед це бачили. Ісус страждав і вмер, щоб сповнити волю Отця? Так і ні. Ні, бо Бог не хотів смерті Христа. Бог хотів його любові, любові необлудної до кожної людини. І ця необлудна, послідовна любов, любов аж до кінця й привела Христа на Голготу. Він помер за гріхи світу? Так! За гріхи тих, що його судили й розпинали та за гріхи усіх тих, які відчували, що так не повинно бути, але не мали досить сили, досить відваги, досить любові, щоб це сказати й проти цього боротися. Він помер і за кожного з нас, бо й ми належимо до однієї з цих груп - до тих, що розпинають, або тих, що мовчать.

Він помер, щоб відкрити нам закрите небо? Так! Він явив нам образ правдивого Бога. Небога всесильного, далекого, недоступного, а Бога близького, доброго, лагідного, милосердного, який любить і який слугує і до якого можна наблизитись, а також - уподобитись кожному з нас. Він дав нам неперевершений приклад, якою людина може й повинна бути. Він відкрив нам необмежені можливості духовного зросту до єднання з ним, до єднання з Богом, до повного усиновлення в Бозі.

Жити так, як жив Ісус, іти його слідами, чинити, як він чинив - це завдання християн ХХ-го сторіччя. Якщо ми не повернемося до божественного основоположника християнства, до цього першого прикладу, до Ісуза, - наше християнство залишиться

тільки однією з-поміж численних релігій у світі й не стане тим, яким його хотів бачити Христос - динамічною силою для звільнення, для обожествлення людини, для оновлення нашого світу, щоб він став людянішим і більш Божим. Амінь.

24. Квітна неділя і страсний тиждень

Сьогоднішню неділю називаємо Квітною або Вербною на спогад про урочистий візд Ісуса до Єрусалиму, коли народ в захопленні вітав його, стелячи на дорогу свою одежду та пальмове віття. Проте люди, які вигукували: «Осанна, благословенний, хто йде в ім'я Господнє!», кілька днів пізніше кричали: «Розіпни, розіпни, його!» Якже ж до цього дійшло?

Люди, які бачили чудово воскресіння Лазаря в Витанії пішли до фарисеїв та й оповіли їм, що вчинив Ісус. Зібрали тоді первосвященики й фарисеї раду й стали радитися: «Що нам робити? Силу чудес отої чоловік творить. Якщо залишимо його так, то всі увірують в нього, і прийдуть римляни, місто наше знищать та й народ наш!» «Отож ліпше вам буде, - сказав Каяфа, що був первосвященик того року, - коли один чоловік за народ помре, а не ввесь люд загине.» Отож, від того дня воїни ухвалили вбити Христа. Тому-то Ісус не ходив уже відкрито серед юдеїв, а подався в околицю неподалік від пустелі, і перебував там зі своїми учнями.

Шість день перед Пасхою прибув Ісус знову в Витанію, де перебував Лазар, якого воскресив був з мертвих. Там, отже, справили йому вечерю, а і Лазар був серед тих, які разом з ним посідали до столу. . . Тим часом дізналася сила народу, що він там, то й походились - не тільки Ісуса ради, а й щоб побачити Лазаря. Наступного ж дня ця сила людей, що прийшла на свято, зачувиши, що Ісус іде в Єрусалим, узяли пальмове гілля й вийшли йому назустріч з окликами: «Осанна! Благословен той, хто йде в ім'я Господнє, Цар Ізраїля!» Це був вияв радості надії прохання про поміч, рятунок. Народ очікував в ту хвилину щось велике, надзвичайне, а Ісус, задовольнившись малим.

Потім, увійшовши в храм, Ісус узявся виганяти

продавців, кажучи до них: «Написано: Дім мій - дім молитви, а ви з нього зробили печеру розбишак» (Лк 19,45-46). І він кожного дня навчав їх у Святині. Увесь народ, слухаючи його, горнувся до нього. Первосвященники ж і книжники та старшина народу шукали нагоди, щоб його вбити. Цінним помічником при цьому стала одна людина з найближчого оточення Ісуса. Юда Іскаріотський - один із 12-х Апостолів, мабуть, розчарований у своїх надіях, допоміг первосвященникам і книжникам схопити Ісуса на відлюдному місці в Гетсиманському саду. Тим, які його в'язали, Ісус сказав: «Немовна розбійника ви вийшли з мечами та киями! Як я щодня був в храмі з вами, не простягнули ви рук на мене. Та це ваша година, і влада темряви» (Лк 22,52-53).

Потім наступає тріумф царства тьми. Ісуса ув'язнюють в четвер вночі підступно, на безлюдному місці, без свідків. Влаштовують допит і знущання над ним в часі ночі. А в п'ятницю рано, первосвященники і книжники скликали нашвидкоруч синедріон, щоб формально видати вирок смерти. Потім поспішно переводять Ісуса до Пилата і благають його, щоб він підтверджив цей вирок смерті синедріону. Перед Пилатом члени синедріону оскаржують Ісуса не за злочин «богохульства», але за підбурювання народу. «Цього ми знайшли, що він підбурює народ наш, забороняє давати кесареві податок і каже, що він Христос Цар». І він засудив Ісуса на смерть.

Ісус помер на хресті, прибитий цвяхами до дерева, з терновим вінком на голові, спраглий, опльований, збичований. Він у своєму житті найменшої кривди нікому не заподіяв. - Увесь час Він творив тільки добро, і Його уста ніколи неправди не вимовили. Він звіщав про Бога, який є не тільки суддею, але й люблячим Батьком-Отцем. Для Ісуса любов до живої, конкретної людини мала більше значення ніж традиція, з усіма приписами Закону. Він хотів змінити

світ без воєн, революцій й насильства; хотів, наповнивши любов'ю серця людей, зробити їх братами, створити з них сім'ю Божих дітей. Однак, щоб це діло довершити, він мусів умерти.

І найстрашніше те, що в його смерті, старшина й провідники народу на їхню думку «не винні». «Як залишимо його так, усі увірують в нього і прийдуть, мовляв, римляни та візьмуть нам і край і народ. Ми ж відповідальні за місто й за люд. Так далі не можебути. До цього ми не смімо допустити». Юда, можливо, не думав про смерть Ісуса. Розчарований Христом, він хотів змусити його нарешті діяти, а ті 30 срібняків - це лише маленька винагорода за марно втрачених три роки. Інші на його місці, не виключено, також так учинили б. Це ж ясно. Кожний, насамперед, мусить подбати за себе, думати про майбутнє, давати собі раду. Слуги первосвящеників, які Ісуса скопили, мусіли робити те, що ім наказали. Пилат теж не хоче смерти Ісуса. Він навіть намагається його звільнити, обміняти за розбійника Варавву. Та під «тиском» він мусить поступитись. «Коли відпустиш його, ти не друг кесаря», - кричить підбурений натовп. Він же має рідню, і тут йдеться про майбутнє, про спокій в державі, про кар'єру. Зрештою, яке значення має смерть якогось там одного чоловіка. Один більше чи менше, і задля святого спокою він видає Ісуса, щоб його розіп'яли. Римські вояки виконують наказ. Їхнє завдання виконувати рішення других, а не ламати собі голову над тим, чи ці накази правильні й справедливі? Підбурений натовп не орієнтується, не тямить; він сліпо йде за тим, хто голосніше кричить, хто більше обіцяє.

І тут бачимо, які страшні наслідки може мати так звана «людська слабість» пристосованців, кар'єристів. Отож, придивімось добре й замислімся над тим чи не знайдемо самих себе в одній із цих груп, бо: щоразу, як ми «вмиваємо руки», мов той Пилат, ми стаємо

співучасниками смерти Христа, доконуваної щоденно на безборонних його братах. Кожного разу, коли «мета» освячує наші засоби, ми віддаємо Його на смерть... Щоразу, коли особиста кар'єра чи матеріяльний зиск є для нас найвищим добром, ми продаємо його, як Юда, не думаючи, які наслідки матиме наша захланність. Щоразу, коли ми сліпо виконуємо наказ, залишаючи рішення іншим, топчу-чи заповідь любові, ми його наново розпинаємо...

Таких «кожного разу» в наші дні можна б знайти багато. Сьогодні, як ніколи, спостерігаємо в світі розгул темних сил, царства темряви. Немає ділянки людського життя, де вони не діяли б. Молімо Господа нашого Ісуса Христа в цей страсний тиждень, щоб охороняв та оберігав нас від усіх засідок лукавого, володаря царства тьми, щоб ми не стали, свідомо чи несвідомо, співвинними в смерті наших братів, яких щодня розпинають в усьому світі, через нашу вигоду, нашу лінь, нашу байдужість і наше недбальство.

25. Воскресіння Ісуса - ОСНОВА ХРИСТИЯНСТВА

Сьогодні є мало таких, людей, які відважувалися б заперечувати історичність особи Ісуса з Назарету, чи висловлювали б сумніви щодо самого факту його життя, як мандрівного учителя, його страждання й смерті на хресті в Єрусалимі. Натомість, є чимало таких, які з різних причин заперечують його воскресіння.

Чому це так, чому заперечують саме воскресіння? Тому, що воскресіння - це неспростовний, незаперечний доказ його Божества, його божественного посланництва. Вже чуда Христа разом взяті, на які він увесь час посилається, є доказом, що він не прийшов сам від себе, а що його послав Отець: «Як не вірите мені, вірте ділам. Діла, які я чиню, не мої, а того, хто послав мене». Та всеж таки безсумнівним, очевидним, незаперечним доказом його посланництва, його Божества є його воскресіння.

Деякі Христові чуда, коли їх розглядати окремо, може й вдалося б пояснити природним способом, але не воскресіння. Природним способом Христового воскресіння ніяк не пояснити, тим більше, що Христос його наперед провістив. Це недвозначно стверджують усі чотири Євангелисти. «З того часу Ісус почав виявляти своїм учням, що йому потрібно буде йти до Єрусалиму, там постраждати багато від старшин, первосвящеників і книжників, вбитому бути та на третій день воскреснути» (Мт 16,22;17,22 : Мк 8,31:9,31: Лк 9,22; 9,44). Коли ж прийшла та година, то учні Христа в своїй простоті забули про ці слова Ісуса, які в той час могли стати промінчиком надії перед розпачу й зневіри. Натомість добре пам'ятали про ці слова книжники й фарисеї, коли пішли до Пилата просити сторожі для охорони гробу. «Пане, ми пригадали собі, що той обманник (Христос) ще за

життя був сказав, я по трьох днях воскресну. Звели, отже, стерегти гріб аж до третього дня... І відказав їм Пилат: Ось маєте сторожу, ідіть і забезпечте як знаєте. Вони пішли і забезпечили гробницю, запечатавши камінь і поставивши сторожу» (Мт 27,62).

Хто вмер - той вмер, кажуть наші люди. Ніхто не може власними силами вернутися собі життя, відвалити камінь гробниці й вийти з домовини. Це може зробити в своїй всемогутності лише Бог. Коли ж Отець Небесний по трьох днях воскресив Ісуса, так як це Ісус наперед провістив, тим актом Господь наглядним і вроочистим способом продемонстрував і потвердив правдивість цих слів, його вчення, його посланництва. А це означає, що Христос не звичайна собі людина, хоч би й найгеніяльніша, а кажучи словами апостола Петра, - Син Бога Живого! Тоді й слова Христа це не просто собі слова чи вчення якоїсь звичайної людини, якогось нехай і найбільшого мудреця-філософа, які можна прийняти чи відкинути. А це слова, які нас колись судитимуть. Від них залежатиме наша вічність.

Тому для багатьох людей так важко визнати факт Христового воскресіння і відповідно до цього перебудувати своє життя. Саме тому вже віддавна були намагання пояснити факт Христового воскресіння якимсь природним способом, який ні до чого не зобов'язував би. Хто має багато фантазії, той може винайти десятки різних теорій - пояснень, якщо він не хоче прийняти факту Воскресіння Христового. Отак, перша теорія книжників і фарисеїв була така: Сторожа спала, а учні прийшли вночі, відкотили камінь від входу до гробниці й вкрали тіло, щоб відтак сказати - Він воскрес.

Дехто, вигадав ще іншу теорію, а саме, мовляв, коли Ісуса знімали з хреста. Він не був мертвий, а лише прикинувся мертвим або знепритомнів. У холодному гробі він ніби опритомнів, звільнившись з

похоронних сувоїв, відкотив камінь від входу і вийшов з гробу. Ця теорія зовсім відпадає. Доказом смерті Христа ще перед зняттям його з хреста є слова Євангелиста Іvana, наочного свідка: «Коли воїни підступили до Ісуса й побачили, що він вже мертвий, то голінок не ломили йому (так як розбійникам, щоб приспішити їхню смерть, бо надходила субота) лиш один з вояків проколов йому списом бік. І потекла негайно кров і вода» (Ів 19,33-39).

Згодом виринула ще одна теорія про апостолів-ошуканців, які, мовляв, наперед домовилися між собою, щоб поширити чутку про воскреслого Христа; або теорія ошуканих апостолів, які дали себе збити з пантелеїку й повірили жінкам, які розповідали про порожній гріб і видіння.

Щоб апостоли вкрали тіло Христа, про це не може бути й мови. Адже, як тільки схопили Ісуса, вони розбіглися і поховались, хто куди міг. У Єрусалімі залишився тільки Іван, що як, малолітній, стояв біля хреста разом з жінками на Голгофі, та Петро, який після того, як він у дворі первосвященика відрікся від Христа, а тоді заховавшись зі страху й сорому десь у якийсь куток, плакав гірко.

Коли перелякані жінки в неділю вранці принесли їм вістку, що гробниця порожня, та що вони бачили ангела, який їм сказав, щоб не шукали живого між мертвими, бо він воскрес, то це для них було цілковитою новиною. «Слова жінок видавались їм пустим верзінням». З психологічного боку це неможливо, щоб вони могли вкрасти тіло Ісуса. І тому теорія апостолів-ошуканців - просто немисленна. Пошо їм була ця «змова»? Адже це був би виклик могутнім цього світу. Римляни карали смертю за осквернення домовин і порушення спокою померлих.

Зрештою, з опису тих подій в Євангелії бачимо, що апостоли зовсім розгубилися, їх охопила зневіра.

Воскреслий Ісус залишився ще 40 днів на цій землі, з'являвся часто апостолам за різних обставин, їв із ними, велів доторкатися до нього, щоб вони утвердилися в своїй вірі; намагався їх переконати, що він той самий, лише інший, бо не підлягає вже законам матерії. Однак, його воскресіння не було лише повернення до попереднього життя, як Лазаря. Воскресіння Христа - цебула його прослава, видимий знак невидимої дійсності, яка на нас чекає, та яку можна збагнути лише вірою. Він з'явився апостолам зовсім несподівано, говорив з ними про справи Божого Царства, давав їм останні повчання, аж поки не вознісся. Але це все мало що допомагало. Апостоли й далі залишалися обмеженими, маловірами, як були перед тим. Щойно з зісланням Святого Духа прийшла зміна, ім відкрились очі, щоб усе це зрозуміти. І вони стали відважними проповідниками Воскреслого. Ні переслідування, ні муки, ні смерть не змогли їх захитати в вірі, бо Бога треба більше слухати, ніж людей, - казав на допитах апостол Петро (Ді 4,19).

Без віри в Розіп'ятого, Воскреслого й Прославленого Ісуса немає християнства. Без воскресіння Ісуса не було б християнства, не було б, мабуть, навіть жодної історичної загадки про мандрівного вчителя з Назарету. Апостоли повернулися б до своїх попередніх зайняттів, задоволені, що все їм так дешево обійшлося. Лише воскресіння Ісуса вможливило проповідування його благовісти, її поширення та існування аж досі. Та самого проповідування, хоч як воно й потрібне, ще не досить. Треба ще людей ісповідників, які жили б вірою і своїм життям були б живими свідками Воскреслого, бо це не міф, не ілюзія, це дійсність певніша, ніж всі інші міримі, дотикальні дійсності й правди.

Христос Воскрес! - Воістину Воскрес!

26. Великдень

Смерти святкуємо умертвління – вічного життя початок!

Третя строфа 7-ої пісні Канону Воскресної Утрені висловлює ось яку глибоку думку: «Святкуємо перемогу над смертю, знищення пекла і вічного життя початок...» Як розуміти ці слова? Чи вони висловлюють справжню дійсність, чи, може, вони є тільки гарним поетичним зворотом? Що призвело св. Івана Дамаскина - автора цього воскресного канону, написати ці слова? Відповідь на це питання одна - його віра, чи радшайого певність, що Христос справді, «воїстину» воскрес.

Чи й ми нині можемо поділяти з ним о цю певність? Так, бо на це є об'єктивні причини, які, незважаючи на різні труднощі, нас переконують, що Христос справді воскрес. А труднощі, що в людині ту певність захитують - немалі. Вистачить навести деякі, як наприклад: віддалъ часу, постійна атеїстична пропаганда, досвід нашого щоденного життя, що як хтось помер, то його життєвий шлях тут на цій землі закінчився. Коли ми, згідно з прадавнім нашим звичаєм, поздоровляємо себе на Великдень привітом «Христос воскрес! - Воїстину воскрес!» - то ми висловлюємо щось єдине й виняткове в історії людського роду, хоч ми цього й не завжди свідомі.

Христос воїстину воскрес! Це наше твердження ми основуємо на наступних, історично певних, фактах. Першим доказом Христового воскресіння - це порожній гріб, що його знайшли порожнім на третій день по його смерті, жінки мироносиці, а відтак апостоли. Однак, сам порожній гріб не є ще вистачальним доказом, що Христос воскрес, бо його мертвє тіло міг хтось з гробу викрасти, забрати. Та, в тодішніх обставинах, ніхто не мав інтересу щось такого чинити. Це не було в інтересі ворогів

Христових, які його засудили, розіп'яли, опечатали гробницю та й поставили сторожу, щоб стерегла гробу аж до третього дня, щоб бува хтось не вкрав його тіла й не сказав, що Він воскрес так, як Він провістив за свого життя. Апостоли також не мали жодного інтересу викрадати тіло Ісуса. Чайже звістка про те, що гріб порожній - була для них великою несподіванкою. На це вони не були приготовані і немало настрахалися, бо знали, що за профанацію гробів римляни карали смертю. Порожній гріб спочатку був загадкою для апостолів і залишився б нерозв'язаною загадкою і для нас аж понині, якщо б з ним не були злучені появі воскреслого Ісуса.

Оці часті, несподівані, непередбачені з'явлення Ісуса - це другий доказ його воскресіння. Апостоли бачили його багато разів, в різних місцях і обставинах. Не вони шукали Ісуса, але Він їм з'являвся несподівено, говорив і єв з ними, дозволяв і наказував їм себе доторкати, щоб перемогти їхнє невірство, щоб переконати їх, що він не привид, «бо привид тіла й костей не має» - як сказав Він. Воскреслий Ісус той сам, з яким вони жили протягом трьох років, а водночас Він інший, бо не підлягає більше фізичним законам нашого світу.

Третім доказом Христового воскресіння - це несподіваний душевний переворот в умах і серцях апостолів, який наступив внаслідок появ Воскреслого, який у день Пятидесятниці зіслав на них Святого Духа, який їх утверджив і скріпив. На місце сумніву, непевності, вагання, прийшла жива несхитна віра в Христове воскресіння. У п'ятницю ввечері, після розп'яття Ісуса, апостоли були перестражені, прибиті, зневірені. Про це їхнє розчарування й зневіру найкраші розповідають ті два учні, що йшли з Єрусалиму до Емаусу: «Ми сподівалися, що він той, хто має визволити Ізраїля, а це ось третій день сьогодні, як наші первосвященни-

ки й князі видали його на засуд смертний і його розіп'яли.» Цієї психічної душевної раптової переміни апостолів у природний спосіб неможна пояснити. Тим часом мусила статись якесь інша, виняткова подія, яка з невіруючих учнів учинила їх віруючими і готовими вмерти за Христа. А цеювинятковоюподією було Христове воскресіння, чи радше його прославлення, бо слово «воскресіння» не висловлює тієї дійсності, яка стала третього дня після його смерті.

Христове воскресіння не було тільки поворотом до попереднього земного життя, самою реанімацією-оживленням мертвого тіла. Воно якісно відрізнялося від воскресіння Лазаря, дочки Яіра, сина вдовиці з Наїму. Ісус у своєму милосерді, щоб полегшити долю їхніх рідних, повернув їм назад земне життя. Та це їхнє воскресіння не було бессмертям. Воно було лише поворотом до попереднього життя і, по якомусь часі, вони померли, як всі інші люди. Христове воскресіння - зовсім інша, нова дійсність, яку людською мовою важко висловити. Воно - остаточна перемога над смертю.

Читаючи книги Нового Завіту, ми відчуваємо, яку велику трудність мали автори цих книг, щоб пояснити і висловити зрозуміло цей новий спосіб Ісусового існування. Він Святий і Праведний, якого народ зрікся. Його вбили, але Бог воскресив його із мертвих. Він Слуга, якого Бог прославив. Він той наріжний камінь нової Божої будівлі, і крім нього «нема в нікому іншому спасіння...» Для них воскреслий Ісус - це образ і основник нової, оновленої людини. Він новий Адам і тим самим запорука нової дійсності, запорука нашого воскресіння: «Бо як в Адамі всі вмирають, так у Христі й оживуть усі». Бо перший Адам був лише живою душою (істотою), а «останній Адам (Ісус) є духом животворним». І так само, як ми носимо образ земного Адама, так носитимемо і образ небесного,

тобто образ Ісуса. Ми уподібнимося до воскреслого Ісуса, бо матимемо участь в його воскресінні. Ісус Господь є дух і ми під діянням його духа перероджуємося, переображені в його образ, бо Він - образ невидимого Бога, первородний усіяного створіння. Він раніше усього і все існує в ньому. Він спасаєма присутність Бога між своїм народом. Він абсолютний носій спасіння, який своєю смертю переміг, умертвив смерть і тим самим вивів нас на світло, до життя, до нетління. Його воскресіння й прослава - це прообраз отого перетворення людини майбутнього віку, який є нашим призначенням.

Взявши все це до уваги, ми справді можемо повторити, але вже як наші власні, слова святого Івана Дамаскина: «Святкуймо перемогу над смертю, знищення аду і вічного життя початок. Радіючи, оспівуємо Тебе, що це вчинив, єдиного благословленного Отців Бога і Препрославленого».

Дав би Бог, щоб нинішнє свято стало в нас початком нового життя, в якім відзеркалювалася безмежна Божа любов до нас і до кожної людини. Дав би Бог, щоб, святкуючи Воскресіння Господа нашого Ісуса Христа, ми тим самим святкували завдаток нашого майбутнього воскресіння, якого запорукою є він сам, воскреслий із мертвих.

Христос Воскрес! - направду, Воїстину Воскрес!

27. Томина неділя

Сьогоднішня неділя називається Томиною неділею. Свою назву вона дістала від апостола Томи, який не хотів повірити запевненням інших апостолів, що вони бачили воскреслого Ісуса. Апостол Тома - це тип сучасної критичної людини, яка знає, що до явищ, які не залишають жодних матеріальних слідів, треба ставитися дуже обережно. Це можуть бути галюцинації-марення, чи самонавіювання. Тому така різка відповідь Томи: «Якщо не побачу на його руках знаків від цвяхів, і не вкладу свого пальця у місце, де були цвяхи, а й руки моєї не вкладу в бік його - не повірю!» (Ів 20,25).

Доказом Христового воскресіння була не так порожня домовина, як його появі апостолам урізний час і в різних місцях. Ісус несподівано з'являвся серед них, при замкнених дверях і вікнах, з ними розмовляв, а коли вони сумнівались і думали, що це привид, казав дати собі їсти і ів на їхніх очах. Відтак він зникав так само несподівано, як і з'являвся. Він був той самий, якого вони знали, з яким перебували три роки, але водночасно і зовсім інший. Його тіло не підлягало вже законам матерії, як це було раніше перед його смертю. Активним чинником при появах не є апостоли. Вони тут ні при чому, але Ісус, так близький їм за життя. Отож, про автосугестію чи галюцинації при появах не може бути й мови.

Сьогодні ми дещо докладніше зупинимося на 20-й главі Євангелія від Івана з описом відкритого гробу та полотнища, яке лежало і в яке було загорнене тіло померлого Ісуса. Чому саме Євангеліє від Івана? Воно написане найпізніше, але подає багато подробиць про які немає згадки в трьох перших Євангеліях, подробиць, які міг знати тільки наочний свідок усіх цих подій. Так він розповідає про Петра, якого впустили в двір первосвященика, де відбувався перший допит Ісуса. Апостол Іван розповідає й про

те, що під хрестом, на якому вмирав Ісус, стояла також його мати Марія та що Ісус, вмираючи, передав її під опіку учневі, котрого любив. Тільки Іван розповідає про те, що один з вояків списом проколов груди Ісуса та як негайно з рані витекла кров і вода. Лише він згадує про те, що, крім Йосифа з Аритатеї, похороном Ісуса займався також Никодим.

Нагадуємо, що давні євреї ховали своїх померлих звичайно в заздалегідь підготованих родинних гробницях. Це були «коридори», висічені в кам'яних стінах скелі, на схилах гір. Ці коридори закінчувалися похоронною кімнатою, в стінах якої видобувано окремі заглибини (220x80 см), як це ще тепер можна бачити в римських катакомбах. У ці заглибини вони вкладали тіла померлих, намашені пахучими оліями та загорнені в полотнище. Однак, інколи, в гробницях визначних людей, при стінах цієї похоронної кімнати ставили спеціально приготовані кам'яні стовпці й на них клали мармурову плиту, що робило враження пристінного престола. На цю плиту-престіл вони клали тіло померлого, цілком загорнене в полотнище та обв'язане 3-4 полотняними поясами. Рештки пахучих олій, яких не використано для намашення тіла, залишали з тілом покійника в гробі. Вхід до гробниці, де перед порогом була висічена заглибина, затуляли великим каменем у формі нашого жорнового кола. Цей камінь, що стояв у цій заглибині перед порогом, закривав вхід до гробниці. Щоб увійти до гробниці, треба було відкотити цей камінь. Його відкочували праворуч чи ліворуч по рівчаку, висіченому в скелі з обох боків входу.

20-та глава Євангелія від Івана розповідає про те, як дійшло до відкриття порожнього гробу та залишеного в ньому полотнища. «Першого дня тижня (в неділю) Марія Магдалина прийшла до гробниці ранесенько, як ще нерозвиднілось, аж бачить - камінь відкочено від входу. Отож, біжить вона, прибігає до

Симона Петра й до іншого учня, якого Ісус любив, та й каже їм: «Забрали Господа з гробниці й не знаємо, де покладено його» (Ів 20,1-2).

У перші дні після похорону найближчі члени родини, прочитавши ранні молитви, йшли до гробу померлого, щоб там молитися й плакати. Це була, ймовірно, єдина причина, чому Марія так рано туди прийшла. Побачивши відкочений камінь, вона подумала, що це вчинок ворогів, які прагнули помститись бодай на мертвому тілі вчителя. Одержанавши вістку від Марії, що камінь від входу до гробниці відвалений, «пішов Петро з отим іншим учнем і приходять до гробниці. Бігли вони обидва разом, та той інший учень біг швидше за Петра, тому і прибув до гробниці першим. Нахилившись, бачить - лежить полотнище. Приходить тоді слідом за ним Симон Петро і, ввійшовши до гробниці, бачить, що полотнище лежить, а й хустка, яка в нього на голові була. Тоді ввійшов і той інший учень... і побачив і увірував».

З цього ясно було, що не людські руки забрали тіло Ісуса і що в природний спосіб зникнення тіла з гробу не можна пояснити. Цією розповіддю про відкриття порожньої гробниці та неторкненого полотнища, Євангелист Іван поділився з нами тим фактом, який відкрив йому очі і привів до віри в Христове воскресіння.

Ми можемо сказати, що розповідь про відкриття порожньої гробниці й неторкненого полотнища, має історичний ґрунт, бо з такою докладністю про все може говорити лише учасник цих подій, свідок, очевидець. Це є тим, так би мовити «матеріальним» доказом Христового воскресіння, як і поява апостолам без Томи, а відтак вісім днів пізніше й Томі, як про це розповідає Євангеліє, що закінчується легким докором Христа Томі: «Побачив мене, то й віруєш. Щасливі ті, які не побачивши, увірували». І ці слова Ісуса Христа звернені до кожного з нас. Амінь.

28. Неділя Мироносиць

Неділя Мироносиць одержала свою назву від жінок, які після смерті Ісуса Христа в неділю рано першого дня тижня пішли до гробу учителя з миром, тобто пахучими оліями, щоб закінчiti похоронний обряд, намашення тіла, бо в п'ятницю вечером, коли заходила субота не було змоги це зробити, так, як належало.

В Євангелії читаємо: При розп'ятті Ісуса було «багато жінок, які дивилися здалека. Вони йшли слідом за Ісусом з Галилеї і йому прислужували, між ними Марія Магдалина, Марія мати Якова та Йосифа, і мати синів Заведея».

Коли настав вечір, прийшов заможний чоловік з Аритматеї на ім'я Йосиф, що був учнем Ісуса. Тоді Пилат звелів видати тіло. Йосиф узяв тіло, загорнув його в чисте полотно й поклав у новій гробниці, що її висік у скелі. І, прикотивши до входу гробниці великий камінь, відійшов. Там були Марія Магдалина та інша Марія, що сиділи проти гробниці.» (Мт 27,55-61).

Отож, жінки небрали участі в похоронному обряді. Вони були пасивними глядачами. Євангелист Лука згадує також про Йосифа з Аритматеї та покладення тіла до гробу, додаючи: «День цей був п'ятниця, і вже наближалася субота. Жінки ж які прийшли з Ісусом із Галилеї, ідучи слідом за Йосифом, бачили гробницю і як поклали там тіло Ісуса. Повернувшись, вони приготували пахощі та миро, але в суботу, за приписом, відпочивали». Першого дня тижня, рано вранці, вони прийшли до гробниці, несучи пахощі, що їх вони приготували, й побачили камінь, відкочений від гробниці.

«Увійшовши до гробу, побачили юнака, що сидів праворуч, одягнений у білу одежду, - і жахнулися. А він до них промовив: «Не жахайтесь! Ви шукаєте Ісуса Назарянина, розп'ятого. Його нема тут, він воскрес. Ось місце, де його поклали. Але йдіть, скажіть його

учням та Петрові, що випередить вас у Галилеї. Там його побачите, як він сказав вам.” І вони, вийшовши, втекли від гробу, бо жах і трепет огорнув їх, і нікому нічого не сказали, бо боялися» (Мк 16, 5-8). В 20-ій главі свого Євангелія Євангелист Іван говорить лише про Марію Магдалину, яка перша прийшла до гробу, ранесенько, як ще не розвиднілось. Побачивши відкочений камінь, побігла вона до Симона Петра і до іншого учня-Івана, якого Ісус любив, та їх про це сповістила. «Забрали Господа з гробниці», - сказала вона, переконана, що це зробили вороги Ісуса, щоб помститися ще на його мертвому тілі. На її наставання, Петро та Іван побігли до гробниці. Камінь був відкочений, тіла не було, лише запале полотнище. Апостоли покинули гробницю, не знаючи, що про це думати, і повернулися до себе. Марія залишившись, перед гробницею і плакала, і там їй першій з'явився Ісус.

Євангелист Марко дуже стисло розповідає про ці події: «Воскреснувши, вранці першого дня тижня (Ісус) з'явився вперше Марії Магдалині, . . Вона пішла й повідомила тих, що були з ним і що сумували й плакали. Вони ж почувши, що він живий та що вона його бачила, не йняли віри.

Після цього (Ісус) з'явився в іншому вигляді двом із них, що були в дорозі й ішли до села Емаус. Потім Він з'явився одинадцятьом особам, коли вони сиділи за столом, і докоряв їм за іхнє невірство, що не повірили тим, які бачили його воскреслого з мертвих.» (Мк 16, 9-14).

Розповідь про мироносиць додатково підтверджує абсолютну розгубленість, безпорадність а то й невірство колишніх Ісусових послідовників. Про якусь діяльність Апостолів немає згадки. Одні поховались, інші тікають з Єрусалиму, щасливі, що вилізли з халепи. Жінки хочуть зробити ще останню послугу померлому вчителеві, але кожна поводить-

ся, як знає Марія Магдалина діє самостійно, звласної ініціативи. Можливо, що на Марію Магдалину інші жінки дивились звисока. Вони були статечні, багаті: Іванна, жінка Худзи, урядника Іродового, Сузанна та інші, що помагали Ісусові та учням. Марія ж Магдалина не могла з ними рівнятись. За переконанням визначних тлумачів-екзегетів, це була колишня публічна грішниця, з якої вийшло 7 бісів, як каже євангелист Лука(8,2)та, яка дорогоцінними паходами з алабастрової плящини, припавши ззаду до ніг Ісу-са, намстила йому ноги, в той час коли фарисей, який запросив його до себе в гостину, не дав йому навіть води, щоб він міг собі ноги обмити.

Для апостолів та для християн воскресіння Ісу-са Христа є основою всього їхнього вчення. А з приводу недосконалості віри своїх учнів, яким Ісус з'явився в дорозі до Емауса, Христос казав: «Обезумні та повіль-ні серцем у вірі супроти всього, що пророки сповістили». Недовір'я перших християн у чудо воскресіння навіює думку про те, що немає нічого небезпечнішого, як фальшиві засади, упередження, так як і немає нічого більш шкідливого, як злі звички. Бо звичка - за словами святого Августина - стає другою природою людини, і, незважаючи на її негативні наслідки, її дуже тяжко позбутися.

29. Неділя Розслабленого - «Людини не маю»

Євангелія нинішньої неділі розповідає, про прихід Ісуса на якесь свято до Єрусалиму. До міста ввійшов він, правдоподібно, через так звану Овечу браму (на північний схід від святині). Біля неї була купальня, що мала п'ять критих ганків. В них лежало багато слабих, сліпих, кривих, усохлих, що чекали на порушення води. Бо ангел Господній часами порушував воду, і хто перший улазив, як воду порушене, той ставав здоровий, яку б він хворобу не мав. А був там один чоловік, що тридцять і вісім років був недужий. Як Ісус його побачив і довідався, що він лежить так довго, сказав до нього: «Хочеш бути здоровий?» І відповів йому хворий: «Пане, людини не маю, щоб вона, як порушиться вода, всадила мене до купальні». Він, мабуть, був самітній, не мав родини, або вона його покинула, як непотребу. І сказав до нього Ісус: «Устань, візьми ложе своє і ходи!» І зараз одужав цей чоловік, і взяв ложе та й ходив (Ів 5,1-9).

«Не маю нікого, хто б мене спустив у купіль» - ці слова сьогоднішнього Євангелія стосуються не лише розслабленого, а й безлічі фізично здорових людей. Не так давно я вичитав таке: Одного службовця перевели на нову посаду до міста. З дому до праці він їхав півгодини автом через центр міста. Але розглянувшись дещо краще та ознайомившись з планом міста, він побачив, що, коли піти через міст для пішоходів, а тоді бічними вулицями, він може зовсім спокійно, не нервуючись, за півгодини дійти до праці. Така рання прогулянка, напевно, позитивно вплине на його настрій і здоров'я. Так він і зробив. Як тільки погода дозволяла, він ішов пішки бічними вуличками відкриваючи для себе новий світ, і приходив до праці не такий, як досі нервово вичерпаний і напруженій. Та одного дня трапилася

йому така пригода. На брамі до невеличкого подвір'я одного будинку стояла літня жінка. Коли він наблизився, вона сказала: «Пробачте, чи можете мені сказати, котра тепер година?» «О, так! - і, зупиняючись, чоловік сказав, - за 20 восьма!» - і пішов далі. За два дні він ішов знову тією дорогою і жінка знову стояла на брамі. Усміхаючись і вибачаючись, вона запитала знову: «котра година?» Він відповів: «за 25 восьма й додав: «Яка гарна погода, гарний день». «О так, сьогодні гарний день» - сказала жінка. Цим зустрічам чоловік не надавав особливого значення, але щоразу, коли він йшов до праці повз хату тієї жінки, ця розмова повторювалася. А одного дня цьому чоловікові спало на думку купити тій старенькій жінці невеличкий будильник і подарувати. Так він і зробив. Наступного дня вранці, ідучи до праці, він побачив жінку, привітався з нею і подав їй пакуночок з будильником. Він гадав, що жінка зрадіє, та вона майже в слізах мовила: «О ні, цього не треба було робити». «Це дрібниця,» - сказав він, подаючи їй руку на прощання, і пішов.

Три дні пізніше він знову простував тією самою дорогою. Перед будинком він побачив швидку допомогу й поліцію. Занепокоєний, запитав, що сталося. А йому відповіли, що старенька померла. Сусіди два дні її не бачили, повідомили поліцію, яка знайшла її неживу в ліжку. Вона була самотня, нікого не мала. Син загинув на війні, а чоловік помер 5 років тому. На його питання, чи мала вона подостатком засобів на життя, вони відповіли - так. Вона була власницею цього будинку, а земля й город за хатою мають в місті велику вартість. Місто вже давно хотіло відкупити це все, пропонуючи жінці місце в будинку для старших людей, але вона не хотіла покинути все те, що колись було часткою її життя. А чи мала вона в хаті годинник? О так, кілька, й то найдорожчих. І щойно тепер службовцеві відкрилися очі. Він зрозумів, що жінка виходила на браму не щоб

довідатися котра година, а зустріти людину, до якої вона могла б промовити слово, бо сусіди, які жили поруч у новозбудованих містом будинках нею не цікавилися.

Ця подія змушує нас замислитися. Адже в ролі службовця, старенької самотньої жінки чи молодих, зайнятих своїми хатніми клопотами подруж, міг бути кожен із нас. Такі історії повторюються щодня, може лише по інакшому. В колі наших знайомих осіб, з якими ми зустрічаємося не раз трапляється людина, яка підходить до нас вагаючись, і щось нас питає, аби нав'язати з нами розмову. І літній жінці, яка питала «котра година», ішлося зовсім не про час. Вона шукала контакту, шукала людину, яка мала б трошки часу для неї, та службовець цього не помітив, не зрозумів, і не догадався. Він був велиcodушний, думав, що чинить шляхетно, купуючи старенький будильник, а це, може, й було причиною трагедії, бо хтозна яку надію вона пов'язувала щоранку, бачачи чоловіка, що йшов повз її хату. Може жінка вірила, що колись він розпочне розмову, запитає про її життя, і вона розповість йому все, чим переповнене її серце, і ця зустріч стане променем світла в її сірих буднях. Може, в цьому службовцеві вона бачила свого загиблого сина? Як часто не доходить до нашої свідомості цей крик розпуки самотніх людей!

Ще ніколи не було так багато самотніх людей, як за нашого часу. Самотність нині виявляється по різному. Можна бути і чути себе самотнім, незрозумілим проживши 20-30 років разом у подружжі. Можна бути самітнім, бувши батьком-матір'ю численних дітей. Можна бути сиротою, маючи навіть багатих батьків, які не мають вільної хвилини для дитини, бо в так званій «любові» до дітей батьки шукають самих себе, щоб показати, що діти осягнули завдяки їхнім зусиллям. Дитина має чутливе серце і відчуває, де справжня любов, а де приховане

самолюбство батьків. Тому будьмо уважніші до близнього, бо все, чим я є, я завдячує іншим, які мені допомагали, які служили мені прикладом й порадою.

Ніхто з нас не має права сказати: «Те, що я роблю, заторкує і стосується тільки мене». Це була б правда, якби я був би один тільки на світі. А що я не один, а таких, як я, багато, то кожний мій вчинок - свідомий чи несвідомий, несе для іншої людини втіху або ж лихо. На жаль, ми не свідомі того, що близькість іншої людини робить нас здоровими чи хворими, живими чи мертвими, в залежності від того, чи дана людина розуміє, любить - чи байдужа або пашить злобою до інших. Мати час і відкрити своє серце для іншої людини - важливіше, ніж всі ліки, ніж усі гроши.

Така любов - це геройство, бо любити - це співтерпіти, це ділити долю й нести тягарі інших. До такої любові здатний лише той, хто свідомий, що сам він живе лише любов'ю Бога. Не забуваймо ніколи: коли погасне вогонь любові в нашему серці, багато людей животітимуть у темряві й вмиратимуть з холоду. Маймо відкриті очі й серця. Не будьмо братовбивцями, завдяки нашій байдужності, замкненості в собі і нашему себелюбству. Амінь.

30. Неділя Самаритянки

Щоб зрозуміти Євангеліє сьогоднішньої неділі, треба знати, хто були ці самаритяни і чому між ними та єреями в Єрусалимі існувала така запекла ворожнеча.

Після смерті Соломона 931-го року дійшло до поділу Царства на Південне Юдейське зі столицею в Єрусалимі та на Північне зі столицею Самарією. Водночас з політичним розкладом зростав поволі й релігійний розрив із Єрусалимом. 722-го року асирійці здобувають Самарію і, виселюють частину жителів в Асирію, а до спорожнілої країни назидають своїх людей, збиранину різних народів. Ті самаритяни, що залишилися, щоправда, зберігають віру в Єдиного Бога та його Закон, але усе ж таки з часом змішуються з новоприбулими, приймаючи частково їхні вірування й звичаї. 578 року Навуходоносор здобуває та руйнує Єрусалим й масово депортує населення до Вавилону. 40 років пізніше перси, під проводом царя Кіра, здобувають Вавилон і дозволяють єреям, як і самаритянам повернутися на батьківщину і відбудувати святиню в Єрусалимі. Та єреї з Єрусалиму не хочуть прийняти допомоги самаритян, бо не вважають їх вже за правовірних ізраїльтян (Езра 4,3). З цього часу датується ворожнеча між юдеями й самаритянами. У відповідь на негативну відмову Єрусалиму, самаряни будують власну святиню на горі Гарізім і там приносять Богові жертви. Їхня територія лежала між Юдеєю і Галилеєю. Щоб з Галілеї іти до Єрусалиму треба було проходити через Самарію. Це ще більш розпалювало ворожнечу, бо бачачи, єреїв, які з Галілеї йшли на прощу до Єрусалиму, самаритяни чинили їм різні труднощі: не приймали паломників, не давали води й харчів. Ця ворожнеча існує досі, але самаритяни, як народ, вже вимирають. Нині живе ще кілька сотень людей, які вважають себе самаритянами і живуть, як ремісники

в околиці Сіхему, святкуючи Пасху та інші свята на горі Гарізім.

Дізнавшись про небезпеку, яка загрожувала йому з боку фарисеїв, Ісус покидає Юдею (південну частину Палестини з Єрусалимом) й повертається до Галилеї. А йому треба було пройти Самарією. Зморений дорогою, Ісус присів біля криниці на полі біля міста Сихар. Це було коло години шостої (тобто в полуночі).

Учні пішли в містечко купити харчів. Криниця була глибока - понад 30 метрів, а щоб її не засипало, її обнесли довкола муром. Втомлений дорогою і спекою, Ісус сів на цей мур, щоб відпочити. Аж ось приходить жінка-самаритянка брати воду. Неранком, як усі, коли холодно, а саме в полуночі, щоб не бути об'єктом кпин інших жінок. Ісус знає, хто вона, яке її моральне життя, і, щоб розпочати розмову, просить у неї води. Спочатку вони говорять про звичайну воду, про земне, а відтак про воду, яка тече у вічне життя. І ця проста, грізна жінка, зворушена добротою Ісуса, увірувавши в нього, стає його ученицею. Вона біжить до міста і всім оповідає, що біля криниці вона знайшла месію. Знайшла ціль свого життя. Христос сидить, заглибивши в свої думки. Він бачить велике поле, зі збіжжям, яке дозріває. З одного боку, Він бачить велике жниво, готовість нечистих, грішних Самарян повірити в Його слово, в прихід Небесного Царства. А з другого боку, бачить своїх учнів, своїх вибранців, які мають стати носіями його вчення, його істини, на яких має спочити будівля його Церкви, його громади, таких слабких, обмежених маловірів, які мають очі й не бачать, мають вуха й не чують. І коли ці учні, почавши перекуску сказали, щоб збудити його із задуми: «Їж учителю», - і то мало не з докором, сказав їм: «Моя їжа - це чинити волю того, хто послав мене і діло його вивершити».

Найбільша трагедія нашої доби - це те, що нині

бракує людей, які знають, чого вони хочуть, і які погодилися віддатися повністю великій ідеї, служінню своїм братам, знаючи, що їхній крок не принесе їм слави, а лише, кприни й терпіння.

Сьогоднішні християни подібні до тодішніх учнів Христа. Вони зайняті своїми безпосередніми справами - їжею, питтям. А поле дозріває, чекає на женців. Ми не сміємо далі жити так з дня на день, ми мусимо усвідомити себе, що Бог, покликавши нас до життя, призначив нам якесь завдання. Знайдімо ж його! Кожен має своє завдання - батько, мати. І завдання ці різні. У чоловіка в дозрілому віці, одне завдання, в юнака інше. Тесаместосується звичайного робітника, й інтелегента. Ідеться про те, щоб ми були цілими людьми, щоб наше серце належало єдино Господеві. Бодетвій скарб, там і твоє серце, - казав Ісус. Господи, дай, щоб був я все і всюди тим, чим я повинен бути. Амінь.

31. Неділя Сліпонародженого

«Проходивши, побачив Ісус чоловіка, сліпого від народження. Запитали, тоді учні Ісуса: «Учителю, хто згрішив? Він - чи батьки його, що сліпим він уродився?» І відказав Ісус: «Ані він не згрішив, ані батьки його, але щоб діlam Божим виявиться на ньому!» (Ів 9,1).

Давши відповідь апостолам, Ісус дав водночас відповідь на це одвічне питання, яке увесь час ставить собі людина: Чому існує зло: хвороби, смерть, різні стихійні лиха та катастрофи в світі. Однак, цю відповідь Христа може зрозуміти і прийняти лише віруюча людина. Для інших вона - просто не відповідь. Їхній розум, не пронизаний світлом віри, не може збагнути чому Бог може допускати, що зло взагалі існує, й ставитися з терпимістю до зла в світі, якщо він справді добрий і всемогутній. Сучасники Христа цієї проблеми не знали. Їм легше було погодитися з дійсністю. Для них всіляке нещастя, яке спадало на людину, було карою загріх, виявом Божого гніву. Звідси питання апостолів: «Учителю, хто згрішив?»

Сьогоднішня людина такого спрошеного пояснення не може прийняти, і це зовсім слушно. Нині вона намагається все пояснити природним способом, чи то нещасливим збігом обставин, чи іншими причинами. Для неї хвороби, неміч, старість, каліцтво - це складові частини нашого людського буття. Це злами на прямій лінії людського життя, які не всім вдається щасливо оминути. Розуміння зла апостолами для неї багато близче, ніж пояснення Христа. Людина ладна допустити, що в деяких випадках нещастя, хвороба, чи інше зло є справді наслідком людської злоби, глупоти, гріха. Винною тут може бути сама жертва, або її оточення, батьки, предки. Та ці всі людські спроби не можуть всього пояснити, не дають задовільної відповіді на це одвічне

питання. Залишається нам остання відповідь, відповідь Христа. Та, як ми вже сказали, з цим не кожен може легко погодитися.

Що на цьому сліпому від народження виявилися Божі діла - з цим ще можна погодитися. Христос його оздоровив, повернув йому зір, показав свою божественну силу, зціляючи всілякі недуги, виявив своє божественне посланництво, як обіцяний Спаситель і Месія. Крім того оздоровлений став безстрашним свідком і вістуном його Божого посланництва, його діл милосердя і щирої любові. Та це було майже дві тисячі років тому. Сьогодні наша ситуація зовсім інша. Чи можуть мати ці всі нещастия, які ми подибуємо в світі, ще якийсь сенс? Христос не прийде, не оздоровить усіх сліпих від народження, всіх калік, фізично, чи розумово недорозвинених, яких так багато в нашому суспільстві. Що ці люди особисто не згрішили - того ми свідомі, але щоб на них, або через них мали б виявитися Божі діла - це перевищує межі нашого розуміння. Нам вони здаються радше запереченням Бога, його неіснуванням, а не виявом його промислу спасіння, його діл милосердя і любові. Це пояснення Христа може прийняти лише глибоко віруюча людина, яка вірить в Божу любов, в Божі промисли спасіння щодо світу одиниць і народів, хоча їх, завдяки своїй немічності, вона й не розуміє.

Що всі нещастия, як і все інше, що існує в світі, може послужити, і, зрештою, й служить, для здійснення Божих задумів спасіння, ми побачимо колись у вічності. Але інколи бувають випадки, коли вже тут на землі відкривається серпанок їхньої таємниці, і ми можемо відгадати глибокий сенс, що міститься в усьому цьому. Так наприклад, як колись згадував Де Голь, покійний президент Франції, що був глибоковіруючою людиною, найбільший вплив на його духовне формування мала його дочка Анна, яка народилася калікою і залишилася недорозвиненою

все своє життя. Це велике родинне нещастя скерувало в зовсім інше річище життя Де Голя і ледве чи він став би тим, ким він був за свого життя, якби Провидіння не послало б йому того великого горя.

Кожна людина з роками хоче забезпечити себе від всяких несподіванок. У своєму самолюбстві ми будуємо мур навколо себе, досить сильний і високий, щоб забезпечити себе про всякий випадок. Ми будуємо сховище, свою власну в'язницю. І так, і не зчувшися, ми стаємо в'язнями самих себе і бачимо лише той світ, що міститься в чотирьох стінах.

Інколи треба нещастя, треба струсу, щоб з'явилися тріщини, в нашому мурі, і крізь них проникло світло сонця, яке освітило б наше нутро, і ми відкрили б наш справжній стан, та побачили б Божий світ ззовні, потойбіч муру.

Хто до цього дійшов, той знайшов у нещасті велике щастя, бо впали мури нашої в'язниці, і ми стали вільною людиною, такою, якою ми повинні бути, якою Бог нас хоче бачити. Щоб до цього стану дійти, не треба питати: «Хто завинив?» «Чому?», але «ДЛЯ ЧОГО?», тобто, що хоче Бог від мене, хоче він мені, дозволяючи, аби ці нещастя зі мною коїлися, сказати й куди мене спрямувати? Та для цього потрібно віри й довір'я в Божу любов і Боже милосердя. Потрібно молитись, щоб знайти досить сили й змогти повторити за Христом, улюбленим Божим Сином: «Отче, коли Ти хочеш, віддали від мене цю чашу (терпіння), тільки хай не моя, а Твоя буде воля» (Лк 22,42). Хто спроможний на такий крок, той утвердиться в переконанні, що: «Тим, які люблять Бога, все на добро виходить» - як казав апостол Павло (Рм 8,28). Можливо, тоді людина знайде ласку в Божих очах і сама відкриє правдивість слів Христа, що нещастя це не кара Божа, а незбагнений вияв його любови, щоб через них в нашому житті виявилися Божі діла, які є тільки ділами спасіння, любови й милосердя. Амінь.

32. Вознесіння Г.Н.І.Х - Будьте моїми свідками

У четвер, після неділі сліпонародженого, Східна Церква святкує Вознесіння. Апостол і Євангеліє на Літургії цього дня розповідають нам в скороченій формі все те, що відбулося між апостолами та Христом від його воскресіння аж до Вознесіння. «Після своєї муки, протягом сорок днів, численними переконливими доказами він показував себе живим, з'являючись ім і розповідаючи про Боже Царство. Тоді ж саме, як споживав хліб сіль з ними, він наказав ім Єрусалиму не кидати... Ви приймете силу Святого Духа, що на вас зійде, і будете моїми свідками в Єрусалимі, у всій Юдеї та Самарії аж до краю землі» (Діяння 1,3-8).

Ісус передав апостолам заповіт: «Будете моїми свідками». З психологічної точки зору апостолам не тяжко було бути свідками Ісуса. Вони ж були очевидцями всіх тодішніх подій. Протягом трьох років апостоли увесь час перебували з Христом. Від їхніх слів перед очима народу ставав живий Христос. Можна собі уявити, з яким зворушенням розповідав Іван чи Петро про першу зустріч із Христом, про їхні надії, що він «відбудує царство Ізраїля», про запевнення своєї вірності аж до смерті. При тому Петро згадував напевно, як він, перестрашений, відрікся Христа і як Христос йому це простив. Про переміну, яка зайшла в їхніх серцях, коли не думали вже більше про перші місця «по його правиці й лівниці», але були щасливі, що «удостоїлися страждати за ім'я Ісуса». З їхніх простих слів пробивалася ширість і любов до того, що його проповідували й до тих, кому вони проповідували «дорогу спасіння». Словеса їхні лились з переповненого серця, бо зі всіма хотіли поділитись радістю, що знайшли того, кого очікували, «про кого Мойсей і пророки писали у Законі».

З того часу вже минуло 19 сторіч. Правда, свідчення апостолів і розповідь про ті події записані в чотирьох Євангеліях, та запис цей не дорівнює живому слову очевидців. Щоб ознайомитися із подіями далеко минулого й покласти їх в основу свого життя, людина, як і в часах Апостолів, потребує знову «слова - свідчення» живих свідків-людей. Євангеліє послужить їй пізніше, щоб усе це краще зрозуміти. На місце Апостолів-очевидців Господь покликав інших «свідків». А мала їх кожна християнська епоха, більш чи менш знаних.

І ми їх мали отих «свідків» Христа. Без них ми не стали б християнами, Божими дітьми. Для одних це була їхня рідня: батько, мати. Для інших це був, може, учитель, автор якоїсь книжки, чи навіть нікому невідома людина. Бути свідком в суді не легко, коли ми свідомі, які наслідки може мати наше свідчення, коли ми до цього ставимось безвідповідально. Яких же прикмет потребує і на якій висоті повинен бути «свідок Христа», щоб свідчення його було вірогідне, переконливе. Тому і не дивно, що тих свідків так мало. Християн сьогодні небракує. Однап'ята людства називає себе «християнами», але скільки між ними таких, які мали б відвагу зарахувати себе до «свідків» Христа? Щоб бути ним, кожний в своєму сумлінні мусить дати собі відповідь: Ким особисто для мене є Христос? Усі християни, кожний з нас є достойний і покликаний бути свідком Христа, відповідно до його спроможностей, до обставин, в яких він живе. Для полоненого червоноармійця в часі війни, вихованого в домі безпритульних, відкриттям, що Бог існує, був кусень хліба, який він знаходив в скринці, куди по важкій, виснажуючій праці на заводі, він складав своє знаряддя; кусень хліба, який вкладав йому, криючись, товариш по праці, німецький робітник, наражуючи тим себе самого і свою сім'ю. Для африканця, за словами місіонера - «Божим чоловіком» є кожна людина, яка іншим добро чинить. Ту саму думку

знаходимо в останньому розділі «Матрониного Двору» Олександра Солженіцина. Там же читаємо: «Всі відгуки про Матрону (після її трагічної смерті) були несхвальні: і неохайна вона була, і хазяйства не пильнувала, і неощадна була, і дурна, бо допомагала чужим людям, не вимагаючи жодної платні... Не вганяла за уборами, за одежею, що прикрашують потвор і злодюг... По-дурному працюючи даром на інших, - вона не нагромадила майна на смерть. Усі ми жили поруч неї і не зрозуміли, що вона є той самий праведник, без якого, за приказкою, не стоїть село. Ні місто! Ні, вся наша земля!»

І так кожна мати, яка зреється самої себе, якою стоїть і держиться родина, є отою праведницею, свідком Христа. Кожний раз, коли ти хоч трошки внесеш світла і радості в сірі будні твоїх знайомих, твоїх сусідів, то чи ти - хочеш чи не хочеш, - свідчиши про Христа. Кожний раз коли ти безкорисно трудишся і прагнеш, щоб життя людське було людяніше, гідніше, достойніше, ти є свідком Христа, його любові, справедливости, безстрашності, його віри й надії. Власне от і сірі, безіменні свідки роблять присутнім Бога в нашему жорстокому світі. Завдяки їм ми маємо сьогодні Христа «посеред нас». Це ті, на яких наш світ держиться. Це він - Христос у їхньому вигляді приходить нині до нас, так само, як приходив 2000 років тому, «творячи добро та ізціляючи всяку недугу і болізнь». Нічого сьогодні так не потрібно, як тих «свідків». Ми віруючі потребуємо їх і світ їх потребує. Оті мільйони, які завтра формуватимуть обличчя нашої планети, для яких - з нашої вини, через наше «лихе свідчення в практичному, щоденному житті - християнство, це ніщо інше, як лише залишок декадентної цивілізації західної людини. Що зробили ми, християни, за тих майже 2 тисячі років? Багато другорядних речей, а мало в основному, в тому, що «єдине на потребу» - в шуканні Царства Божого і його праведности. Коли б Христос нам з'явився і ми

запитали б його: Господи, що намчинити? Він відповів б так, як 2000 років тому: - «Будьте моїми свідками». Дав би Бог, щоб колись історик 20-віку міг повторити слова автора Діяній: «Громада віруючих мала одно серце й одну душу... Апостоли (її члени) свідчили про воскресіння Господа Ісуса й були всім людям вельми любі». Давби Бог, щоб міг він це й про нас сказати. Амінь!

33. П'ятидесятниця - Зшестя Святого Духа на Апостолів

П'ятидесятого дня після Воскресіння Ісуса, християни всіх віровизнань святкують Зіслання Святого Духа на апостолів в Єрусалимі. Щоб зрозуміти й усвідомити вагу цієї події, треба знати тодішні обставини після смерті й воскресіння Ісуса. Джерелом для цього є перша і друга глава Апостольських Діянь - історії первісної Церкви. Її написав один з авторів Євангелія - св. Лука. Свою розповідь він починає ось як: «В першій книзі я написав про все, що Ісус робив та що він навчав від початку, аж до дня, коли вознісся. Він показував себе Апостолам живим, після своїх мук, з'являючись ім сорок днів розповідаючи про Боже Царство. Тоді ж саме, як споживав хліб-сіль із ними, він наказав ім: «не кидати Єрусалиму, але ждати обітниці Отця, що ви її від мене чули. Бо Іван хрестив водою, ви ж будете хрещені по кількох цих днях Святым Духом». Отож, зійшовшись, вони питали його: «Господи, чи не тепер ти відбудуєш царство Ізраїлеве?» Він відповів ім: «Не ваша справа знати час і пору, що її Отець визначив у своїй владі. Та ви приймете силу Святого Духа, що на вас зійде, і будете моїми свідками в Єрусалимі, у всій Юдеї та Самарії й аж до краю землі.» І сказавши це, коли вони дивились, знявся угору, і хмара його взяла з перед очей їхніх... Тоді вони зійшли до Єрусалиму з гори, що зветься Оливною, а прийшовши в місто, увійшли вони в горницю, де й перебували однодушно в молитві разом з жінками і Марією, матір'ю Ісуса. А як настав день П'ятидесятниці - єврейського свята жнив та затвердження Союзу - Завіту між Богом і народом Ізраїля на горі Синаї - всі вони були разом на тім самім місці. Аж ось роздався зненацька з неба шум, неначе буря раптова зірвалася, і сповнив увесь будинок, де вони сиділи. І з'явилися ім язики поділені, немов би

огнені та й на кожному з них осіли. І усі вони сповнилися Святым Духом і почали говорити іншими мовами, як їм Дух промовляти давав. І як зчинився той шум, збіглась велика сила народу - та дивувалися, бо кожний з них чув, як вони говорили його мовою. А під час свята між юдеями в Єрусалимі перебували побожні люди з усіх народів, що під небом. Здивовані й остоуплі, вони один до одного казали: «Хіба не галилеяни всі оці, що промовляють нашими мовами і проголошують величні Божі діла?» Всі дивувалися і, збентежені, казали один до одного: «Що ж то сталося?» Інші ж з насмішкою казали: «Вони молодим вином повпивалися.» Тоді Петро виступив з одинадцятьма (іншими Апостолами) і так до приявних промовив: «Мужі юдейські та всі ви мешканці Єрусалиму! Це те, що сказав пророк Йоіл: «І буде в останній час, як мовив Бог, - я зішлю мого Духа на кожного... І на слуг моїх і на служниць моїх я цими днями зішлю мого Духа... І я дам чуда вгорі на небі, і знаки внизу на землі. Сонце обернеться у темряву, місяць у кров, перш, ніж настане день Господній, великий і славний. А кожний, хто призве ім'я Господнє, той спасеться.

Мужі ізраїльські! Послухайте оці слова: Ісуса Назарянина, якого, Бог засвідчив серед вас силою, чудами і знаками, ви видали і вбили руками беззаконних, прибивши до хреста. Та Бог його воскресив, порвавши пута смерті. Ми всі тому свідки. Він же, вознесений Божою правицею, одержав від Отця обіцянного Святого Духа і зіслав його на нас. Весь народ, Ізраїль знає, що Бог зробив Господом і Христом оцього Ісуса, якого ви розіп'яли». Почувши це, вони розжалобилися серцем і сказали до Петра й до інших апостолів: «Що нам робити, брате?» - Петро продовжив: «Покайтесь і нехай кожен з вас охриститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших і ви приймете дар Святого Духа. Ті ж, хто прийняв його слово, охристилися. І пристало до них

того дня душ тисяч і зо три».

Розповідь Євангелиста Луки про всі ці події звучить для нас неймовірно. А втім, неймовірними можна б назвати всі величні діла Бога, описані в Біблії, бо звичайним людським розумом неможемо їх пояснити й зглибити. Першою такою «неймовірною» подією у Святому Письмі є розповідь про постання всесвіту, описане у «Книзі буття». Подібно «неймовірно» звучить розповідь про докорінну переміну апостолів у день П'ятидесятниці під впливом дії Святого Духа. Протягом сорока днів апостоли спільно з Ісусовою матір'ю Марією ждали на здійснення обітниці Ісуса: «Все що попросите в ім'я моє, те вчиню, щоб Отець у Сині прославився. Якщо ви мене любите, то мої заповіді зберігайте. І влагаю Отця - й Утішителя іншого дастъ вам, щоб із вами повік перебував: Духа правди, що його світ прийняти не може, бо не бачить його та не знає його. А Утішитель, Святий Дух, якого Отець в ім'я моє зішло, той навчить вас усього і вам нагадає про все, що я сказав вам».

У день П'ятидесятниці в годині дев'ятій рано, зовнішнім знаком зшестя Святого Духа був шум, неначе подув буйного вітру, що сповнив увесь дім, та полум'я в формі вогнених язиків. В цю хвилину апостолам стали зрозумілими слова, діла та наміри Ісуса. Апостоли вже не думають про політичну відбудову Царства для Ізраїля, в якому вони мали б посісти перші місця, але сповнені Божою силою, сповнені внутрішньою силою, безстрашно проповідують Христа розп'ятого і воскреслого, який є Богом, обіцяним Месією, Помазанником і Спасителем.

Так почалася історія християнства, Христової Церкви, громади його визнавців, учнів, послідовників - одним словом християнської Церкви, яка існує по сьогодні. Її вплив і вклад у скарб загальнолюдської культури - неоцінений. Це признають безстороннії

прихильники і вороги. Але своєї основної мети, свого основного завдання Церква ще не сповнила, не осягнула. Вона не зуміла перемінити людські серця, щоб у цей спосіб перемінити світ, аби він став більш справедливим, люблячим, більш божественним і людським. Оце завдання, оце грізне мементо стоїть увесь час перед нею, перед кожним з нас.

Чинім усе те, чого навчив нас Христос Господь і просімо: Злинь, Святий Душо! Наповни наші порожні серця і розпали в них вогонь твоєї невгласимої любові, щоб ми стали людьми, які мають Бога в душі, Бога в серці. Амінь!

МАРІЯ - МАТИ Г. Н. І.Х.

34. Непорочне Зачаття П.Д. Марії

9-го грудня в церковному календарі Східної Церкви припадає свято Зачаття Праведною Анною Пречистої Діви Марії, Матері Христа. Західна Церква називає це свято Непорочним Зачаттям Пречистої Діви Марії. Зміст цього свята в обох Церквах той самий; різниця лише в назві.

Папа Пій IX 8 грудня 1854 року проголосив, як догму, тобто правду віри, що Пречиста Діва Марія, хоч і зачата від чоловіка, як кожна дитина, від першої хвилини свого життя була збережена від наслідків первородного гріха. Ця особливість Божої ласки була їй дана за заслуги її сина Ісуса-Богочоловіка, який мав з неї народитись. Вислів «Непорочне Зачаття» фактично невдалий, що його пустили в обіг християнські богослови. Людина, яка почує його уперше без додаткового пояснення, має враження, що Пречиста Діва Марія народилась надприродним способом, без співучасті чоловіка. А це, звісно, не так. Цей окремий привілей Матері Ісуса признає Східна й Західна Церкви, бо Марії припала важливіша роля, ніж Іванові Христителю. На обох «спочивала рука Господня», як пише Євангелист Лука (1,66), й обое народилися завдяки особливій Божій ласці, тому що їхні бездітні батьки були вже в похилому віці.

Батьки Івана Христителя називались Захарія і Єлизавета, а Марії, за вірогідним переданням - Йоаким й Анна, як сказано в тропарі й кондаці свята. Зникла бездітність, бо Господь вислухав Йоакима й Анну. Він звістив їм, що проти всякої людської надії, вони приведуть на світ божественну Дівицю, з якої народиться сам Неописаний (Син Божий), що стане чоловіком. Тому звелів ангелам привітати її: Радуйся, Благодатна, Господь з тобою! — Вселенна сьогодні святкує зачаття Анни, яке подав їй Бог, бо вона

породила ту, що чудесно привела на світ Боже Слово!

Дорогі мої! Святкуючи сьогодні це перше в церковному році Маріїне свято, першу подію в її освяченому житті - непорочне зачаття в лоні її матері, праведної Анни, ми користуємося з нагоди, щоб замислитися над тим, ким справді була Мати Господа нашого Ісуса Христа.

Щиросердна побажність Божого люду, а також Отці як Східної, так і Західної Церкви у своїх поетичних творах наділили її прекрасними й шляхетними прикметами. Так, в Акафісті на честь Богородиці, автор називає її: «Джерелом радости, Зорею досвітньою, провісницею Сонця, Драбиною, що нею Бог зійшов на землю, Мостом, що сущих на землі веде до неба». Вона ж «Родителька Дарувальника життя нашого, Довір'я смертних людей, Ключ, що відчиняє нам райські двері Царства Небесного». Крім того, вона ще й «Мати зорі невгласимої, Скеля, що спраглих життям напоїла, Праобраз ясний воскресіння». Вона - «Мати Відкупителя поневолених, Провідниця заблуканих. У ній поєднались незайманість і материнство». Вона - «Пристань плавби життєвої, Чаша, що з неї радість черпаємо, надія безнадійних». Вона - «Лоно божественного втілення - Мати Христа Господа».

Усі ці чудові, глибокі й правдиві порівняння Акафіstu заслуговують на те, щоб над ними спокійно в молитві замислитися. Та сьогодні наша увага привернена до чогось іншого. Ми запитуємо: що було основою, джерелом всієї цієї величі Марії, яку наша Церква зве «Чеснішою від херувимів і славнішою від серафимів»? На це маємо лише одну-єдину відповідь: Джерелом та основою слави й величі Пречистої Діви Марії була її жива, беззастережна та непохитна віра. Вона вірила не разумом, не головою, як це ми звикли чинити, а всім своїм серцем, всім своїм єством. Віра Богородиці - це не було «вважати за дійсне» те чи

інше. О ні, її віра - це передусім безмежне, беззастережне повне довір'я до живого Бога. Тільки ця віра, це безмежне довір'я дало їй силу сказати «так!» до Божих спасенних намірів послати свого єдинородного Сина у світ, стати його Матір'ю, дати йому змогу прибрати людське тіло. Ця її безмежна віра й беззастережне довір'я до Господа Бога, що супроводили її протягом усього життя, дали їй силу витримати всі випробування.

«Я слугиня Божа: нехай зі мною станеться по твоєму слову! Нехай у мені та на мені здійсниться твоя свята воля!» - Це була провідна ідея, якій Марія залишилася вірною все своє життя. Вона стала образом завершеної, досконалої людини, Своїм життям у вірі вона уподібнилася до свого божественного Сина й стала ідеалом та Матір'ю всіх віруючих.

У празник її зачаття складімо ж Марії подяку за всю її материнську опіку в нашему житті, за її допомогу й заступництво. Нехай вона своєю молитвою за нас доповнить те, чого так часто бракує нашим молитвам. Просімо її не лише про земне, проминальне. Молімо її, щоб вимолила нам ласку стати справжніми людьми віри. Ботільки така віра й особисте ставлення до Бога Творця, як у Пречистої Діви Марії, дасть нам силу подолати всі життєві труднощі, стати людиною на подобу Божу. Саме в цьому і полягає суть усього нашого християнства. Амінь.

35. Благовіщення П.Д.Марії - Мати віруючих

Свято Благовіщення Пречистої Діви Марії - це дуже давнє свято, бо св. Григорій Чудотворець, що помер 273 року, згадує про нього.

Коли бездітна Єлісавета, родичка Марії, що мала вже похилий вік, була на шостому місяці після зачаття Івана Христителя, ангел Гавриїл був посланий Богом у місто Назарет, що в Галилії. Послав його Господь до діви на ім'я Марія, зарученої з Йосифом з дому Давида (з роду Давида). Ввійшовши до неї, ангел сказав: «Радуйся благодатна, Господь з тобою. Благословенна ти серед жінок». Вона ж стривожилася цим словом, бо «благословенною серед жінок» називано жінку, яка була вагітною. Та ангел мовив до неї: «Не бийся, Маріє! Ти бо знайшла ласку в Бога, ось ти зачнеш у лоні й вродиш сина й даси йому ім'я Ісус. Він буде великий і Сином Всешишнього назеться. І Господь Бог дасть йому престол Давида, його батька, і він царюватиме над домом Якова повіки, і царюванню його не буде кінця». А Марія сказала до Ангела: «Якже воно станеться, коли я не знаю мужа?» Ангел, відповідаючи, сказав їй: «Дух Святий зійде на тебе, й сила Всешишнього тебе отінить. Тому й святе, що народиться, назеться Син Божий. Ось твоя родичка Єлісавета - вона також у своїй старості зачала сина, і оце шостий місяць носить, хоча її звуть неплідною. Нічого бо немає неможливого в Бога.» Тоді Марія мовила: «Ось я Господня слугиня: нехай зо мною станеться по твоєму слову!» І відійшов від неї Ангел.

Божа воля - це для Марії найвищий закон, а бути Господньою слугинею - це найбільша честь і гідність, хоч знаючи з Писання долю Божих Слуг - Пророків, вона відчувала, що її дорога не буде вистелена квіта-

ми. Та в довір'ї до Бога вона приймає цей Божий заклик, хоч і не знає, що своєю згодою вона стає співтворцем найважливішої події в історії світу. Аби щось велике, створити Бог потребує віруючої, добровільної, охочої до співпраці людини. А Марія потрібна була для втілення Божого Голосу, Божого Слова, Його Сина.

Давши свою згоду, можемо собі уявити, в якій скрутній ситуації Марія опинилася супроти Йосифа, її законного чоловіка. Вона ж при надії, а Йосиф тут ні при чому, бо Йосиф ще не ввів її до свого дому. В єреїв заручини тривали рік. Після року відбувалося весілля, і починалося нормальне життя. Як їй вчинити? Розповісти все Йосифові, чи мовчати, здавшись повністю на Бога? Вона вибирає другий шлях. Йосиф, мучений сумнівами, має намір її тайкома відпустити. Аж ось ангел Господній з'являється йому у сні й каже: «Не бійся прийняти Марію, жону свою, бо зачате в ній - то від Духа Святого. Вона породить сина, і ти даси йому ім'я Ісус, бо він спасе народ свій від гріхів їхніх.» Прокинувшись від сну, Йосиф зробив, як звелів йому ангел, і прийняв дружину свою. Це була перша трудність, але не остання. Як кожний побожний єрей чи єрейка, Марія щоденно благала Господа, щоб не барився зі своїми обіцянками й послав свого слугу, свого Помазанника, Месію, Спасителя. Але що, власне, вона мала стати його матір'ю, та ще в такий чудесний спосіб, після слів ангела, видавалось їй надто дивним.

Хто вона така? Вона ж бідне, незнане дівча. Роздумуючи над цими словами, вона сама собі не довіряє. Чи не є вони, бува, лише втіленням її внутрішніх бажань, маревом, облудою? Тому й це питання до ангела: «Як це станеться?» Та ангел її заспокоює: «У Бога немає нічого неможливого. Ось твоя родичка Єлісавета у своїй старості також зачала сина, і оце на шостому місяці та, що її звуть неплідною».

Діставши таку вістку від ангела, не зволікаючи, Марія зібралась і пішла, поспішаючи, в гірську околицю, де жила Єлісавета. Увійшовши в дім Захарії, вона привітала Єлісавету. І як почула Єлісавета привіт Марії, здригнулася дитина в її лоні, ... і Єлісавета вигукнула голосом сильним: «Благословенна ти між жінками й благословенний плід лона твого... Щаслива та, що повірила, бо здійсниться сказане їй від Господа» (Лк 1,26-45).

Почувши ці слова й утвердживши в вірі, Марія виголошує Пісню Хвали Гоподеві: «Величає душа моя Господа і дух мій радіє в Бозі Спасі моїм. Бо він зглянувся на покору слугині своєї; ось бо віднині ублажатимуть мене всі роди...» Як закінчення Пісні Хвали, Євангелист додав на перший погляд зовсім незначну, а для нас дуже важливу вістку: «І зосталася Марія в ней щось місяців зо три; потім повернулася до дому свого».

«Зосталася щось місяців зо три». Не три дні, а три місяці, бо вона бачила й зрозуміла, що старша жінка в такому стані потребує постійно допомоги. Що ж вона робила? Все, що робила кожна звичайна жінка. Раненько йшла вона зі збанком по воду до єдиного джерала в місті; відтак ішла вона в поле збирати сухе бадилля і будяччя, щоб мати чим розклести вогонь. Вона варила, мила, прала, латала, робила всі домашні жіночі роботи. Вона мала відкрите серце й щедру руку, коли бачила людську біду й нужду. А що це так, підтверджує друга розповідь Євангелія про весілля в Кані Галилейській, де молодим забракло вина Йисус на її прохання зробив своє перше чудо, обернувши воду на вино. Цих двох випадків вистачає, щоб показати нам, якою була Марія за свого земного життя. Такою залишилась вона й у своїй небесній славі - з відкритим серцем і руками для людських нужд і потреб. Тому й звертаймося до неї, яка є початком нашого спасіння, у всіх потребах нашого життя, «бо

від віків не чувано, щоб хтось, хто вдавався під її покров або просив би в неї допомоги, чи заступництва, бувби невислуханий». Тому охороняй нас, Маріє, від усякого нещастя, душі й тіла, щоб ми могли тебе вітати повсякчасно: «Радуйся, Мати безнастанної помочі, радуйся, благодатная, радуйся, Діво чистая!» Амінь.

36. Успіння Преч. Діви Марії

15-го серпня за новим стилем, а 28-го за старим, Східна Церква святкує свято Успіння Пресвятої Богородиці. «У роженні дівство зберегла Ти, в успінні ж світу не залишила, бо Ти, Богородице, перейшла до життя, бувши Матір'ю Життя, і молитвами Твоїми вибавляєш від смерти душі наші».

Ці короткі слова тропаря передають нам увесь зміст свята, звеличують непорочність материнства Богородиці, її гідність та сталість і безперервність її заступництва на землі. З Нового Завіту ми знаємо, що після Вознесіння Ісуса, його пречиста Мати займала почесне місце в колі апостолів та Христових послідовників (Діян. 1, 14). Спочатку вона була з учнем, якого Ісус любив, з апостолом Іваном у Єрусалимі. Відтак сліди її земного перебування губляться. Одні пов'язують її життя з Ефесом, де проживав Іван, інші з Єрусалимом. Згідно з переказом, ангел сповістив її про годину смерті. Її смерть була такою спокійною й лагідною, що її названо «Успінням». Апостоли, попереджені чудесним способом у день її похорону, зійшлися всі, крім одного, до Єрусалиму. Поховали її як Ісуса в гробниці, висіченій у скелі, а вход до неї затулено великим каменем. Та третього дня прибув апостол, якого не було в день похорону. Конче бажаючи ще раз побачити обличчя Пречистої, він попросив апостолів, щоб вони відкотили камінь від входу до гробниці. Вони це зробили, але тіла Богоматері в гробі не було, лише з кам'яної плити, на яку воно було покладене, стікали краплі пахучого міра. Отак зродилося переконання, що після її смерті Ісус забрав її з душою й тілом до неба.

Це спільне переконання Східної та Західної Церков, 1950 року католицька Церква проголосила як правду віри. Догма про Успіння-Небовзяття Пречистої Діви Марії нічого іншого не має на увазі, як те, що «Марія,

закінчивши своє земне життя, була взята разом з душою і тілом до неба». Догма нічого не каже: коли, де і як це сталося, бо це не конечне для нашого спасіння. Для віруючої людини - це не має жодного значення. Для нас набагато важливіше - зрозуміти взаємний зв'язок цієї правди з іншими правдами Христової віри і те, що це означає для нашого земного й вічного життя.

Правда про Небовзяття Преч. Діви Марії є пов'язана з таїнством втілення, вочоловічення Божого Сина. Вона є затвердженням обітниці Христа про воскресіння мертвих, випередженням отого загального воскресіння усіх померлих у Христі, яке відбудеться наприкінці віків і яке ми сповідуємо в символі віри, кажучи: «Очікую воскресіння мертвих і життя майбутнього віку». Марія в Божих планах відкуплення, спасіння людського роду, як Мати Спасителя, як «благодати повна», виконала особливу роля, посівши й виняткове місце. Відповідно до цього її Божественний Син, в нагороду за її незламну вірність уділив їй і виняткове місце в завершенні прославлення кожного соторіння (стан, який Богородиця вже осягнула і до якого ми всі є в дорозі). Те, що з нами всіма має статися наприкінці віків, внаслідок її особливих заслуг, на ній вже звершилося. Тому свято Успіння-Небовзяття Марії є святом радості для нас усіх. Бо всі ми творимо «одне тіло», як казав апостол Павло, тому й радість і прославлення одного з-поміж нас є радістю і прославою усіх, а ріст, горіння, чи занепад іншого, стає поштовхом до росту, горіння, чи занепаду багатьох.

Величаючи сьогодні Пречисту Діву, ми звеличуємо її Творця і Відкупителя, отого, який «споглянув на смиренність раби своєї», так, що з тієї хвилини ублажатимуть її всі роди. Оту «Чеснішу від херувимів і незрівнянно славнішу від серафимів», як величає її

наша Церква. Та все це не є забагато, і це відчуває кожний справжній поет і мистець Закінчивши свій найкращий твір на її хвалу, ще поки висохнуть на ньому чорнило й фарби, мистець бачить і відчуває, як далеко йому до тієї ідеї, яку він хотів віддати, яка світила йому й керувала його пензлем чи пером. Та хай він буде спокійний, коли праця його була чистою любов'ю. І найпростіша польова квітка, що її принесе дитина, мила рідній матері. Заглибившись у слова акафісту на її честь, він зрозуміє, що «і пісня найкраща буде нічим у порівнянні з багатством милосердя».

Так і ці наші слова сьогодні будуть не чим іншим, як новою китицею в чудовому букеті квітів, що інші - велетні думки й генії слова - склали про неї та що знайшли відгомін в нашому вдячному серці, аби ними подякувати їй: «за врятування від напasti лихої». Тобі, що маєш силу нездоланну охоронити нас від усякого нещастя, дозволь і надалі тебе вітати повсякчасно: «Радуйся, надіє безнадійних, радуйся тіла моого оздоровлення і душі моєї спасіння, роду людського поправо, нашого воскресіння прообразе». Бо вся велич Пресв. Богородиці лежить у тому, що вона була надійним знаряддям у Божих руках, велетнем непохитної, живої віри-довір'я до Бога і завдяки цьому й стала вона неперевершеним для нас прикладом.

«Щаслива ти, що увірувала», - сказала Єлісавета. Щаслива ти, що увірувала, повторяємо й ми з вдячністю та любов'ю, бо віра твоя нас ощастила. «Радуйся, бо ти породила того, хто дав нам життя». Щаслива ти, що увірувала. Та легкою ця віра тобі не була. Все твоє життя, о Пречиста, - це була безперервна проба твоєї віри. Тож справжнє шанування Марії сьогодні - це бути продовженням її щедрої руки для фізичних і духовних потреб нашого довкілля. Це - бути непохитним і тоді, коли все навколо валиться, мати живу й непохитну віру в Бога, як це ти мала,

коли клала новонароджене дитятко в ясла. Коли втікала до Єгипту, щоб урятуватись від людської злоби Ірода-Царя. Коли стояла під хрестом, на якому конала твоя улюблена дитина, плід твого дівичого лона.

Тому, коли ми опинимося в такій ситуації, коли згасатиме в нашому серці останній промінь світла й надії, коли все покриватиме темрява байдужності, злоби й зневіри, тоді звертаймося до неї, «надії безнадійних», здитячим довір'ям і благаймо в неї помочі та рятунку. Вона нас, напевно, вислухає в той чи в інший спосіб, бо вона хоче й може нам допомогти, бо вона нас розуміє, бо сама це все перенесла й пережила. Та робімо це з довір'ям, з такою ширістю дитини, як це чудово віддав покійний Поль Кльодель у своїй поемі «Ля Вієрже а міді»: «Вже полудень. Ось церква відчинена, хочеться ввійти. Мати Господа мого, не з відчуття потреби помолитись я хочу туди зайти.

Не на те, щоб щось там жертвувати, чи чогось у тебе благати. Ні, Мати, я приходжу лише, щоб на тебе подивитись і тебе привітати.

Споглянути лише на тебе і з радості заплакати, знаючи одне: Що я твій син і ним зостанусь назавжди, зостанусь на все!«

Зостанусь назавжди, бо ти мене не відречешся, якщо я тебе не відречуся. Та навіть, коли б я в моїм безум'ї від тебе віддалився, то все таки ти надалі зостанешся тією самою. Ти зостанешся моєю матір'ю, незважаючи на бунт моєї слабкої й засліпленої волі. Тоді й надалі твоя материнська любов і милосердя, неначе тінь моя, від якої не можливо втекти, шукатимуть мене, ходитимуть за мною, бо інакшою, о Пресвята, ти бути не можеш, бо тоді ти не була б більше: «Нивою родючою, багатством милосердя, трапезою пребагатою на дари помилування, брамою спасіння, подателькою Божої ласки, пристанню життєвої плавби і покровом світу ширшим від оболоків», О Маріє, Діво і Мати!

37. Покрова Пресвятої Богородиці

У церковному календарі богочестиві свята звичайно відзначають якусь подію з земного життя Матері Божої. Однак, свято Покрова творить виняток. Тут Церква святкує подію, яка відбулася в 10-му сторіччі. За вірогідним переданням, 911 року орда сарацинів-магометан напала на Візантію і облягла Царгород.

У той грізний час жителі столиці збиралися в храмах на молитву й благали в Бога захисту та рятунку. Згідно з переданням, в одному храмі, посвяченому Пречистій Діві Марії, між молільниками був також блаженний Андрій, Христа ради юродивий, виходець з нашої землі. Усю ніч підносилася ревна молитва до престолу Всевишнього та Пречистої, Заступниці роду християнського. Над ранком, о 4-ій годині, блаженний Андрій бачить видіння, як Пречиста в блискучих шатах, в супроводі ангелів з'являється в храмі. Вона знімає зі своєї голови омофор, тобто велику хустину, яка прикривала її голову, раменай плечі, та простягає над народом, що молився в храмі. Праведний Андрій розповідає про своє видіння-чудо. І дійсно сталося чудо, бо ранком вийшовши на мури міста, щоб замінити нічну сторожу, люди спостерегли, що Сарацини залишили облогу столиці й відійшли геть. З того часу цар Лев Мудрий та патріярх Константинополя вирішили окремим святом відзначувати цю надзвичайну подію Божого милосердя. З Греції цей звичай перейшов на нашу землю, до нашої Церкви, і тут зберігся аж до нині. Народ відзначував це свято дуже величаво. Що воно так сталось, можна пояснити особливими обставинами, в яких жив і живе наш народ протягом усієї своєї історії.

Наша земля - це відкрите роздоріжжя між Сходом і Заходом, Північчю та Півднем. Чого вона неперенесла на собі? Вона була постійним, ніким не захищеним

гуляйполем для всіх можливих орд-завойовників. Історія розповідає нам про печенігів, половців, монголів, татарів, турків та про інші кочові народи. В той час, коли народи Заходу могли в спокою розбудовувати своє релігійне, економічне, політичне життя, наші предки жили з дня на день, не знаючи, що принесе їм завтра. Першою і постійною турботою для них була проблема, як вижити в тих ненормальних обставинах, як зберегти життя. І не дивно, що наш народ видержав ці страшні лихоліття завдяки щедрості нашої землі та достоїнству української матері-жінки. Цевона - жінка, своєю працею, посвятою, потім врятувала наш народ від загину. Майже кожна українська жінка мусіла бути одночасно матір'ю, годувальницею, виховницею дітей. І з цього важкого завдання жінки вив'язувалися і вив'язуються досьогодні. Скільки вдів і сиріт залишили страшні тридцяті роки нинішнього віку, роки зорганізованого штучного голоду за культу особи, та друга світова війна.

Свою духовну силу видержати, залишитись вірною, гідною, ці жінки-страдниці мусіли черпати з якогось надлюдського джерела. І цим джерелом був образ мати-страдниці, Пречистої Діви Марії, зображені на іконі з дитиною Ісусом на руках, що прихилився до її материнського серця. Вона була зразком для них. До неї вони звертались, може й підсвідомо, у важких хвилинах життя. Вона, Заступниця роду християнського, їх охороняла, берегла, провадила, захищала.

Кому незнана історія Почаївського монастиря? В липні 1675 року, під час турецької облоги, на ревну молитву ченців та вірних, Пречиста з'явилася над монастирською церквою і прикрила монастир своїм омофором і так його охоронила. Цю чудесну подію увіковічнила всім знана пісня про Почаївську Божу Матір: «Ой зійшла зоря вечоровая, над Почаєвом ста-

ла. Наступало турецькоє військо, як та чорная хмара...» Наші козаки, любителі волі, побудували на Січі церкву Покрови Пречистої Богородиці, з іконою її покрови. На іконі над Пречистою був напис: «Ізбавлю і покрию люди моя», а від запорожців, які навколошках молилися під іконою, простягалась до Пречистої вгору стрічка з написом: «Молимо, покрий нас чесним твоїм покровом і ізбави нас від усякого зла». Перед усіма важливими рішеннями вони співали молебен до своєї Покровительки, який закінчували піснею: «Под твою милость прибігаєм, Богородице Діво. Молитов наших не презри во скорбіх, но од бід ізбави нас єдина Чистая і Благословенная». Цю віру козаків в допомогу Марії прекрасно віддав Тарас Шевченко в вірші «Іржавець»: «Як покидали запорожці Великий Луг і Січ-матір, взяли з собою Матір Божу і більш нічого не взяли, і в Крим до хана понесли на нове горе».

Отож, до неї можемо мати довір'я і ми, бо вона по смерті залишилась такою, якою була за життя, має відкрите серце й руки на кожну людську неміч і нужду. Так як тисячу років тому Мати Божа рятувала перед загибеллю далекий Царгород і близький нам Почаїв, так і сьогодні вона рятує всіх, хто до неї прибігає і просить її про поміч та опіку. Вона хоче і може нам допомогти, бо як може Син відмовити проханню своєї Матері? Тому просімо її, щоб своєю молитвою доповнила те, що бракує нашим молитвам. Просімо її про дочасне, про потреби щоденного життя, але не тратьмо з очей непроминальне, вічне, щоб колись, у домі нашого Небесного Отця, вона пригорнула і нас до свого серця, як своїх вірних дітей. Просім її: «Покрий нас святою твоєю покрововою і визволи нас від усякого зла, благаючи Сина твого, Христа Бога нашого, спасти душі наші». Амінь.

ВІРА Й ЛЮДСЬКЕ ЖИТТЯ

38. Релігія «опіюм» для народу (Неділя Всіх Святих)

«Релігія - опіюм для народу» - кажуть агітатори атеїзму. Однак, бути справжнім християнином, визнавати Христа - вимагає більше мужності, ніж бути ні до чого не зобов'язуючим пропагандистом атеїзму. Доказом цього є Євангеліє сьогоднішньої неділі, яке передає нам слова Христа: «Кожний, отже, хто визнає мене перед людьми, того й я визнаю перед Отцем моїм небесним. Хто ж мене зречеться перед людьми, того й я зречуся перед Отцем моїм небесним» (Мт 10,32-33). Визнавати якусь правду, свою власну думку, якийсь принцип, набагато важче, ніж бути агітатором атеїзму, повторювати напам'ять вивчені фрази, чи відчитувати їх з листка. Та я не осуджу нікого. Бідні ці люди, які мусять робити речі, не думаючи що роблять.

У сьогоднішньому Євангелію неділі Всіх Святих Христос каже виразно: «Як ви поступите зі мною, так само я поступлю з вами перед Отцем моїм, що на небі. Якщо визнаєте ви мене перед людьми, то я визнаю вас. Якщо зречетеся мене перед людьми, то я зречуся вас».

Визнати чи зректися Христа можемо словом або ділом. Бувають люди, завданням яких мало б бути визнання Христа. Назовні, устами вони це роблять, але їхнє серце далеке. Їхнє життя суперечить тому, що вони говорять. Та, з другого боку, є одиниці, які мовчать, бо не чуються в силі, не мають сміливості, а деколи зі страху чи слабкості нічого не кажуть, але своїм життям визнають свою віру, визнають Христа.

Подібно є і зі зреченням Христа. Випадки зречення Ісуса словом, тобто публічно, трапляються не так уже часто. Колись у перших віках християнства, в часі переслідування християн, такі випадки траплялися частіше. На доноси натовпу нераз

ув'язнювали людей, які своїм життям відрізнялися від розгнузданого життя поган. Суддя, побачивши, що ці люди невинні, хотів їх звільнити. А тому, що був наказ судити всіх християн, він ставив їм лише одне запитання: «Чи ти християнин?» Коли підсудний відповідав, що ні, то його звільняли. Це було зовнішнє зречення Христа зі страху, чи немочі. Однак, було багато випадків, коли люди мали відвагу признатися, що вони християни, знаючи, що це визнання матиме такі наслідки як конфіскація їхнього майна, заслання, а, може, й муки та смерть. Так сталося зі св. Лук'яном. На запитання судді, як він називається, Лук'ян відповів: «Люди звуть мене Лук'яном, та моя справжня назва - християнин». Скільки самосвідомості, відваги та святої гордости мусів мати той чоловік, що удостоївся у таких обставинах назвати себе християнином. І сьогодні важко визнавати Христа в деяких країнах, де офіційною релігією оголошено державний атеїзм. Та не менш важким є визнання Христа у нашему щоденному особистому громадському житті. Це саместосується і зречення Христа.

Христа можемо зректися устами, хоча сьогодні це трапляється лише у виняткових випадках. Зате тих, які зрікаються Христа в своєму житті, є набагато більше. Ми зрікаємося Христа кожного разу, коли не слухаємося голосу нашого сумління. Це може набирати різних форм, оскільки можуть траплятися різні ситуації в людському житті. Звичайно, мова йде не про великі провини такі, як вбивство, грабіж, за які карають згідно з державними законами, а про малі щоденні вчинки: невинна обмова, щоб інших очорнити; намагання використати інших, обдурити, перехитрити, розсварити, зруйнувати родину, отак без «злої мети», легковажно.

Поступаючи так, ви насправді зрікаєтесь Христа, хоч назовні нібито все в порядку. «Як ви хочете, щоб

люди вам чинили, чиніть ви їм першими», - казав Христос.

Подібні слова мають і наступні слова нинішнього Євангелія: «Хто любить батька або матір більше, ніж мене, той мене недостойний. І хто любить сина або дочку більше, ніж мене, той недостойний мене» (Мт 10,37). Тут не йде мова про дійсну любов, але про першість. Божі справи повинні займати в нас перше місце.

Тут я хочу розповісти вам про одну подію, що трапилася у Сполучених Штатах. 2-го січня 1986 року, невдовзі після старту американського космічного корабля «Челенджер» стався вибух іувесь екіпаж, що складався із 7-х астронавтів, загинув. Запуск «Челенджера» і вибух ракети-носія бачили в телевізії мільйони людей. В той самий час відбувалося засідання американського Конгресу. Коли про це нещастя довідалися конгресмени, всі встали і проказали молитву, без огляду на те, до якого віровизнання вони належали. Чи щось подібне зробили б представники народу в іншій країні? Я не знаю. Однак, цей випадок ще раз переконує, що в Америці панує повна свобода релігії.

Яке місце займає людина у взаєминах із Богом? Де Бога немає, там немає й людини, бо вона лише гвинтиком у руках властей. Людина мусить шукати своїх коренів у вічному, якщо не хоче пропасти. Цю думку висловив коротко перед своєю смертю французький письменник Андре Мальро, колишній доброволець інтернаціональної бригади, яка воювала під час громадянської війни в Еспанії. Дещо пізніше він був близьким співробітником генерала де Голя, колишнього президента Франції. Андре Мальро залишив у ролі заповіту наступні слова: «21-ше століття буде релігійним, або його взагалі не буде». Амінь.

39. Про суть християнства

Тема сьогоднішніх наших роздумів - це суть справжнього християнства, яке не має нічого спільногого з плеканням традиційної обрядовості в деяких Церквах.

Кілька років тому читав я одну розповідь про різні події за часів панування націонал-соціалізму в Німеччині, коли всю владу в руках мав Гітлер. Він, як відомо, ставився вороже до християнства, як до релігії рабів, бо воно було несумісне з ідеологією нацизму. Християнство обороняло її обороняє рівність усіх людей, всіх рас і народів з їхнім правом на вислів їх власної питоменості. Нацизм натомість проголошував вищість арійської раси, якій мали підкоритися всі інші, а їхня територія маластати «життєвим простором» для пануючого народу. В цьому дусі, з самого малку, нацизм намагався виховати молоде покоління. Священиків, як католицьких, так і протестантських, які мали відвагу протиставитись цій державній ідеології, як ворожій Божому і людському моральному законові, Гітлер саджав до концентраційних таборів, де багато з них і загинуло. Старші віком з нас були свідками, як імперія, яка збиралася існувати тисячу років, з її неморальним вченням і нелюдськими злочинами, по десяттях роках ганебно зникла, проливши море сліз і крові невинних людей. Так буває, звичайно, зкоююю тоталітарною системою, де панує однопартійна диктатура.

Невдовзі перед вибухом другої світової війни приїхав до Берліну гурт японських студентів, які відвідували країни Європи. У Берліні їх привітали дуже прихильно - Японія тоді була союзником Німеччини. Їм офіційно призначили провідника - партійця, який мав їх супроводжати по більших містах, щоб показати їм найкращі історичні й

культурні пам'ятки Німеччини. Якось ці японські туристи оглядали тисячолітній величний собор. Провідник оповідав про культуру й неоціненну мистецьку вартість вітражів та їхню історію. Коли він закінчив, один із студентів сказав: «Будьте такі ласкаві й розкажіть нам, що властиво є суттю християнства, бо тут в Європі майже на кожному кроці ми зустрічаємо вплив його духа в мистецтві, музиці, літературі, але досі ще ніхто не пояснив нам, що є змістом християнства, що є тією силою, яка могла зродити такі величні твори».

Для провідника це була велика несподіванка, і, він, явно, збентежившись, сказав: «Дати вичерпну відповідь на ваше питання - це справа дуже складна. А що в нас часу мало, я перекажу вам коротко історію християнства. Його основником був Ісус, мандрівний учитель із Назарету, який жив у Палестині майже 2000 років тому. А що його вчення й поведінка розминалися з законами й звичаями того часу, бо ж Ісусуважав себе за посланого Богом месію, його засуджено до страти, і він помер розіп'ятий на хресті, згідно з тодішнім римським звичаєм. Учні й прихильники Ісуза трималися Ісусового вчення. Бувши переслідувані в Єрусалимі, вони подалися до інших країв, засновуючи по більших містах Римської імперії громади, що визнавали Ісуза та його вчення і тому їх стали називати християнами, оскільки вони весь час посилалися на Христа. Після проголошення свободи в 4-му сторіччі, християнство стало державною релігією, і відтоді Європа з часом стала християнською». На цьому провідник закінчив свою розповідь, а про суть християнства японські студенти так нічого й не довідалися.

Що ж є, властиво, суттю християнства? Багато людей переконані, що для того, аби бути християнином, - досить бути хрещеним, час від часу піти до церкви, проказати молитву, взяти участь у

богослужінні. Таке християнство не має вже тієї притягальної сили перших віків, коли його переслідували і з нього насміхалися. Для багатьох християнство непотрібний баласт минулого, хоч, з другого боку, ці люди щодня несвідомо користуються здобутками християнства, навіть про це й не думаючи або й просто не знаючи. Що людське співжиття сьогодні ще сяк-так можливе, ми завдячуємо вченню Христа. Візьмім хоча б кілька коротеньких зворотів, які стали неписаним правилом людської поведінки: «Як ви бажаєте, щоб люди вам чинили, так само чиніте ви їм» (Лк6, 31). «Вийми перше колоду з ока свого, і тоді побачиш, як вийняти скалку з ока брата твого» (Мт 7,3). «Не судіть, щоб вас не судили; бо яким судом судите, таким і вас судитимуть, і якою мірою міряєте, такою і вам відміряють» (Мт 7, 1-2). «Блаженні милосердні, бо вони помилувані будуть. Ви чули, що було сказано: Око за око, зуб за зуб... А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що переслідують вас. Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний!»

Апостоли й перші послідовники Христа вказали нам практично, як треба чинити, щоб здійснити ці Христові ідеали. «Любов ваша нехай буде нелицемірна... Благословляйте тих, що вас переслідують. Благословляйте, не проклинайте... Не дозволь, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром... Немайте жодних боргів ні в кого, крім боргу взаємної любові... Ми, сильні, повинні нести слабості безсилих, а не собі догоджати. Хіба ж ви не знаєте, що ваше тіло - храм Святого Духа, який живе у вас? Христос нас визволив, щоб ми були вільні. До свободи ви покликані, але любов'ю один одному слугуйте. Носіте тягарі один одного й так виконаєте закон Христа. Бог вибрав нас перед заснуванням світу, щоб ми були святі й бездоганні перед ним у любові. Він призначив нас для себе, щоб ми стали його синами через Ісуса Христа. Отож, ви вже не чужі й не зайди,

а діти Божі, члени його родини. Тому поводьтеся як діти світла, щоб прославилося у вас Боже ім'я».

Чи можна таке вчення, яке становить суть християнства, вважати й називати опіюмом для народу? Чи не є воно саме тією силою, яка могла б гарантувати мир і змінити світ? Яке було б співжиття між людьми й народами, якби люди дотримували б цих правил життя, і то не тільки тимчасового, а й вічного? Тому не почутия неповноцінності, що його нам намагаються прищепити пропагатори атеїзму, мусить бути ознакою християн, а свідомість нашої гідності. Ми ж знаємо, кому ми повірили. Це той, який перед своєю смертю сказав до своїх учнів: «Бадьоріться, я бо подолав світ. Тому, хай серця ваші будуть наповнені святою гордістю і щастям, що ви смієте носити найвище ім'я, яке можна носити на цій землі...». «Ми - християни, учні й послідовники Христа, діти Божі, члени його родини», - казав Іван Золотоуст. Тому зміцнімось в серці, бо останнє слово матиме той, в чиїх руках лежить доля одиниць і народів! Амінь.

40. Про птиць небесних і польові лілеї

В неділю Всіх Святих ми дещо сказали про твердження атеїстів, що релігія, мовляв, - це опіюм для народу. Якщо підходить до Євангелія поверховно, то в першу мить може здатися таке твердження мало не слушним. Адже, як приклад життєвої мудrosti, Ісус говорить нам про польові лілеї та птаство небесне. Вони не сіють, не жнуть, не збирають у клуні, а Отець небесний їх годує.

Почувши такі слова, атеїсти можуть сказати: - Ваше християнство - це не що інше, як ірреальна поезія, яка неспроможна розв'язати проблем й труднощів нашої сьогоднішньої дійсності. І, на перший погляд, здається, ніби вони мають слухність. Але це так здається на перший погляд. Насправді ж воно не так. Ісус зовсім не заохочує нас ловити гав й байдуже ставитися до проблем щоденного життя, не дбаючи про те, що юстимемо, в що одягнемося, не дбаючи про виховання й освіту наших дітей. О, ні! Христос каже лише: не турбуйтеся, не журіться, - а це зовсім різні речі.

У книзі Буття, на перших сторінках Біблії, Божим натхненням осяянний автор на закінчення поетичної розповіді про створення всесвіту розповідає про людину: «І створив Бог людину на свій образ, на образ Божий створив її, як чоловіка й жінку створив їх. І благословив їх Бог і сказав їм: «Будьте плідні й розмножуйтесь і наповняйте землю та підпорядковуйте її собі, володійтeneю» (Бут 1,26-28). А коли вони згрішили, Господь сказав: «Проклята земля через тебе. В тяжкім труді живитимешся з неї по всі дні життя твого. В поті лиця юстимеш хліб твій, аж доки не вернешся в землю, що з неї тебе взято; бо ти є порох і обернешся на порох». Отож, праця й труд характеризуватимуть кожну людину, яка прийде на

цей світ. В Євангелію записані слова самого Христа: «Вартий робітник своєї заплати». Святий апостол Павло в своєму другому листі до солунян каже: «Ми не єли в нікого дармо хліба, а вдень і вночі тяжко та гірко працювали, щоб не бути нікому із вас тягарем» (3,8). А в іншому місці сказано: «Як хтось не хоче працювати, то хай і не єсть» (3,10).

Христос проповідує не байдужність і не лінь, а лише осуджує непотрібну журбу й турботу. Бо хто працює чесно, розумно, так як належить, той буде вдоволений, спокійний. Уся наша зйва турбота й журба є зовнішнім знаком нашого маловір'я в Божу добруту та Його провидіння. Зроби все, що тобі належить, а решту передай Богові. Ми повинні сіяти й поливати, а ріст і плід дає Господь по своїй волі. Хто з вас, - каже Христос, - журячись може додати до свого віку хоч один лікоть? Гляньте на птиць небесних. Вони не сіють і не жнуть, ані не збирають у клуні, а Отець небесний їх годує! Хіба ж ви від них не вартісніші?... І про одежду чого вам кlopotатись? Погляньте на польові лілеї, як ростуть вони, - не працюють і не прядуть. Та я кажу вам, що й Соломон у всій своїй славі не вдягався так, як одна з них. І коли польове зілля, яке сьогодні є, завтра (як всохне) кидають його на розпал до печі, Бог так одягає, то чи не багато більше дбатиме про вас, маловірні? Хто бажає все передбачити, тому не лише бракує віри, тобто, справжнього довір'я до Бога. Він, може, хоче підсвідомо посісти його місце, бути як Бог, лише тоді все закінчиться трагічно, справжньою катастрофою для людини.

Брак довір'я, брак справжньої віри в Боже провидіння, в Божу любов до кожного з нас - ось перша причина, чому Ісус осуджує непотрібну й шкідливу турботу та журбу. Другою причиною наших турбот може бути наша надмірна самовпевненість, надмірна віра в наші спроможності, наше багатство,

на що Ісус натякає, кажучи: Ніхто не може двом панам з однаковою вірністю й посвятою служити. Ми полюбимо й дбатимемо про справи першого, а другого занехаєм, занедбаємо, зненавидимо або ж навпаки. Отак ніхто не може служити водночас і Богові, і мамоні - грошам, маєткам. Ставлення Ісуса до грошей було невтральне. На єхидне запитання: «Чи годиться, чи дозволено віддавати податок кесареві, чи ні?» - Ісус відповів: «Покажіть мені гріш податковий». Вони принесли йому динарій. Ісус спитав їх: «Чий це образ і напис?», а вони йому відповіли: «Кесарів». Тоді Ісус сказав до них: «Віддайте ж те, що кесареве - кесареві, а Богові, що Боже» (Мт 22,17-22).

Однакесупроти тих, які стали рабами своїх грошей, своїх маєтків, Ісус дуже суверій. «Легше верблюдові пройти через вушко голки, ніж багатому ввійти в Боже Царство» (Мт 19,24), - нагадує він. Зокрема Ісус осуджує два роди гріхів - гріх проти Святого Духа, тобто нечутливість до голосу нашого сумління, свідоме замикання наших сердець перед Божим голосом, попри явну очевидність Божої присутності. Так було з фарисеями, які після оздоровлення біснуватих твердили, що не Божою силою Ісус виганяє демонів, а з допомогою Велзевула, князя бісівського (Мт 12,24).

Інший гріх, що його осуджував Христос, - це невільницьке прив'язання до своїх грошей, до маєтку й багатства й до пов'язаної з цим сили й слави. Бо інші гріхи дуже часто бувають виявом людської слабості й немощів. Вони породжують почуття покори, почуття провини, жалю, які можуть стати поштовхом до навернення на шлях правди. Тоді як ці два перші недоліки це не справа немощів людського тіла, а людської свідомости, людського розуму, засліплення, холоднокровної гордості.

Прагнення багатства, сили, влади робить людину нечулою, жорстокою, безоглядною. Це прагнення

отрює життя самої такої людини, її сім'ї, ба, навіть усього довкілля. Не забуваймо, що справжнє багатство це не нагромадження матеріальних, ба, навіть духовних вартостей, а іхній щедрий розподіл серед інших. А це означає: любити й ділити все з іншими так, як це Бог нас полюбив і як це він ділився й щоденно ділиться з нами всіма благами. Амінь.

41. Оздоровлення слуги сотника з Капернаума

Тепер, сливе, немає людини, в якої події, передані в Євангелію сьогоднішньої неділі, не викликали б подиву й здивування, а це тому, що ці події виходять за рамки нормально прийнятого, звичайного. Таке рідко траплялося дві тисячі років тому і, може, ще рідше - нині. Про що тут іде мова? Слуга, раб сотника з Капернауму, прикордонного містечка над озером Генезаретом в Палестині, смертельно хворий. Він лежить паралізований і тяжко мучиться. Відомі лікарі й знахарі тут виявилися безпорадними. Лишається остання можливість. Простолюддя та єреї увесь час говорять про мандрівного учителя Ісуса з Назарету та про чуда, які він творить. В Кані він перетворив воду на вино. В Капернаумі він оздоровив тещу рибалки Петра та багато інших недужих. Люди просили його, щоб він залишився в них, та він сказав: «Я маю й іншим містам провіщати Добру Новину про Царство Боже, бо я на це й посланий». Отак він і пішов та ходив по всій Галилеї, проповідуючи Євангеліє Царства Божого й оздоровлюючи різних хворих і всяку неміч між людьми.

Зараз він, за чутками, недалеко від Капернауму. Чи не міг би він й чи не захотів би він прибути й оздоровити слугу. А саме тут і міститься трудність. Учитель єрей, а сотник і його слуга - чужинці-погани. Чи ж захоче він прийти до його дому, щоб оздоровити недужого, бо, за Законом, єреям заборонено спілкуватися й заходити до будинків поган. І тут спала сотникові спасенна думка, послати до нього юдейських старшин в цій справі. Згідно з Євангелієм св. Луки, сотник так і вчинив. Вони ж прибули до Ісуса та й ревно благали його й говорили: - Він достойний, щоб ти це зробив йому, бо він любить народ наш і збудував нам синагогу. І пішов Ісус з

ними. Щоб якнайшвидше повідомити сотника про згоду Ісуса, вони вислали до нього окремого посланця. Можливо, це був один із вояків, який на замиленому коні прибув до його двору, щоб сповістити йому цю радісну вістку. Почувши це, сотник, зворушений добротою і милосердям Ісуса, вирішив особистопітно зустріч і, наблизившись до Ісуса, сказав: - Господи, мій слуга лежить у дома спаралізований і тяжко мучиться. Ісус відповів: - Ось я йду й оздоровлю його. Тоді сотник у відповідь сказав: - Господи, я не достойний, щоб ти увійшов під мою покрівлю, але скажи лише слово, і слуга мій видужає. Почувши таке, Ісус здивувався і промовив до тих, що йшли вслід за ним: «Справді кажу вам: Ні в кого в Ізраїлі я не знайшов такої віри. Істинно кажу вам, що багато прийде зі сходу й заходу і засядуть з Авраамом, Ісааком та Яковом у Царстві Небеснім, а сини царства будуть викинуті геть... І сказав Ісус сотникові: - Йди, хай тобі станеться за твоєю вірою!» І видужав слуга тієї ж години». (Лк. 7,2 - 10).

Роздумуючи над почутим, ми не можемо залишитись спокійними, без подиву й зворушення. Такий вчинок сотника - це щось небуденне. Він не був собі звичайним сірим чоловіком. Це була людина на видному місці. Він стояв на чолі військової залоги. В його руках була військова й цивільна влада над містом і околицею. Все, що він чинив, не могло заховатися від стороннього ока. Коли б тут йшлося про його дружину, сина чи дочку, то це можна було б ще зрозуміти, але про раба- слугу? Це перевищає будь-яку уяву. Раби тоді не мали жодного права, були власністю своїх панів, які з ними могли робити все, що хотіли - продати, вбити, кинути в саджавку, як харч для риби. За це ніхто від них не жадав жодного виправдання чи вияснення. І, однак, незважаючи на своє становище, сотник залишився людиною з серцем, не побоявся піти іншим, небуденным шляхом, вчинити інакше, ніж інші. Це перша причина подиву,

але водночас і для запиту, чи я спромігся б на щось подібне? Чи мав би я відвагу, слухаючи голосу моєї совісти, чинити інакше, ніж інші?

Друга причина до подиву - це чулість і деликатність сотника. Він не чекає, щоб Ісус, немов якийсь півладний, прийшов до нього, а зі своїм проханням іде Ісусові назустріч. Цей сотник мусів бути людиною, що мислила й зве Ісуса Господом тому, що відчува-ла, що за Ісусовими словами й ділами мусить стояти хтось вищий, який уділив йому цю силу й владу. Відчуваючи, що Ісус - це не просто звичайна собі людина, мандрівний учитель, а що в ньому діє якась надземна невідома сила, він каже ці чудові слова, які латинська Церква дослівно включила до своєї Літургії: «Господи, я недостойний, щоб ти ввійшов під мою покрівлю, але скажи лиш слово, і слуга мій видужає». В кожній римо-католицькій Церкві перед прийняттям святого причастя вірні ще й досі показують ці слова-молитву: «Господи, я негідний тебе прийняти, але скажи лиш слово, й моя душа буде здорована».

І найбільша причина для подиву - це слова Ісуса, і їх наслідок. «Іди, хай тобі станеться за твоєю вірою!» І видужав слуга тієї ж години (Мт 8,13). Для нас, маловірів, цей факт оздоровлення хворого з віддалі каже дуже багато. Нині, крім офіційних лікарів, які закінчили студії медицини і мають відповідний досвід і дипломи, є ще чимало знахарів, які лічать людей зелами, дотиком рук, прикладанням вати чи полотна, яке вони тримали в своїх руках. Звісно, є одиниці, які мають якусь невидиму, ще науково точно не визначену силу, з допомогою якої вони можуть гоїти рані, а головно тілесно-психічні недуги. Та передумова зцілення - це фізичний дотик-контакт знахара й пацієнта. І тут ми бачимо, що Христос не був знахаром. Ісус зцілював на віддалі, навіть не бачивши зором, не знаючи тієї людини. Ісус оздоровив слугу силою свого божественного слова, своєї святої

волі. Він може зробити це для нас й нині, на наше прохання, повне живої віри, навіть якщо ми його нашими тілесними очима й не бачимо.

І тут варто пам'ятати ще одне: якою великою захисною силою може бути наша молитва за інших. Ісус оздоровив слугу на прохання сотника. Бог потребує людей. Без молитви, без прохання сотника слуга не видужав би. Чи молився я вже бодай раз за видужання когось іншого, а не лише за своє власне? Істинно кажу вам, що ви попросите Отця в ім'я моє, одержите, щоб Отець у Сині прославився. Господи, дай нам досить віри, досить відваги і довір'я звертатися до тебе в усіх потребах нашого життя! Амінь.

42. Про бісів і біснуватих

У Євангелії сьогоднішньої неділі можна прочитати про оздоровлення двох біснуватих, що жили при дорозі в могильних печерах і були дуже люті, так що ніхто не міг іти тією дорогою. У Новому Завіті часто йде мова про те, як Ісус своїм всесильним словом виганяє бісів та оздоровляє хворих людей, які стали їхніми жертвами.

Але тут треба дещо уточнити. Як знаємо, мистці середньовіччя на своїх картинах зображували бісів, як людиноподібних тварин, із хвостами, копитами, рогами. Чорні, вкриті сажею, з вилами в руках, біси пильнували, щоб грішники не виривалися з пекельного вогню, з казанів, в яких кипіла смола та в яких вони смажилися. Однак, це - лише поетичний, зовсім фальшивий образ, який немає нічого спільного з дійсністю. Те саме стосується розповідей наших бабусь 70-80 років тому, які вечорами, прядучи кужіль, розповідали дітям страшні речі про нечисту силу, що опутала якогось чоловіка або якусь жінку, яка пішла сама в ліс по гриби. Там до неї чіплявся блуд, і вона не могла знайти дороги. Блукаючи лісом, вона весь час поверталась на те саме місце, аж поки не стрінула лісника, який її вивів з лісу й привів до села. Це також немає нічого спільного з розповідями старих людей про нечисту силу, яка сидить в яру, зарослуому непрохідними кущами тернини, чи під мостом, або в порожній напів зруйнованій хаті. Такий образ бісів, які чинять різні пакості людям, сягає сивої давнини, та в деяких околицях і країнах він зберігся до наших днів.

Автори Євангелій також не були вільні від тогочасних поглядів на світ, і багато речей та хвороб, як епілепсія, юродивість, приписували дії демонів. Хоч багато речей, про які вечорами розповідали колись бабусі та про які ми читаємо в Євангелії, те-

пер ми можемо пояснити природним способом, однак, в існуванні нечистих сил, бісів, дияволів, чортів неможемо сумніватись. Звісно, до всіх проблем треба ставитись дуже критично, пробуючи знайти природну причину цього, та є факти, коли цього зробити не можна. А якщо це так, тоді виникає запитання: хто ці біси, нечиста сила? Над цим питанням ламали собі голову багато людей, але ніхто не міг дати якоїсь певної вичерпної й остаточної відповіді. Найправдоподібнішою відповідю, сліди якої ми подибуємо в Священному Писанні та в писаннях рабинів, є така: На світі немає нічого, чого Бог не створив би. А якщо це так, може хтось сказати, то Бог створив і сатану, і дияволів. На це можемо відповісти: і так, і ні. Бог на початку створив не лише матеріальний світ, а і світ духовний. Він створив і ангелів, виконавців його волі в матеріальному світі. Однак, частина цих ангелів у своїй гордині збунтувалася проти Бога й перестала його слухатися, - так і постали дияволи. Отож, дияволи - це колишні ангели, які збунтувалися проти волі Всешишнього. Бог створив іх чистими духами, багато досконалішими від людей. Вони не були обтяжені немочами тіла так, як ми, земні створіння. Вони мали вільну волю, велику силу, інтелект. Вони також, як ми, мали бути співтворцями власної величини, власного щастя. Та один з-поміж цих ангелів - Люцифер - возгордився і захотів стати рівний Богові, щоб бути, як Бог й зайняти місце Бога. До нього приєдналися інші. На чолі вірних ангелів став архистратиг Михаїл. Отак спалахнула боротьба між добрими, вірними ангелами й невірними. Добрі перемогли, а тих, що збунтувалися, вигнали з неба, з кола тих, які перебувають біля Бога й, згідно з їхнім бажанням, хочуть насолоджуватись Його любов'ю. Це поетичний образний опис тієї таємничої дійсності, яка закрита перед нашим фізичним оком.

Отак, усі Божі дари: свобода, сила, інтелект, які

мали впавші ангели, дари, що ними їх так щедро наділив Бог, обернулися тепер не на добро, а на зло. Причиною їхнього бунту й падіння було створення людини й Божий намір втілення його слова. В своїй ненависті до Бога й людей, дияволи увесь час намагалися перешкодити Божим намірам спасти світ. Тож обіцяючи знання, життя, щастя, вони зводять людей, щоб відвернути їх від їхнього добродійника Творця. Бог, звісно, міг би їх кожної хвилини знищити, як і кожного грішника, але в своїй незбагненній мудрості він того не чинить, дозволяючи їм далі діяти аж до нам незнаного часу.

Якщо ми віримо в Христа, ми не можемо сумніватися в існуванні демонів, загробного життя, неба й пекла. Йдеться лише про те, щоб про все це ми мали правильне поняття й відкинули викривлені матеріяльні поняття давно минулого. У трьох перших розділах книги Буття ми подибуємо величну й поетичну розповідь про постання-створення всесвіту. Там читаємо й про те, як Бог одним словом «хай буде, хай стане» створив небо з його світилами: сонцем, місяцем, зірками та землю з її мешканцями: птащтом, рибами, тваринами. Нарешті, в ній іде мова про створення людини та її гріх і падіння. Там уперше між Богом і людиною, в образі гадюки, на сцену історії світу виходить нова таємнича третя сила - сатана, диявол. Про неї в Старому Завіті вже більше майже згадується, бо існувала небезпека, що кволя людина могла вважати її за другого бога, що й підтверджують поганські міти.

Щойно пізніше, зокрема в Новому Завіті, ця згадка виходить повністю на денне світло, коли йде мова про князя світу цього, сатану, диявола, спокусника, «брехуна й батька брехні, душогубця від початку, в якому правди немає» (Ів 8,14). Облесливістю, єхидністю, брехнею Сатана панує над людьми і над світом. Життя і дія Ісуса - це безперервна боротьба з

дияволом. Свою першу перемогу над ним Ісус отримав, встоявши перед його привабливістю, потрійною спокусою, після хрещення, в пустелі (Мт4). Друга й остаточна перемога Ісуса над смертю й дияволом - це воскресіння. Але особиста перемога Ісуса над дияволом ще не означає перемоги над ним кожної людини. Христос вказав нам шлях, як її здобути, але слово за нами. Бог створив нас без нас, але він не спасе й не звільнить нас без нашої участі, без нашого бажання, нашої співпраці з його допомогою і благодаттю. Сатана й далі панує в світі й усе шукає нових жертв. Лише його тактика змінилася. Колись диявол обдурював і зводив одиниці, а нині, використовуючи модерні засоби, він діє в світовому масштабі. Його праця улегшена ще й тим, що багато людей не вірять у його існування. Не раз, за допомогою одиниць, які свідомо чи несвідомо стали знаряддям в його руках, він зводить на манівці цілі народи, поневолює цілі країни, спричинюється до відступництва від Бога великої частини суспільства, цим самим закладаючи основи свого царства тут на землі - царства насилия, забріханости, нетерпимості, ненависті, злоби. Російський письменник Федор Достоєвський сто років тому в своїй повісті «Беси» змалював картину такого суспільства. Кожна людина, яка свідомо й добровільно грішить, стає знаряддям у руках сатани на погибель багатьом, стає біснуватим у повному значенні цього слова.

Тому благаймо Спасителя: «вибави нас від лукавого», визволи нас від лукавого, щоб не стали ми знаряддям у його руках на погибель нашу та багатьох інших, щоб не стали ми «біснуватими». Амінь.

43. Спокуси Ісуса в пустині - образ усякої спокуси

Минулої неділі Євангеліє розповідало нам про оздоровлення двох біснуватих, які жили при дорозі в могильних печерах і були такі люті, що ніхто не міг спокійно пройти тією дорогою. Тиждень тому ми порушили проблему існування бісів і біснуватих в загальному. Сьогодні ми ще раз повернемо до цієї теми - розглянемо як діють біси й біснуваті в наші дні.

У Євангелію від Матея (4, 1-12) є детальна розповідь про те, як диявол спокушав Христа в пустелі після його хрещення в Йордані, ще поки він розпочав проповідувати Добру Новину - Євангеліє Божого Царства.

Поки диявол розпочне діяти, він вичікує на слушну нагоду. Отож, до Ісуса він піdstупає щойно тоді, коли Ісус після 40-денного перебування в пустелі на самоті, від посту й молитви був виснажений, втомлений, голодний. До людини диявол наближається під виглядом безкорисливого приятеля, доброчинця, дорадника, який нічого іншого, крім нашого щастя, добра й успіху, не бажає. «Коли ти Син Божий, звели, щоб це каміння та й стало хлібом», - каже диявол. На перший погляд - нібито зовсім невинна пропозиція. Та скільки міститься в ній піdstупу. Докажи хто ти є, яку силу ти маєш, чи можеш це зробити, а якщо так, то пощо зволікати? Це найпростіша розв'язка й вирішення всіх проблем людства, як для тебе тут негайно, так і для інших на майбутнє. В цьому ж, мовляв, нічого злого немає. Це вийде тільки на користь тобі та інших. Зрештою, народ тільки того й прагне і тільки того й очікує. І справді, адже у той час у юдеїв було вірування-надія, що коли прийде Богом обіцяний Месія-Визволитель, то все зміниться, і не буде вже більше потреби турбуватися щоденним хлібом. Бог за

посередництвом Месії запевнить їм добробут, дастъ їм хліба з неба, як давав їм манну в пустелі за часів Мойсея.

Та Ісус не може йти тією дорогою, на яку хоче штовхнути його спокусник, бо це не Божа дорога і не такою є Божа воля. Бог не хоче, щоб він користувався силою творення чудес задля власної особистої користі, для себелюбного задоволення своїх потреб і бажань. «Бо Царство Боже не їжа й не пиття, а праведність, мир і радість у Святому Дусі», - каже апостол Павло (Рм 14,17). «Не самим же хлібом живе людина», - така відповідь Христа спокусникові.

Ця перша спокуса - це спокуса тіла. Вона є найнижча серед усіх спокус. Це спокуса пересічної людини, спокуса маси, загалу, натовпу. На неї найбільше людей і ловиться, бо тут іде завжди про багатства, вигоду, приємності та розкоші життя.

Для багатьох людей заспокоїти жагу наших пристрастей і бажань - це найбільше щастя, і тому вони ладні заради цього усім пожертвувати. Таких людей є багато і з ними диявол не мав багато «клопоту» і праці. Та є інші люди, які тримають себе в руках, вміють панувати над своїми пристрастями. Щоб досягти чогось тривалішого, що не кінчається зі старістю і смертю, вони не лякаються жертви й зусиль. Вони ладні зректися всіх приємностей, вигод і розкошів життя. Для них диявол має інший, більш витончений рід спокуси. Це спокуса зовнішнього близку, успіху, розголосу, слави.

Не маючи успіху з першою спокусою, диявол приходить з другою до Христа. «Коли ти Син Божий, кинься вниз (з наріжника Святині височиною понад 100 метрів). Тобі ж нічого не станеться, бо в Письмі написано, що Бог: «ангелам своїм велітиме про тебе, і вони візьмуть тебе на руки, щоб ти своєю ногою часом не спіткнувся об камінь.» Уяви собі, які наслідки це будемати... Зібраний народ, коли побачить таке велике

чудо, такий знак з неба, увірує негайно в тебе, і так без труду ти матимеш успіх, розголос, славу. На цю нову спокусу Ісус також відповідає словами Свято-го Письма: «Не будеш спокушувати Господа, Бога твого!»

Побачивши, що Христос ні на першу спокусу, ні на другу спокусу не йде, диявол не зневірюється. Він пробує підійти ще з третьою, найстрашнішою. Це спокуса сили-влади. «Всі царства світу й їхню славу, оце все дам тобі, як тільки упадеш ниць і мені поклонишся», - каже сатана. Більшої спокуси за цю вже не може бути. Бо яке ж значення у порівнянні з нею може мати те, чи хтось буде нас вихвалюти, любити чи проклинати, ненавидіти? Головне, щоб усі нам підкорилися, щоб я досяг своєї мети і міг собі дозволити на все, що мені захочеться; здійснити всі мої бажання, наміри, плани. Славу, почесті, багатство, вигоди, розкоші, приємності - все це вже дасть сила-влада.

В перших двох спокусах диявол не виявляє свого справжнього обличчя. Для себе тут він нічого не бажає. Він лише так би мовити, радить, хоче нам «помогти». Та в третій він скидає свою личину, відкриваючи свої карти і своє справжнє обличчя. «Як упадеш ниць і мені поклонишся». «Геть сатано!» - сказав Христос. Таку рішучість у спокусах і ми мусимо завжди виявляти. З дияволом не можна «торгуватися» і домовлятися. Він тільки на те й чекає, але тоді ми, напевно, пропали. «І ось ангели приступили і почали йому (Христові) слугувати.» Тими словами закінчує Євангелист Матей розповідь про спокушування Христа в пустелі. Ці слова про втечу спокусника та допомогу ангелів є запевненням Божої допомоги й для нас в час випробувань та спокус. Ніколи людина не є такою радою, щасливою і задоволеною, як після справжньої і повної перемоги над спокусою. Амінь.

44. Про видимий і невидимий світ

Християни всіх віровизнань, сповідуючи Символ Віри, кажуть: «Вірую в єдиного Бога, Отця Вседержителя, Творця неба й землі, всього видимого й невидимого». Іншими словами, вони кажуть, що Бог створив землю, весь видимий світ, а також і небо - світ невидимий.

Слово «небо» в українській мові має два різні значення. Перше - це небозвід, небесна твердь, коли говоримо про зоряне небо, а друге - це таємнича божественна дійсність, яку, за Священим Писанням, передають як: Царство небесне, небесний Отець, ангели небесні.

Зоряна ніч під безхмарним небом півдня, з мільйонами ясних зірок на темно-синьому небі, втиші й безмежності пустелі не може залишити людину нечутливою. Вона збуджує в ній відчуття своєї малости, немічності, загубленості. Водночас, це зоряне небо породжує в людині також почуття безмежного подиву перед таємничим, незбагненим, перед величчю й могутністю Того, хто все це створив і всім цим керує.

Так природно постало злиття двох понять між неосяжним небосхилом-небом і Богом. Так на світанку історії зродилося переконання, що не на землі, яку можна обробляти, міряти і до якої можна доторкатися, а тільки на небі є місце перебування того, який сам є неосяжний і незбагнений. Тому псалми, ці чудові пісні-молитви, в яких відчувається подих віків, дуже часто говорять про небо, як «місце перебування» Бога. «Престіл його на небі, очі його дивляться на вселенну» (Пс 11,4). «Господь із неба поглядає. Він бачить усіх дітей людських» (Пс 33,13). Але Богом натхнені автори, які записали ці рядки, свідомі, що це лише недосконалі образи, щоб висловити і підкреслити Божу велич, всемогутність,

Його повсюдну присутність. Бо хіба всі ці образи-порівняння можуть передати те, чого не можна передати? Проте людина, прагнучи висловити невимовне, мусить користуватися словами й образами, відомимим ій з власного досвіду й запозиченими зі щоденного життя. Цей таємничий, несхопний, невимовний, недосяжний і далекий Бог є, водночас, безпосередньо близьким. «У ньому бо живемо, рухаємося й існуємо», - каже апостол Павло. Перед ним не можна сховатися. Від гніву його не можна втекти, бо всюди рука його і навіть темрява для нього не надто темна і ніч, мов день, ясна (Пс 138).

Та близький Господь до всіх, які до нього звертаються і на нього покладають надії. Він створив не лише немічну людину, місцеперебування якої на землі і яка з землі взята й на землю обернеться. Він створив і для людського ока невидимий світ безсмертних духів-ангелів, оснащених великою силою й інтелектом, як каже псалмоспівець: «Словом Господнім створене небо, а подихом уст його все його воїнство» (33.). Безсмертні духи, ангели, від грецького ангелос - посланець, перебувають постійно біля Бога. Вони прославляють його безмежну велич і є виконавцями його велінь на службі людей в Божих задумах спасіння світу. Про них є часто мова в Старому Завіті, а ще частіше в Новому. Це ангел Гавриїл, який благовістив Марії, що вона стане матір'ю Спасителя. Це ангел Господній з'явився пастухам у полі і сповістив їм велику радість, що в Давидовому місті народився для них Спаситель - Месія, Христос Господь. «А ось вам ознака: Дитину сповиту ви знайдете, що в яслах лежатиме» І вмить пристала до ангела велика сила небесного війська, що хвалила Бога й промовляла: «Слава на висотах Богу й на землі мир людям його вподобання». Після перемоги Ісуса над дияволом-спокусником в пустелі, «ангели приступили й слугували йому». На Оливній горі, перед страстями, Христос молився й благав:

«Отче, коли ти хочеш, віддали від мене цю чашу, тільки нехай не моя, а твоя буде воля», і тоді з'явився Йому ангел з неба, що підкріплював його (Лк 22,42-43). Це ангели сповістили жінкам мироносицям, що Христос воскрес: «Чому шукаєте живого між мертвими? Його (Ісуса) нема тут - він воскрес» (Лк 24,5-6).

Повчаючи учнів, хто найбільший в Царстві Небеснім і які передумови треба виконати, щоб до нього ввійти, Ісус покликав дитину й поставив її серед них та й сказав: «Справді кажу вам: коли не навернетесь і не станете, як ці діти - не ввійдете в Царство Небесне». Відтак додав: «Стережіться, щоб ви не погордували ані одним з малих цих. Кажу бо вам, що ангели їхні на небі повсякчас бачать обличчя моого Небесного Отця». Так, з часом, серед віруючих виникло переконання, що кожній людині при народженні Бог призначає її власного ангела-охоронця, який має нею опікуватися, її охоронювати. Це ще раз нагадує, яку безмежну вартість має кожна людина в Божих очах і що наш видимий матеріальний світ - це ще не все, бо він має ще інші, нам невідомі виміри. Віра Церкви в існування ангелів виявляється ще промовистіше в Літургії, яка повинна бути образом небесної літургії - безперервного прославлення Бога ангелами на небесах. У Літургії Східної Церкви св. Івана Золотоустого ми знаходимо багато таких текстів. Так на малому вході з Євангелією священик тихо проказує о цю молитву: «Владико, Господи Боже наш, що встановив на небесах чини воїнства ангелів і архангелів на служіння твоєї слави, вчини з входом нашим, щоб був входом святих ангелів, щоб сослужили з нами і разом прославляли твоє милосердя... Подібно й на молитві Трисвятого: «Боже святий, що в святих перебуваєш, тебе трисвятым голосом серафими оспівують і херувими славословлять, і всі небесні сили тобі поклоняються. Ти з небуття в буття привів усе, створив людину на

образ свій і на подобу та всякими дарами його прикрасив». І таких текстів безліч. Цю саму думку висловлює ЇХерувимська Пісня. Між іншим, чудовий коментар-пояснення Святої Літургії написав наш великий земляк Микола Гоголь під заголовком: «Роздуми про Божественну Літургію».

Тому просіммо Господа словами великої ектенії божественної святої Літургії про: «Ангела миру, вірного провідника, охоронця душ і тіл наших, подай Господи». Зволь, Господи, щоб він був повсякчас з нами, щоб ми не ставили ніколи опору його натхненню, щоб він супроводив нас на всіх дорогах нашого нелегкого життя і не відступав від нас у хвилині нашої смерті, нашого відходу у вічність, до дому нашого Небесного Отця, де осель багато, які приготував Ісус для тих, хто вірує в нього, хто йому вірний. Амінь.

45. Преображення Господнє

19-го серпня по старому, а 6-го по новому календарному стилю, Східна Церква святкує свято Преображення. Про факт преображення Господа нашого Ісуса Христа розповідають всі чотири Євангелисти: Матей, Марко, Лука та Іван. У земному житті Ісуса було чимало виняткових подій, які виходили за рамки звичайного. Візьмімо хоча б помноження хлібів і чудо нагодування п'ятьма хлібами та двома рибами якихось п'ять тисяч чоловіків, окрім жінок та дітей, чи чудесне втихомирення бурі на морі. Та не їм, хоч це були наглядні чуда, а переображеню первісна Церква присвятила особливу увагу, встановивши окреме свято. Воно дуже давнє, бо вже святий Єфрем Сирійський, який помер 378 року, згадує про нього в одній зі своїх проповідей.

Та даймо слово самим Євангелістам. «По шістьох днях узяв Ісус Петра, Якова та Івана, його брата та повів їх окремо на високу гору. І коли він молився, то вигляд лиця його переобразився. Обличчя його засяло, наче сонце, а одежа побіліла, наче світло. І ось з'явились їм Мойсей та Ілля у славі й з ним розмовляли. Озвався Петро й каже до Ісуса: «Господи, добре нам тут бути! Як хочеш, розташую тут три намети: один для тебе, один для Мойсея і один для Іллі». Він говорив іще, аж ось ясна хмара огорнула їх і з хмари стало чути голос: «Це - мій улюблений Син, що я його вподобав: його слухайте». Почувши це, учні впали обличчям до землі й злякалися вельми. Ісус же підійшов, доторкнуся до них і каже: «Устаньте, не страхайтесь!» Підвівши свої очі, вони не бачили нікого, крім самого Ісуса. Коли ж сходили з гори, Ісус наказав їм: «Ні кому не розповідайте про це видіння, аж поки Син Чоловічий не воскресне з мертвих».

«По шістьох днях узяв Ісус Петра, Якова та Івана, його брата, та повів їх окремо на високу гору...» Починаючи так докладно своєю розповідь, Євангелисти мали на увазі подію виняткової ваги, яка відбулася шість днів раніше і яка глибоко закарбувалася в їхній пам'яті. Ця подія - це було торжественне визнання Ісуса за Христа, тобто за Богом посланого Месію. Прийшовши з Учнями в околицю Кесарії Филипової, до джерел Йордану Ісус спитав своїх учнів: «За кого мають люди Сина Чоловічого, тобто Його, Ісуса?» Вони ж відповіли: «Одні за Іvana Христителя, інші за Іллю, ще інші за Єремію або одного з пророків.» Він же ж каже до них: «А ви за кого маєте?» Озвався Симон Петро, як речник дванадцятьох і заявив: «Ти є Христос - Бога живого Син». У відповідь Ісус сказав до нього: «Щасливий ти, Симоне, сину Йонин, бо не тіло і кров це тобі відкрили, а Отець мій небесний. Тож і я тобі заявляю, що ти Петро (скеля) і що я на цій скелі побудую Церкву мою і що сили пекельні не переможуть її. Я дам тобі ключі від Небесного Царства, що ти на землі зв'яжеш, те буде зв'язане на небі; і те, що ти на землі розв'яжеш, те буде розв'язане й на небі.» Тоді він наказав, щоб вони нікому не казали, що він - Христос. З того часу Ісус почав казати своїм учням, що йому треба йти в Єрусалим і там прийняти багато страждань від старшин, первосвящеників та книжників і бути вбитим, і на третій день воскреснути. Тоді Петро, взявши його на бік, став йому докоряти: «Пожалій себе, Господи, такого тобі хай не буде!» А він обернувся і сказав Петрові: «Відступися від мене, сатано. Ти спокуса мені, бо думаєш не про Боже, а про людське».(Мт 16).

Очевидно, що всі ці події, про які розповідають Євангелисти, залишились глибоко в пам'яті апостолів. Ісус ставить перший раз пряме питання - за кого ви мене маєте? Петро, який все є на першому місці, відповідає в їхньому імені: «Ти Христос, Бога живого Син.» Ісус міняє його єврейське ім'я Симон на грецьке

Петро (скеля) і тим самим робить його основою й головою, провідником його Церкви - громади його учнів, послідовників. Це велика хвилина для апостолів. Тепер вони певні, що Ісус є справді Богом обіцяний Месія, який відбудує царство Ізраїля. Та тут приходить перше розчарування. Ісус наказує учням, щоб вони ні кому не казали, що він Месія-Христос. Так мусів він чинити, бо розголос, що він Месія, міг викликати необдумане повстання проти римлян, тим більш, що після помноження хлібів насичені люди хотіли його силою проголосити царем.

Друге, ще страшніше розчарування, викликали слова Христа, що йому «треба йти до Єрусалиму і там прийняти багато страждань від старшин, первосвящеників та книжників і бути вбитим і на третій день воскреснути». Цього Петро вже не міг знести. Він бере Ісуса на бік і намагається всіма силами його переконати, що до цього не сміє дійти. Бачачи марність його слів, він просить Ісуса: «Пожалій себе, Господи! Нехай це не станеться з тобою!» Ісус відповідає йому тими самими словами, як і спокусникові в пустелі: «Геть, сатано, від мене! Ти мені спокуса, бо думаєш не про Боже, а про людське». Можемо собі уявити, який пригноблюючий настрій, яка атмосфера запанувала серед апостолів. Всі мовчали і кожний думав свою думу. Апостоли, хоч і в безпосередній близькості Ісуса, були лише немічними, грішними людьми зі своїми планами, мріями, надіями. З тієї нестерпної ситуації треба було знайти якийсь вихід. Ісус бере з собою трьох своїх найближчих апостолів і веде їх на високу гору. В таких випадках це - найкраща розв'язка. У незайманості природи, на висотах, на вершку гори людина бачить світ з його турботами й болями в іншому світлі. Вона підноситься над буденним, проминальним, тимчасовим. Поля, сади, будівлі внизу, хоч і великими вони були б, стають

маленькими. Та й людина, хоч би якою знаменитою, багатою сильною вона була б - лише подих і тінь, що проминає.

У такій атмосфері апостоли побачили осяйне обличчя переображеного Христа, а з ним дві найбільші постаті Старого Завіту - Іллю та Мойсея. Тоді з хмари, яка є символом Божої присутності, пролунав голос: «Це Син мій улюблений, що я його вподобав. Його слухайте!» Не в те нам треба вірити, що розповідають народні вірування про прихід Месії, але в те, що він каже. Його слова - це правда, дорога й життя.

Тому повторімо слова тропаря й кондака цього свята: «Переобразився ти на горі, Христе Боже, показавши учням своїм славу твою... Нехай засяє і нам грішним світло твое повсякчасне, щоб ми збагнули, що страждання твої добровільні, та й проповідували світові, що ти дійсно сяйво Отця». Амінь!

46. Про справжню віру

Євангеліє сьогоднішньої неділі про втихомирення бурі на морі тісно пов'язане з Євангелієм минулої неділі. В ньому Євангелист Матей розповідає про чудесне помноження хлібів і насичення п'ятьма хлібами близько п'яти тисяч чоловіків, не рахуючи жінок і дітей. Хоч події, про які розповідають євангелисти, різні (помноження хлібів та втихомирення бурі), однак, вони мають спільну рису: вони показують, якою насправді повинна бути наша віра.

Що ж таке віра? Що значить вірувати? Згідно з катехизом, вірувати - це визнавати за правду те, що Бог об'явив, а Церква проголошує, як таке, в що треба вірити. Це визначення без додаткового пояснення неповне й однобічне. В цьому тлумачення віра виглядає майже як справа самого інтелекту, релігійного знання, яке з вірою так, як про ней мовиться в Священному Писанні, мало що має спільногоВіра в Священному Писанні - це безмежне довір'я до Бога, довір'я в Його слова, Його обітниці. Такою була віра Авраама, який, не маючи нащадків і бувши вже в похилому віці, повірив у Божу обітницю, що він стане батьком численних народів. Та повернімось до Євангелій восьмої й дев'ятої неділь після Зішестя Святого Духа. В них показано, як наша віра повинна виявлятись у щоденному житті.

В Євангелію восьмої неділі йде мова про помноження хлібів. Як до цього дійшло? Почавши свою діяльність, Ісус ходив по селах і проповідував. Одного дня, закликавши апостолів, він дав їм владу над демонами й силу оздоровляти недуги. І послав їх проповідувати Царство Боже... І пішли вони та й ходили по селах, провіщаючи Добру Новину й усюди оздоровлюючи (Лк 9,1-6). А як вернулися апостоли до Ісуса, то розповіли йому все, як багато зробили вони

й чого навчали. І сказав він до них: «Ідіть самі до безлюдного місця, і трохи спочиньте». Бо багато народу приходило й відходило, так що вони не мали навіть часу підкріпитися. І відплівли вони човном у відлюдне місце з Ісусом, бо тим часом учні Івана Христителя повідомили Ісуса, що Ірод велів стяти йому голову. Галилея ж, правий берег Генезаретського озера, густо заселений, був під владою Ірода. Спокійні, відлюдні місця були лише на його північно-східному березі, поза засягом його влади. Отак апостоли, перепливши з Ісусом на східний берег, могли в спокої переспати ніч. Та ранком люди за ними шукали. Дізнавшись, що ввечері вони перепливли на східний берег, люди масово вирушили туди за ними. Зібралося багато людей.

Ісус, змилосердившись над ними, навчав та оздоровлював їхніх недужих і при цьому він втрачив відчуття часу. А тут надходить вечір. Приходять до нього його учні й кажуть: Порожнє це місце та й час минув уже. Відпусти людей, нехай ідуть по селах та куплять собі поживи. А Ісус сказав їм: «Не треба їм відходити: дайте ви їм їсти». Вони ж мовлять до нього: «Ми маємо тут тільки п'ять хлібів і дві риби». Тоді він каже: «Принесіть мені їх сюди». І, звелівши народові посадити на траві, взяв п'ять хлібів і дві риби, піднявочі до неба, поблагословив і розламав ті хліби, і дав учням, а учні - людям. Всі їли досита й назирали куснів, що зосталися, дванадцять кошів повних. Тих же, що їли, було яких п'ять тисяч чоловіків, окрім жінок та дітей. Люди ж, побачивши чудо, яке вчинив Ісус, заговорили: «Це справді той пророк, що має прийти у світ». Коли ж довідався Ісус, що вони мають намір прийти й узяти його, щоб зробити царем, він звелів учням сідати до човна й переплисти на той бік раніше від нього, тим часом, як він відпускатиме народ. І коли відпустив, пішов на гору помолитися на самоті.

Інші Євангелисти подають ще докладніший опис цієї події. Поки Ісус почав ламати хліб, він звелів учням розсадити людей рядами по п'ятирічній по сто. Коли вони це зробили, Ісус глянувши на небо й проказавши молитву, поблагословив хліби, розламав їх і дав учням, щоб вони клали народові. І всі їли й наситились! А зі шматків, що залишилися, зібрали дванадцять кошів. Яка наука для нас?

1) Ісус велить розсадити зголоднілих людей, щоб при розподілі уникнути тисняви, безладу. 2) Він не помножує хлібів наперед, але чудо помноження відбувається під час ломання хлібів і їхнього розподілу в руках апостолів, яких Ісус залучає до активної співпраці: «дайте ви їм їсти». Бог не охоронює своїх вірних від труднощів і небезпек, а під час труднощів і небезпек.

Далі, Євангеліє нинішньої неділі, яке є продовженням розповіді про помноження хлібів, розповідає те саме. Слухаючись Ісуса, апостоли сіли у човен, щоб переплисти на той бік озера. Ісус їх вислав наперед, бо, напевно, вони були одної думки з народом, який хотів проголосити Ісуса царем Ізраїля. Човен вже був посеред озера, і його кидали хвилі, вітер був супротивний. У четвертій частині ночі апостоли побачили Ісуса, як він ішов по воді і вжахнулись та закричали з переляку: «То привид». Та Ісус тієї ж миті мовив до них: «Заспокойтесь, - це я, не страхайтесь!» Петро озвався до нього й каже: «Господи, коли це ти, повели мені підійти водою до тебе!» «Підійди», - сказав Ісус. І вийшов Петро з човна й почав іти по воді, але побачивши, що вітер сильний, злякався, почав потопати й крикнув: «Господи, рятуй мене!» Ісус же притьмом простягнув руку, вхопив його і мовив до нього: «Маловіре, чого засумнівався?» І як увійшли до човна, вітер ущух, а ті, що були в човні, вклонилися йому до ніг, кажучи: «Ти справді Син Божий!»

«Маловіре, чого засумнівався?» Цей докір Христа - це остання наука для нас сьогодні. В нашому духовному житті треба, щоб наші очі були постійно звернені на мету, на Ісуса, а не на розбурхані хвилі, бо тільки так зможемо дійти до мети. Бо така непохита віра, таке безмежне довір'я до Бога за будь-яких обставин життя - це Божий дар і праця усього нашого життя. Його треба нам просити, так як просив батько сновидного хлопця, який на запитання Ісуса, чи віруєш, що можу це зробити - оздоровити хлопця, відповів: «Вірюю, Господи, поможи моєму невірству!» Це була щира, чесна відповідь оцього бідного батька. Ісус її прийняв і оздоровив його сина. Такою повинна бути наша молитва в усіх труднощах нашого життя! Амінь.

47. Великодушне Боже милосердя і справедливість

Під час своєї публічної діяльності Ісус Христос був мандрівним учителем. Він ходив із села до села, з міста до міста, оздоровляв всякі недуги, проповідуючи вчення про Царство Боже. При цьому Христос пояснював, як, цю велику і так довго виношувану ідею пришестя Царства Божого, треба розуміти, які передумови для його приходу треба виконати й що треба робити в житті, щоб стати його учасником.

Ісус проповідував скрізь, де тільки траплялася нагода. І те, що він говорив, було дуже глибоке, але водночас дуже просте, доступне, зрозуміле. Звичайно він ілюстрував свої повчання притчами, прикладами, взятими з життя, які можна було легко запам'ятати. Ці приклади-події взяті з життя були тлом-алегорією для уточнення правди, правила духовного, релігійного життя. Багатьом людям є відомі притчі Ісуса про Царство Боже, яке він порівнює з зерном гірчицним, що виростає і стає деревом, зі скарбом захованим в полі чи з дорогоцінною перлиною або полем, на якому ростуть разом пшениця й кукіль, що його посіяв ворог, чи з дріжджами, на яких сходить тісто. Так Євангеліє нинішньої неділі з притчею про немилосердного боржника має на меті показати нам безмежність Божого милосердя, а також його суд-справедливість. Та послухаймо саму розповідь, як її записав Євангеліст Матей:

«Царство Небесне подібне до одного царя, - каже Ісус, - що захотів розрахуватися зі своїми слугами. Коли ж він розпочав зводити рахунки, приведено йому одного, що винен був йому десять тисяч талантів».

Священне Писання дуже часто називає високих

урядовців слугами-рабами царя. Таким був і цей, про якого йде мова в цій притчі. Він мусів бути царським скарбником або намісником якоїсь великої провінції-держави, бо борг - десять тисяч талантів - це величезна сума, яка в наш час має вартість якихось шестисот тисяч золотих доларів. Уесь річний прибуток царя Ірода сягав лише 900 талантів. Це мусів бути невірний слуга-урядник, який роками обкрадав царя. Про сплату такого величезного боргу не могло бути й мови. А що він не мав із чого віддати, наказав цар продати його, і його дружину та дітей, і все, що він мав, і віддати. Бачачи, що його чекає, раб той упав до ніг свого пана, благаючи: «Потерпи мені, пане, я все тобі поверну». І змилосердився пан над рабом тим, і звільнив його, і простив йому борг...

А як вийшов той раб, зустрів він одного зі своїх слуг, який винен був йому сто динарів (що є малою сумою у порівнянні з десятма тисячами талантів). І, схопивши його, став він душити й казати: «Віддай, що ти винен!» І впав йому слуга у ноги, і благав його, кажучи: «Потерпи, і я віддам тобі». Але той не схотів, а пішов і кинув його до в'язниці - аж поки він боргу не верне. Як побачили товарищи його те, що сталося, то вельми засмутилися і прийшли та розповіли своєму панові про все, що той учинив. Тоді пан покликав його й сказав йому: «Рабе лукавий, я відпустив тобі ввесь твій борг, бо ти просив мене. Чи ѿтобі не належало змилуватися над твоїм товаришем, як і я над тобою змилувався?» І прогнівався пан його, і катам його видав, аж поки йому не віддасть всього боргу. Так само Й Отець мій Небесний учинить з вами, коли кожен із вас не простить своєму братові від серця свого його провини, - сказав Ісус.

Ці слова Ісуса - це грізна пересторога для кожного з нас, бо перед Богом всі ми боржники. Господня є земля і все, що на ній - каже псаломспівець. Усе, що існує - це Божа власність. З себе самого нічого не

постало, тому й ми самі нічого не маємо, не посідаємо. «Що маєш, чого б ти не одержав? Коли ж одержав, то чому нахваляєшся, начеб не одержав?» - питаеться апостол Павло. А як ми поводимося, як пишаємося, неначе все, що ми посідаємо, справді наше. А за Бога - першопричину всього, Творця і Благодійника нашого, ми так часто забуваємо! Усе, що ми маємо: наше здоров'я, знання, хист - все це його дари. Ми стаємо винними й боржниками Бога, коли наше серце не сповнюється вдячністю супроти нього. Коли наші думки, діла й слова не спрямовані на те, щоб прославляти його ім'я в нас і навколо нас. Ми стаємо винними боржниками щоразу, коли ми ставимось байдуже до приходу його царства, тобто - до панування миру, справедливости, свободи, братерства й любови в світі, коли мовчимо, бачачи кривду, брехню, насильство, безправ'я, і так чинячи, підтримуємо зло. Коли, задля спокою, щоб не мати неприємностей, вмиваємо руки, мов той Пилат. Щодо цього, більшою чи меншою мірою - всі ми грішні. Так ми чинимо і така наша дійсність.

Які ж ми чутливі на всяку найменшу, справжню чи лише уроєну кривду, яку хтось свідомо, чи несвідомо заподіяв нам. Ми кипимо гнівом, жадаємо помсти. Простити, пробачити й забути ми не маємо ні сили, ні охоти. А Господь Бог узажив своє прощення наших провин і боргів від нашого прощення, як це так наочно розповів Ісус у притчі про немилосердного боржника. Цією думкою пройняте все Священне Писання. Бог не може простити тому, хто не прощає своєму братові, бо тільки справжнє прощення є доказом правдивости, щирости нашого розкаяння та навернення. Отож, заки почнемо просити Бога, щоб він відпустив наши провини й борги, пробачмо усім тим, які проти нас провинились, згрішили, нам боргували. Не будьмо, як той немилосердний боржник, якщо не хочемо навіки вічні ділити його недолю. Амінь.

48. Усікновення чесної голови Св. Івана Христителя

Церковний календар Східної Церкви кілька разів на рік поминає Івана Христителя: 24-го червня Церква святкує його народження, а 11 вересня за старим стилем, а 29 серпня за новим - день його смерти, коли йому стято голову. В нашому народі багато чоловіків мають ім'я Іван. Воно походить від давньогебрейського слова «Йоханан» і означає - Господь є милосердний, Господь милує.

Про Івана Христителя є згадка в усіх чотирьох Євангеліях, які нам розповідають про народження, діяльність, смерть і воскресіння Ісуса. Покликання Івана Христителя було тісно пов'язане з діяльністю Ісуса Христа, отож говорячи в проповідях про Ісуса, ми не можемо оминути мовчанкою постати Івана Христителя і те духовне піднесення, яке він започаткував. Ісус та Іван Христитель були однолітками, хоч Іван і народився місяців раніше, про що з докладністю історика розповідає нам колишній лікар, Євангелист Лука.

Сам Іван був сином старенького священика Захарії та його дружини Єлісавети. Про його народження й посланництво ангел сповістив Захарію під час його священнослужіння в Єрусалимській святині. Восьмого дня, коли обрізували Івана, його батько Захарія знову отримав дар мови, що він втратив під час видіння, коли він засумнівався в словах ангела. Віднайшовши мову, в присутності сусідів і родини, в пісні-подяці він провіщає майбутнє дитини: «Благословен Господь, Бог Ізраїля, що навідався і звільнив народ свій... як то він сповістив був устами святих своїх від віку пророків, що нас спасе від наших ворогів та з рук усіх тих, що нас ненавидять... А ти, дитино, пророком Всешинього назвешся, бо ти ходитимеш перед Господом, щоб

приготувати йому дорогу». Закінчуючи цю розповідь, Євангелист Лука каже: «Дитина ж росла й скріплювалася на дусі та перебувала в пустелі аж до дня своєї появи перед Ізраїлем» (Лк 1,5-80).

Дитина ж росла й перебувала в пустелі аж до дня свого виступу перед народом. Колись екзегети – тлумачі Святого Писання мали труднощі пояснити це твердження Євангелиста. Як могла дитина перебувати в пустелі? Та нині, після знахідок руїн монастиря єссеїв в Кумрані біля Мертвого моря, ці слова стали зрозумілими. Справа в тому, що батьки Івана, коли він народився, вже були похилого віку. Можливо також, що самі вони були прихильниками чернечої спільноти єссеїв. Тож вони віддали дитину на виховання до «монашої школи» в Кумрані. Що така можливість існувала, підтверджує історик Йосиф Флавій. Отож, імовірно, Іван виростав у близькому контакті з чернечою спільнотою єссеїв, або і сам деякий час належав до неї, бо в його проповідях до людей над Йорданом, які приходили до нього, знаходимо також елементи притаманні цій спільноті єссеїв.

Перше знайомство Ісуса з Іваном, про яке ми знаємо, відбулося над Йорданом, коли Ісус прийшов туди, щоб прийняти хрещення від Івана. Осяянний Божим духом, Іван одразу побачив, хто такий Ісус і не хотів його хрестити, кажучи: «Мені самому треба хреститися в тебе, а ти приходиш до мене?» Та Ісус наполягав, і Іван послухався. «А коли (Ісус) виходив з води, то побачив (Іван), як небо розкрилось, і Духа, що, як голуб, сходив на нього. І голос пролунав із неба: «Ти єси Син мій любий, у тобі - мое уподобання» (Мт 1, 9-10). Після хрещення Ісус відійшов на довший час у пустелю.

Як довго Іван проповідував і хрестив, нам невідомо. Його поява, спосіб життя на межі пустелі та відважні проповіді не могли не залишити глибокого

впливу на його сучасників. «Роде зміїнний, хто навчив вас тікати від гніву, що наближається. Чиніть плоди, гідні покаяння, бо сокира вже прикладена до коріння дерев. І кожне дерево, що не приносить доброго плоду, буде зрубане та кинене в вогонь...» А що люди очікували Месію, як це розповідає Євангелист Лука, то кожний сам собі розмірковував про Іvana, чи він бува не Христос. Та Іван, звертаючись до всіх, озвався: «Я хрещу вас водою, але йде сильніший від мене, якому я негідний розв'язати ремінці від взуття. Той буде хрестити Духом Святым і вогнем (вогнем очищення)».

Та не лише перед простолюддям виголошував Іван такі безстрашні проповіді, а й перед властю імущими. А це, звісно, не могло залишитися без наслідків і викликало страшну ворожнечу супроти нього. На наслідки не довелося довго чекати. Цар Ірод, пославши вояків, схопив Іvana і кинув його до в'язниці. І причиною цього була Іродіяда, дружина брата Іродового, Филипа. Іван бо казав Іродові: «Не годиться тобі мати за дружину жінку брата твого!» Іродіяда люта була на Іvana й хотіла йому смерть заподіяти, та не могла, бо Ірод боявся Іvana, знавши, що він муж праведний і святий. Аж настав день народження Ірода, коли він давав бенкет вельможам своїм. А коли прийшла дочка Іродіяди і, танцюючи, сподобалась Іродові й присутнім із ним при столі, цар сказав до неї: «Проси у мене, чого хочеш, - і дам тобі». Та й заприсягнув: «Чого тільки від мене попросиш - дам тобі, хоч би й половину моого царства». Вона ж пішла і спитала матері своєї: «Чого маю просити?» А та відказала: «Голови Іvana Христителя». І вона зараз квапливо вернулась до царя і попросила, говорячи: «Я хочу, щоб дав ти мені зараз же на полумиску голову Іvana Христителя». І засмутився цар, але з огляду на присягання й з огляду на тих, що з ним були при столі, не схотів їй відмовити. Тож послав цар відразу вояка, наказавши йому принести голову

Івана. Пішов той і відтяг у в'язниці голову Іванові, приніс її на тарелі та подав дівчині, а вона віддала її своїй матері. Учні ж Іvana, довідавшись про те, прийшли й узяли тіло та поклали його до гробу, відтак пішли сповістили про те Ісуса. Отак закінчилось життя духовного велетня, останнього пророка, предтечі й провісника Месії, «найбільшого між народженими від жінок» - як казав Ісус (Лк 7, 28).

Бо справді, якої сили, якої посвяти було потрібно, щоб на вершку слави могти сказати: «Я не той, за кого ви мене маєте. За мною прийде більший, якому, нахилившись, я не гідний розв'язати ремінців від взуття».

Та смерть його спричинена одним гріхом, є грізною пересторогою для нас. Кожний гріх, навіть найменший, тягне за собою інші, щораз більші. Перший гріх Ірода й Іродіяди, спричинений неміччю тіла, за якого, інколи, воля й свідомість нечинні. Коли людина й далі перебуває в гріху, цей гріх стає вже свідомим, тяжким гріхом своїми наслідками, бо кінчається він часто вбивством зачатої дитини або чоловіка, чи жінки, щоб не скомпромітуватись в суспільстві, зберегти обличчя, щоб усунути якусь перешкоду. Ірод, аби показати свою велич і люди побачили, хто він є, святкує день народження. По п'яному, під час бенкету-orgia, присягається, що дасть дівчині, що вона попросить, навіть якби це була половина царства, якого він насправді не мав, бо був лише тетрапархом з ласки римлян. Цю нагоду використовує Іродіяд, щоб помститись Іванові, так би мовити, усунути останню перешкоду до «повноти щастя». Ірод в присутності інших, щоб не скомпромітуватися, «додержує присяги», хоч свідомий, що чинить зло й грішить, проливаючи невинну кров. Ірод міняє Божу славу, славу вічну, непроминальну - на людську, проминальну. І що ж це дало Іродові? Невдовзі його позбавили влади й римляни заслали його на вигнання,

де він закінчив своє ганебне життя далеко від батьківщини. Такою є історія гріха і так закінчується славне життя не одного грішника і за наших днів. Амінь.

49. Притча про поганих виноградарів

У Євангелію нинішньої неділі є притча про поганих виноградарів. Цю притчу розповів Ісус у Єрусалимі незадовго до своєї смерті. І ця притча ніби була останньою пересторогою провідникам народу. Та, на жаль, цієї останньої перестороги, вони не взяли до уваги. Саму притчу вони добре знали ще зі Старого Завіту. Пророк Ісаї, що жив 750 років перед тим, в алегоричній пісні згадує притчу про виноградарів.

Ось її зміст: «В улюбленого мого був виноградник на родючому схилі. Він розкопав його, очистив від каміння й насадив в ньому виноградну лозу добірну. І башту поставив посеред нього та висік в ньому чавило. І сподіався, що вона вродить добре гроно, а вона вродила кислі, дикі ягоди. Отож, мешканці Єрусалиму й мужі Юдеї, розсудіть між мною та моїм виноградником! Що ще я мав був учинити виноградникові моєму, а не вчинив? Отож, я вам скажу, що зроблю? Розберу його огорожу нехай його пустошать! Повалю його мур, нехай його топчуть. Залишу його пусткою: не будуть його ні обрізувати, ні обкопувати більше. І зійдути на ньому будяки й тернина. І не пускатиму більше дощу на нього. Виноградник Господа Сил - то дім Ізраїля, а мужі юдейські - це любе його садиво. І сподіався він правосуддя та ось кровопролиття, ждав справедливости він - аж тут голосіння» (Ісаї 5,1-7).

Та Ісус, відповідно до свого часу, доповнює цю притчу. Господар, власник виноградника, зробивши все конечне, як це згадано в Ісаї - від'їхав. Та перш, ніж від'їхати, він винаймає свій виноградник виноградарям, за умовою, що вони даватимуть йому якусь частину від винограду. І ось посилає він слуг своїх, щоб прийняти від них йому належні плоди. Та виноградарям це не сподобалось. За час довгої

відсутності власника в них утвердилося переконання, що виноградник став іхньою власністю. Отож, схопивши його слуг, виноградарі одних побили, інших убили, а ще декого каменували. Ісус має тут на думці старозавітніх пророків, які майже всі зазнавали переслідувань, наруги, а деякі навіть загинули мученицькою смертю. Це підтверджують слова Христа: «Горе вам, книжники, й фарисеї, лицеміри, що пророкам нагробники ставите й праведникам прикрашаєте пам'ятники та говорите: «Якби ми жили за днів наших батьків, то ми не були б спільниками їх у крові пророків ... Доповніть і ви міру ваших батьків!» (Мт. 23,29-32). І знову посилає господар - власник інших слуг, більше, ніж першого разу, до виноградарів, - та і супроти них ті так само учинили. Нарешті, послав господар до них свого сина, кажучи: «Матимуть пошану до моого сина». А виноградарі, побачивши сина, заговорили між собою: «Це спадкоємець. Ходімо, замордуймо його й заберемо собі його спадщину! І, схопивши його, вивели за виноградник та й убили. Отож, як прибуде той власник виноградника, що зробить він з тими виноградарями? Вони ж кажуть йому: «Злочинців жорстоко вигубить, а виноградник віддасть іншим виноградарям, що віддаватимуть йому плоди своєчасно». Ісус промовив до них: «Камінь, який будівничі відкинули, став наріжним каменем. Тому кажу вам, що відійметесь від вас Царство Боже і дастесь народові, що приноситиме плоди. І хто впаде на цей камінь - розіб'ється, а на кого він сам упаде, розчавить його».

Слухаючи ці слова притчі про поганих виноградарів, кожна людина, що думає, не може не замислитися. В поганих виноградарях ми можемо побачити самих себе, кожного з нас. З хвилиною нашого народження Бог дав нам виноградник для нашого користування. Все, що ми одержали, фізичне й духовне - це все Його дари. Від нас Він бажає лише

одного, щоб ми не вживали ці дари на чинення зла, щоб не занедбували ми їх, а плекали, доглядали і час від часу зверталися до Нього з бодай одним маленьким словом вдячності і признання. Цього вимагає людськість, справедливість. Ми ж бо раби непотрібні, які самі нічого не маємо, а про Того, хто дарує нам все добро, яким ми користуємося, ми забуваємо. Коли ми довго мовчали і про нашобов'язок віддати йому хвалу, забували, він посилає до нас своїх слуг, щоб нам про цей наш обов'язок нагадати. Вони мали різні види, як різне є людське життя. Інколи цими посланцями-слугами були книжка чи слово проповідника. Яке ж було наше ставлення до Його післанців і як звучала наша відповідь? Чи не відповідали ми кпинами, або й злобою, на Божий заклик як оті виноградарі? А може, й ми прикладали своїх рук до побиття слуг Господаря, до іхнього вбивства? Не фізичного - що було б страшним злочином - а морального, щоб затуляти їм уста, щоб не чути іхнього докору, щоб мати спокій?

«Заберуть від вас Царство Боже». Заберуть від вас здобутки Божого Царювання, які ви за століття нагромадили завдяки вченню Христовому. Не лише добробут і соціальне забезпечення, а насамперед свободу думки, слова, релігії, переконання, толерантність. Нині людина почала відкривати в людині собі рівного, що має таку саму гідність, такі самі права - свого брата, дитину Єдиного Отця. Та для багатьох всі ці елементи матеріального й духовного збагачення - це щось нормальне, самозрозуміле. Ми користуємося цими скарбами, які нам дало християнство, як чимось самозрозумілим, як повітря, котре ми вдихаємо, навіть не думаючи про це. Та прийде час, коли ці всі скарби заберуть від нас, якщо ми не змінимося і будемо не гідними їх, як це вже починає здійснюватися в наші дні.

За словами Писання, Христос - це знахтуваний

наріжний камінь. Кожна будівля в політичній, соціальній, культурній ділянці, в якій наріжним каменем не є закон Христа, скоріше чи пізніше розвалиться і розчавить її будівничих, її мешканців. І в цьому й сенс притчі про поганих виноградарів. Амінь!

50. Притча про весільний бенкет

Притчу про весільний бенкет виголосив Ісус коротко перед своєю смертю в Єрусалимі. Вона представляє нам образно тодішню ситуацію, коли закінчувалася невдачею публічна діяльність Ісуся.

Коли вся підготовка до весілля була закінчена, воли та інша худоба заколені, цар посилає своїх слуг до раніш запрошених, які жили в різних місцевостях, щоб повідомили їм точну дату весільного бенкету. Отож, пішли слуги, щоб повідомити, що все готове і щоб, не гаючись, вони приходили. Та це повідомлення приходить у невідповідний для гостей час. Коли ж слуги настоювали, щоб ті не зволікаючи, кидали все та ішли, ті схопили тих слуг, побили їх, а деяких, навіть, згарячу убили. Коли цар про це довідався, то розгнівався, послав туди своє військо, яке знищило убивців, а їхнє місто спалило.

Весілля готове, але недостойні були покликані. Тож ідіть на роздоріжжя і кого тільки спіткаєте, кличте на весілля, - звелів цар. І вийшовши на дороги та роздоріжжя, зібрали всіх, кого тільки спіткали - злих і добрих, так що весільна світлиця була повна гостей. Коли увійшов цар, щоб подивитися на гостей, побачив там чоловіка, що не був одягнений у весільну одежду. За тодішнім звичаєм кожному гостю, перед тим, як він входив до весільної світлиці, слуги подавали воду для того, щоб він змив порох і піт, як також подавали гостеві свіжу весільну одежду. І сказав до нього цар: Яким чином ти увійшов сюди, не маючи весільної одяжі? Та той мовчав. Тоді каже цар до своїх слуг: Зв'яжіть йому руки та ноги та киньте його до темряви, темряви кромішньої, там буде плач і скрегіт зубів.

Чому вчить нас нинішня притча? Господь Бог - Цар вселеної приготував для свого народу весільну гостину з нагоди одруження його Сина, Ісуся Христа

з людським родом. Гостина в Писанні, є образом месійних благ, часу радости, втіхи, сповнення всіх Божих обітниць, є часом інтимної спільноти між Богом і людьми. Цей весільний бенкет почався з приходом Ісуса. З його виступом закінчується час влади сатани, а починається час Божого царювання, Божого помилування. До цього потрібно добровільного навернення, переоцінки життєвих вартостей та віри людини. Народ очікував приходу Месії у зовнішньому блиску, приходу в могутності й силі. А Ісус є тихого й смиренного, покірного серця. Він не прийшов на те, щоб йому служили, але щоб служити й віддати своє життя, як викуп за багатьох, за всіх, хто його пропозицію прийме вірою й піде за ним, його слідами.

Такого Месії народ не сподівався, не очікував, не хотів. Що було саме так, підтверджує посольство від Івана Христителя. З тюрми, закутий в кайдани, він висилає двох своїх учнів до Ісуса з запитанням: «Ти той, що має прийти, чи іншого нам ждати?» Саме тоді Ісус оздоровив багатьох від недуг, немочей та від злих духів і багатьом сліпим привернув зір. Ісус не відповідає прямо на їхнє запитання, але дає Іванові зашифровану відповідь. В тих обставинах ясної відповіді він дати не може, бо це був би заклик до повстання, до нового пролиття крові.

На запитання святого Івана: «Чи Ти тим, хто мав прийти?» Ісус відповідає цитатою пророка Ісаї, в якій змальовано блага месіянського часу. «Ідіть і повідомте Івана, що «сліпі прозрівають, криві ходять, прокажені очищуються, глухі чують, мертві воскресають, убогим звіщається Добра Новина», і блаженний той, хто не спотикнеться через мене, хто не шукатиме в Месії зовнішнього, поверховного, але внутрішнього істотного. Хто по моїх справах відкриє, ким я справді є. Такою є небезпека розминутися зі справжнім Спасителем. Ще й нині для багатьох

існує засліплення зовнішнім блиском фальшивих пророків-месій.. Ми готові йти, не думаючи, за ними.

Божих планів спасіння світу ніхто й ніщо перекреслити не може. Боже запрошення є великородне, але й вимагаюче. У спільноті з Богом, на весільній гостині неможна перебувати, не бувши гідним до цього, не змивши життєвий порох, не одягнувши весільної одежі - праведних діл.

Ця притча вчить нас також, що в Церкві, громаді Христових учнів-послідовників перебувають разом праведні з неправедними, а на великій ниві Божого царювання росте, одночасно, пшениця і кукіль аж до часу жнив, до другого приходу Христа-Царя.

Цього недостойного, негідного гостя велить цар викинути із світлиці у тьму кромішню, де нема ні світла, ні радості, лише скрігіт зубів та плач за втраченим змарнованим життям, бачачи щастя та радість інших. Амінь!

51. Про любов Бога і любов людей

Тема нинішнього Євангелія від Матея - це Ісусове тлумачення найбільшої заповіді у Законі. Так, на запитання одного юдейського законовчителя про те, яка найбільша заповідь у Законі, Ісус Христос одповів: «Люби Господа, Бога твого, всім твоїм серцем, усією твоєю душою і всією думкою твоєю; це найбільша і найперша заповідь. А друга, подібна до неї: Люби ближнього твого, як себе самого. На ці дві заповіді ввесь Закон і пророки спираються».

Давши таку відповідь, Ісус хотів сказати, що згадані дві заповіді становлять основу, є суттю навчання Закону і пророків та й релігійного життя взагалі. І справді, на початку християнську релігію так і називали - релігією любові.

Що ж означає любити Бога всім серцем? Тут не йде мова про почуття, яке ми відчуваємо супроти нашої, нами любленої дружини, чоловіка, дітей. Тут ідеться про те, щоб Бог був нашим найвищим скарбом, найціннішим добром, якого ми ніколи, хочби і в яких обставинах життя ми опинимося, навіть на всі скарби світу, й на власне життя не проміняємо. Це означає, любити Бога неподільним серцем, щоб поруч нього не було б ще чогось, що мало б таку саму вартість у наших очах. Любити Бога усією душою, це любити так, щоб ця наша любов не була розрахованою, вимушеною, а щоб вона спонтанно виливалася з нашої душі. Любити Бога всією думкою, це означає, щоб цю нашу любов підсилював ще й наш розум, щоб ми намагалися її поглибити, поширити її на все наше життя, бо лише тоді вона буде певною і тривалою. Але треба також, щоб ми вміли цю нашу любов виявити й назовні діянням, молитвою, так, як дарованою квіткою чи сердечним поцілунком ми виявляємо нашу любов дорогій нам людині, бо можемо тільки зовнішнimi виявами висловлювати наші почування.

Ось, що говорить про важливість цієї заповіді любити Бога автор старозавітної книги Второзаконня: «Слухай, Ізраїлю, Господь Бог наш - Господь єдиний. Любитимеш Господа, Бога твого, всім серцем твоїм і всією душою твоєю і всією силою твоєю. Оці слова, що я їх заповідаю тобі сьогодні, мусять бути в твоєму серці. І пильно навчиш цього синів твоїх, і будеш говорити про них, як сидитимеш у дома, і як ходитимеш дорогою, та лягаючи й устаючи. І прив'яжеш їх на знак собі на руку, і будуть вони пов'язкою між очима твоїми. І напишеш їх на одвірках дому свого й на твоїх воротях» (6,4-9).

Ці слова стали ранньою та вечірною молитвою віруючих синів Ізраїлю. Та щоб не залишилися вони самими словами, до цієї заповіді любити Бога, Ісус додав ще заповідь любити близького, як самого себе, взяту з 19 глави книги Левітів. Отак, за Ісусом, мірилом нашої справжньої любові Бога, є любов близького, кожної людини, яку ми зустрічаємо щоденно на дорогах нашого життя. Любити Бога ні до чого не зобов'язуюча, абстрактною любов'ю не тяжко, але любити Бога в близких, в людях, це дуже і дуже нелегко. В чуттєвій любові до Бога, яка не мусить, не має потреби виявлятись назовні, важко оцінити, наскільки ця наша любов є щирою і справжньою. Проте, саме що стосується любові до близького, самообман на довший час неможливий. Пам'ятаймо завжди, що наше ставлення до близького, є образом і відзеркаленням нашого ставлення до Бога. Така велика небезпека самообману в нашій любові до Бога й людей справді існує. Іноді totожність наших зацікавлень, спільніх переживань, об'єднує нас у невеликі групи, в яких ми радо, з приємністю перебуваємо, які нас не раз духовно збагачують. Не замислючися глибше, ми все це схильні вважати за справжню християнську любов. Та горе, коли настане час випробування. Тоді ця наша дружба розлітається, любов гасне, і часто

перетворюється на ненависть та ворожнечу. Тому запитаймо себе: чому я так чиню, з яких мотивів я когось люблю? Бо справжня любов безкорислива, без жодних «задніх думок». Людина спроможна рости, розвиватися і багатіти духовно тільки в атмосфері любови. Тільки любов може зроджувати та вирошувати любов і життя в усій його повноті. Найбільшу послугу, яку ми можемо зробити іншій людині - це навчити її любити, але справжньою любов'ю, так, як її змалював Апостол Павло: «Якби я говорив мовами людськими й ангельськими, але не мав любови, я був би немов мідь бреняча, або кинвал звучний. Якби я мав дар пророцтва і відав всі тайни й все знання, і якби я мав усю віру, щоб і гори переставляти, але не мав любови, я був би - ніщо. І якби я роздав бідним усе, що маю, та якби віддав тіло мое на спалення, але не мав любови, то я не мав би жодного пожитку - користі».

Любов є терплячою, любов є лагідною, вона не заздрить. Любов не нахваляється, не вивищує себе, не надимається. Вона не поводиться нечесно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, а тішиться правдою. Вона усе витримує, вірить у все, сподівається всього, усе терпить. Любов ніколи не гасне і не минає. Тепер же в житті залишається нам - оці три: віра, надія і любов. Але найбільша з них - це любов» (1Кор. 13). Любов найбільша, тому що БОГ є ЛЮБОВ!

52. Про таланти й людське життя

Нинішня євангельська оповідь нагадує нам, що таланти, що їх господар роздає своїм слугам, це, іншими словами, Божі дари, якими Бог наділяє кожну людину, яка приходить на цей світ. Свої дари згаданий господар розподіляє неоднаково. Одному слузі він дав 5 талантів, другому - два, а третьому лише один, кожному за його здібностями. Він розподілив ці дари не на те, щоб ми їх розтратили, чи заховали в землю. Ми повинні розумно ними користуватись, так, щоб прийняти за наш труд винагороду, коли повернеться Господар, і щоб ми ввійшли та розділили радість нашого Пана. Щоб це краще зрозуміти, подумаймо над тим, хто ми є. 20 - 40- 60 чи більше років тому ми прийшли на цей світ. Батьки наші були знаряддям в Божих руках, щоб покликати нас до життя. Які ми маленькі і, водночас, які ми великі! Тисячоліття існували перед нами, тисячоліття існуватимуть і після нас. Нас не було, і світ існував - нас не буде, і світ існуватиме. Світ міг обійтися й без нас, як обходився до нашого народження. Коли Господь нас покликав до життя, то для якої нової мети.

Господь Бог полюбив нас, як мовиться в Писанні, ще заки ми були зачаті в лоні нашої матері. Він покликав нас, щоб зробити нас щасливими, не тут на землі, бо це лише переходовий час випробувань, а в вічності. Він дав нам можливість, використати ті кілька-десять років життя, щоб ми змогли «увійти в радість свого Пана», як це сказано в притчі. Таланти - це засоби, спроможності, якими Бог нас обдарував, щоб осiąгнути це наше призначення - насолоджуватися любов'ю Бога у вічності, як це чудово висловив святий Августин.

Таланти - це Божі дари. Вони - природні і надприродні. Таланти природні - це наші здібності, здоров'я, можливості заробити собі на шматок хліба,

здобутий фах, упорядковане родинне життя, як в дитинстві, так і дорослому віці. Бог розділює ці таланти неоднаково. Це так, як у притчі. Один слуга одержав 5, - другий-2, а третій лише один талант. Тому не будьмо горді й не дивімось згори на тих, що їх одержали менше, ніж ми. Пам'ятаймо й не забуваймо слів - пересторогу Христа - хто отримав більше, від того й більше вимагатимуть.

І ще один висновок: Господь не дивиться, який ефект має наша праця, не дивиться, скільки хто придбав. Однакову нагороду дістав і той слуга, що придбав ще 5 талантів, і той, що придбав ще два. Господь дивиться на те, скільки труду й власної жертви ми доклали, щоб наші таланти, наше життя не було змарноване. Ісус сказав, що в Божих очах вдовина лепта мала більшу вартість, ніж всі пожертви багатіїв. Не важливо, яку посаду ми обіймаємо, яку працю ми виконуємо, натомість важливо, з якою настановою ми її виконуємо. В одному оповіданні сказано, що Бог оцінив вищепрацю бідного, незнаного послушника, підмітайла, ніж діла вченого, всім знаного ігумена монастиря. Отож, не собі, а Богові приписуймо увесь успіх нашої праці, нашого труду, так, як той слуга: «Пане, ти дав, а я лише придбав до того, що одержав від тебе».

А тепер останнє і найважливіше питання: Що роблю я з моїми талантами, якими Бог мене обдарив? Чи користуюся я ними згідно з волею моого Господа, Бога й Пана? Божі таланти закопані, якщо я думаю тільки про земне, коли поза земним я нічого не бачу й не хочу бачити. Закопаний буде мій талант, якщо за життя я не придбав нічого непроминального, не згромадив собі скарбу на небі, якого ні міль не з'ість, ні вогонь не спалить, ні злодії не вкрадуть, як казав Христос. Тому запитаймо себе нині: «Що досі було ціллю моого життя?» Питаймо себе сьогодні, бо завтра може бути вже запізно. Чи не стану я перед моїм

Господом і Паном з порожніми руками? Чи могтиму перед Його обличчям сказати: «Пане, ти не дав мені багато, крім цих здорових вправних рук, але ї цього таланту я не розтринькав, не змарнував. Працею цих рук я прогодував своїх дітей і вивів їх у люди. Я ділився шматком хліба з голодними, з тими, що були в нужді і що його потребували. Назовні я жив як усі, жив видимим, але я вірив і бачив невидиме, в проминальнім я бачив і відкривав вічне, не проминальне. Я не думав і не турбувався лише про себе й про своїх. Я не казав: «моя хата з краю - нікого не знаю!» Доля й недоля інших не були мені байдужими. Я мав відвагу сказати слово й стати на оборону «отих рабів німіх», - як казав Шевченко, покривджених життям і долею, людською злобою, несправедливістю, насильством, навіть наражаючи тим самого себе на матеріальні втрати, на гоніння. Щаслива та людина, яка заплющивши очі, зможе сказати ці слова. У відповідь він почує ощасливлююче: «Гаразд, добрий і вірний, слуго! У малому ти був вірний, отож над великим поставлю тебе, - увійди до радощів пана свого!» Амінь!

53. Про покликання учнів

Хтось були оті перші послідовники Ісуса Христа? Брати Петро й Андрій та сини Заведея - Яків та Іван. Що і кого покинули вони? Петро власну родину - молоду дружину, працю, підставу свого матеріального існування, освячену традицією поколінь. Напевно, його батько, дід й прадід були рибалками. Вони починали з маленького і мали вже власний величенький човен. Петро мав власні сіті, мав дозвіл, право на ловлення риби в цій частині озера, був головою, провідником торговельної спілки, бо Іван та Яків були його спільниками. Їхній батько, старенький Заведей, якого сини на старість лишають самого, був знаний і всіма шануваним чоловік. Не виключено, він мав власну крамницю в Єрусалимі і його зновував первосвященик, босин Заведея. Іван під час допиту Ісуса міг спокійно ввійти до подвір'я, бути при цьому, ба більш, ввести туди й Петра. Отож, покинути все певне, тривале й піти з заплющеними очима в незнане, невідоме можуть лише авантюристи, або винятково глибокі люди, які повністю посвячуються якісь справі і вірять у неї. Отак було й з цими чотирма апостолами, які стали вірними послідовниками Христа аж до їхньої смерті. Ця чудесна ловитва риби була лише поштовхом, відкрила їм очі, привівши їх до переконання, що цей молодий учитель з Назарета не звичайний собі рабин, як багато інших. Їм серце казало, що Ісус - це той, прихід якого проповідували пророки, той, кого народ століттями очікував, як обіцянного Месію, Божого виранця, Спасителя, який визволить народ з неволі та з появою якого розпочнеться нова світла сторінка в історії ізраїльського народу.

Коли апостоли сприняли поклик Ісуса, перед ними відкрилися лише дві можливості: - піти за Ним, або залишитися в домі. Піти за голосом сумління, або притлумити його, приглушити, і цим заперечити

своє внутрішнє переконання, стати невірним своєму покликанню, зрадити, розминутися з ціллю життя. І вони зважилися й покинули все, бо їм ясно було, що на поклик Ісуса мусить все замовкнути: дружина, старі батьки, власне серце, бо тут ідеться про щось вище, про вірність пізнаній правді, про вірність власному переконанню, про послух власному сумлінню, про пряму лінію, про ціль і сенс життя.

У такій ситуації, як ці брати принаймні раз в житті опиняється кожна людина. Історія людства, а також історія нашого народу розповідає нам про багато подібних випадків. Так, наприклад, візьмімо хоча б 1845 - 1847 роки в житті Тараса Щевченка. Коли 1845 він закінчив Академію мистецтва, перед ним були дві можливості: кар'єра придворного художника з усіма благами сина державної нації та її панівної верстви, або доля поета рабів-кріпаків, сина закріпаченого народу. Перед ним постав вибір; треба було ухвалити чітке рішення. І Щевченко вирішив. Замість вигід царської столиці він волів залишитися самим собою. За політичні поеми: «Сон» - «Кавказ» - «Заповіт» та приналежність до Кирило Методіївського товариства його арештували й заслали як солдата в азійські степи. Але своїй совісті, своїй ідеї, своєму переконанню Шевченко залишився вірним аж до смерті. «Караюсь, мучусь та не каюсь!» Це було за царату, а тепер звернімось до новішої історії, сорок років тому. В 1945 році розпочалась матрірологія Української Католицької Церкви в Західній Україні й на Закарпатті, яка триває й досі. Перед нашими владиками були лише 2 можливості: зректися власного переконання, або не зректися, що означало ув'язнення, засуди, заслання. Вони вибрали цей другий шлях, а з ними багато священиків, монахів, черниць, вірних. Більшість з них загинула, і їхні кості спочили на чужій землі. Переслідування в'язнів сумління в Радянському Союзі продовжується.

Переслідувані громадяни здані на ласку й неласку чиновників, психіястрів, суддів, міліціонерів. Всім їм можемо лише одне сказати: Божа терплячість не вічна. Вона ухвалить свій справедливий вирок уже тут, за життя на землі, або в вічності. «Істино кажу Вам, що ви зробили одному з цих найменших моїх братів - ви мені зробили» - нагадував Ісус Христос. Коли вже матеріально не можемо їм допомогти, полегшуючи їхню долю, то допомагаймо їм нашими молитвами. Молімо Всевишнього, щоб дав їм силу й міць видержати й бути вірними аж до кінця і так, щоб в їхнім стражданні житті прославилося величне Боже Ім'я. Амінь!

54. Про норми загальнолюдської і, зокрема, християнської поведінки

В Євангелії нинішньої неділі треба розрізняти дві частини. Перша - це правило загальнолюдського співжиття: «І як бажаєте, щоб вам люди чинили, так само чиніть їм і ви». Це перше правило стосується всіх людей, які бажають, щоб світ наш став людяніший. Ісус каже, як ви бажаєте, щоб люди до вас ставилися, так ставтеся й ви до них, щоб цієї загальнолюдської поведінки і співжиття і вони могли від вас навчитися.

Отож, коли ви не хочете мати ворогів,стережіться ворожого ставлення до іншої людини. Коли ви хочете, щоб інша людина вас не оминала, від вас не втікала, будьте готові безкорисливо, доброзичливо поставитися до неї. Коли хочете, щоб інші вас не обмовляли, - не обмовляйте, не беріть участі в обмовах, не проклинайте інших. Коли хочете, щоб вас не кривдили, остерігайтесь завдати комусь нехай і найменшу кривду, а якщо це сталося, просіть вибачення в цієї людини й направте зло. Коли хочете, ю сподіваєтесь, щоб вам інші допомогли, чого кожний із нас у житті потребує, бо без допомоги інших ми не могли б жити, нікому не відмовте в допомозі. Така ваша поведінка буде глибоколюдською, але ще не конче християнською. Так чинять усі розумні люди, які про Христа нічого й не чули. Та Христос йде далі, кажучи: Якщо ви любите лише тих, що вас люблять, то яка вам заслуга? Адже ж і грішники люблять тих, хто їх любить. І коли чините добро тим, хто вам чинить, то яка вам за це нагорода? Та ж і грішники тесаме чинять. І коли ви позичаєте тим, від кого маєте надію назад узяти, то що в цьому особлившого? Адже й грішники тесаме чинять. Ви ж, які хочете бути моїми учнями,- каже Ісус,- любіть ворогів ваших, чиніть їм добро, і позичайте, не чекаючи взамін нічого. І великою буде за це ваша

нагорода й синами Всевишнього станете ви, бо Він благий-добрий не лише до гідних й до негідних, але й для злих і невдячних. Отож, будьте ж милосердні, як і Отець ваш небесний є милосердний. І це, власне, і є оте друге правило - поведінки християн, справжніх учнів-послідовників Христа.

Для людей, які крім сірої дійсності, крім земного, більше нічого не бачать, нічого більше не очікують, така поведінка, до чого спонукує своїх послідовників Христос - нерозумна. Вона не приносить жодної матеріальної користі, лише втрату, додаткові клопоти, труднощі. Ісус був свідомий цього. Він нікого не змушує, лише закликає, інших так чинити. І це Він так обґруntовує. Якщо ви житимете згідно з цим правилом, ваша нагорода буде великою. Ви уподібнитесь до вашого небесного Отця, ви станете Синами Всевишнього. Це мусить бути єдиним мотивом, людської поведінки і це може дати людині силу провадити таке життя. Кожному з нас відома народна мудрість, яка каже, «Що посієш - те й пожнеш. Сієш вітер - пожнеш бурю».

Немає людини, яка, поглянувши на пройдене життя, не відкрила б в ньому моментів особливої Божої опіки, чи це було в час війни, чи миру. Байдуже, як ми їх назвемо: «нагодою», щасливим припадком чи якимось іншим словом. За цим усім було й діяло Боже провидіння, Божа любов. Отож, якщо Бог нас любить, таких грішників й немічних, то як смію я ставитися байдуже і не любити, не рятувати інших, які, може, набагато вартісніші від мене. «Що маєш, чого ти не одержав», - каже апостол, то як можеш затиснути твою руку й твоє серце, бачачи іншу людину в потребі. Прощаймо один одному, адже Бог, у своїй великій милості й довготерпливості, прощає нам кожного дня. Цю велику нагороду Бог нам пропонує, безкорисливо даруючи її у своєму Сині, в Христі Ісусі. Він же сказав: «Як хтось любить мене, той

слова мої берегтиме і Отець мій полюбить його, і прийдемо до нього, і в ньому закладемо житло» (Ів 14, 23). А якщо це так, тоді гнів, ненависть, заздрість, самолюбство не сумісні з моїм званням християнина, послідовника Ісуса, Божої дитини. Христос, який з Отцем і Святым Духом живе в мені, скаже: Ти можеш чинити добро й благословляти твого ворога, який тебе ненавидить і проклинає, бо й мені він не байдужий. Ти не можеш мститись, бо твій Отець супроти тебе є милосердний і терплячий. Святий апостол Павло в своїх листах так повчав перших Християн: «Нехай захід сонця не застане вас в гніві». Отож, до заходу сонця ви повинні помиритись, один одному простити. Не дайте злові себе перемогти, натомість перемагайте зло добром, несіть тягарі один одного. Отак ви виконаєте закон Христа».

Багато людей нарікає, що сьогодні немає любові між людьми, як це було раніше. Це правда, але причина цього явища лежить в самих людях. І тут пригадалось мені твердження одного з досвідчених альпіністів. В високих гірських колибах, - де знаходять захист туристи під час негоди, людина знаходить лише те, що вона принесла зі собою. Щоправда, в колибах піч, дрова, ліжко, вовняні ковдри, але немає їжі. Отож, вибираючись удалекі, кількаденні мандрівки верхами гір, треба про це подумати. Бо людина знайде лише те, що вона принесе зі собою, у своєму речмішку (наплечнику). Дах над головою, ковдру, посуд можна знайти, але щоб творити спільноту, треба внести і свій вклад. Отак воно і в житті, й у родині. Багато людей каже: мене не люблять, мене не шанують, не поважають, аленіколи не кажуть: Я не люблю, я не поважаю, не шаную інших. Зробімо перший крок і невдовзі побачимо зміну, бо нічого люди не прагнуть так, як любови. Ні за що вони так не вдячні, як за справжню, щиру, безкорисливу любов, яка любить інших, тому, що сама відчуває Божу любов, Божу присутність у своєму житті. Боже, дай нам силу

так поводитися, щоб у нашому житті сповнились Твої слова і Ти, замешкавши з Отцем і Святым Духом у наших серцях, зробив нас носіями Твоєї любові, любови Синів Всешишнього! Амінь!

55. Передумови безсмертного життя

Євангеліє сьогоднішньої неділі розповідає нам про воскресіння сина наїнської вдови. Під час своєї публічної діяльності Ісус ходив від села до села, від міста до міста, оповіщаючи народові близький прихід Царства Божого. Ісус говорив про Всемогутнього Бога, як про милосердного Отця, про наближення благословленного часу Божого милосердя, та про навернення людини на шлях істини, як необхідну передумову для приходу Божого Царства в світі. При цьому Ісус оздоровляв недужих, сліпих, калік, прокажених. Ці чуда мали бути зовнішнім доказом Його божественного посланництва, що означало: з його, Ісуся, приходом уженастав час Божого Царства, яке треба лише вірою, з відкритим серцем прийняти. Так одного разу Христос наблизився до міста Наїна, що недалеко Назарету. Наїн, як усі міста того часу, був обведений оборонним муром, і до міста, залежно від його величини, вели 2 - 3, або й 4 брами. Коли Ісус наблизився до міської брами разом зі своїми учнями, саме тоді виносили померлого юнака, який був єдиним сином удовиці. За мерцем, якого несли на матах завиненим у полотнище, ішла його матір та багато людей, що плакали. Зворушений, Ісус змилосердився над нею і сказав до неї: «Не плач!» І приступивши, доторкнувшись до мар, а ті, що несли мертвого юнака, зупинилися. Тоді Ісус сказав: «Юначе, кажу тобі, встань!» І підвівся мертвий і почав говорити. І віддав Ісус його матері. Острах пройняв усіх, і вони прославляли Бога та й говорили: «Великий Пророк устав серед нас» і «зглянувся Бог над народом своїм».

На цьому закінчується розповідь Євангелиста Луки, і ми не знаємо, як сприйняли Ісуса в цьому місті і чи, бачачи таке велике чудо,увірувало в нього багато людей. Не знаємо, чи сприйнявши Його слова, ухвалили відповідне рішення, тобто навернулися,

змінивши свій дотеперішній спосіб життя. Але в цьому можна сумніватися, бо бути свідком чуда - це викликує подив, зворушує всіх людей. А інше - це заклик ступити на шлях істини, змінити життя. Такий заклик насторожує й знеохочує людину, бо він вимагає зусиль, покори, самозапереченнЯ, жертви.

Так, наприклад, людям тяжко дотримуватися правил співжиття Ісуса законовчитея, який, між іншим, виголошує таке: «По-правді кажу вам: хто слухає моїх слів і вірує в них і житиме згідно з ними, той матиме життя безсмертне вже тут на землі, та по смерті у вічності. Тому нехай щезне серед вас нечесне суперництво, заздрість, гнів, себелюбство. Нехай доля близнього не буде вам байдужою. Нехай поміж вами панує любов. Усвідоміть собі, що всі ви звичайні люди з усіма хибами, вадами, слабостями, люди залежні в усьому від Бога й один від одного. Ви повинні бажати добра один одному, як собі самому, маєте уможливити іншому розвиватися, служити любов'ю близньому». Для втілення в життя цих християнських засад треба багато зусиль, треба змінити наш спосіб думання і вчинків.

Отож, життєвого захоплення Христовою вірою не вистачає. Для цього потрібні ще й любов, людяність, співчуття, вирозуміння, доброзичливість. Убогі ті люди, бідне те місто, нещасна та країна, де цих чеснот немає, бо тоді люди й, не зчувшись, стануть жертвами морального розкладу, від якого їх може врятувати лише моральне вчення Ісуса Христа. Отож, слова Ісуса Христа треба прийняти, глибоко засвоїти й памятати та згідно з ними чинити, ними жити. Амінь!

56. Притча про сівача

В Євангельській притчі про сівача нинішньої неділі Ісус говорить про чотири роди ґрунту-ріллі, на якій він сіє своє слово, своє вчення. Як сівач сіяв, одно зерно впало край дороги й було затоптане, і птиці небесні його видзьобали. Друге ж упало на ґрунт кам'янистий і, зійшовши, засохло, бо не мало вологости. Інше впало між тернину, й тернина його заглушила. Знову ж інше впало на добру землю і, зійшовши, сторицею вродило. «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає!» - сказав Ісус. Цим зворотом: «Хто має вуха, щоб слухати - нехай слухає», Ісус хотів загострити увагу слухачів, щоб сенс цієї притчі вони зберігали в своєму серці й згідно з нею вели своє життя. В цій притчі Ісус вказує нам на чотири різні способи, як люди сприймають слова його вчення. Щоб це зрозуміти, треба відкрити, чому цей сівач такий нерозумно щедрий і сіє своє зерно, не дивлячись, куди воно впаде, на добру чи на погану землю. Чому кидає зерно не лише на добру землю, а й на кам'янисту, на втоптану, між тернину.

І тут постає питання: Який є ґрунт моого серця: тверда втоптана дорога, кам'янистий, вкритий тернями й будяччям, чи добра земля? Може, хтось скаже, що я тому винен, що ґрунт, земля моого серця не придатна, і слово Божественного Сівача не приймається, не знаходить відгомону, не приносить плоду в моїй душі. Хто так думає, той помилляється. Серце кожної людини - це та земля, що містить упереміш усі чотири роди ґрунту. То наше серце буває подібне до кам'яної скелі, вкритої тоненькою верствовою доброї землі. Інколи - це втоптана тверда дорога та будяччя. Втоптана дорога - це притлумнена різними поглядами, ідеологіями, переконаннями душа. Скільки картин із телебачення, скільки слів і різних тверджень із газет, журналів,

радіо падають щоденно на ріллю нашого серця, затоптуючи її. Часто це бувають готові, критично необдумані, кліше, які ми сприймаємо, як абсолютно правдиві істини і як глибше просякають нам у душу. Це і є те приховане невидиме будяччя, яке заглушує зерно Божої правди, що проростає. Не раз ми самі відкриваємо в собі це будяччя і, налякавши, стинаємо його. А цього ще не досить. Будяччя ще треба виполоти, вирвати з коренем, щоб нічого від них у серці не залишилось. Це дуже тяжка операція, і до цього треба, щоб людина мала характер і ладна бути прилюдно визнати свої помилки. Однак, таких людей небагато. Багато натомість є таких із кам'яним серцем, про яких говорить Христос, що вони мають в собі лише тонку верству доброї землі. Це нестійкі характери, вони хутко запалюються і так само хутко й гаснуть. Це ті, як каже Христос, що, як тільки почують слово, то сприймають його з радістю, але які не мають кореня. Такі люди вірують тимчасово, а під час спокуси - відступаються від віри. А що вони не мають раціонального фундаменту-основи для їхньої віри, то найменші труднощі, найменша критика спалює хистке стебельце Божої правди, Божого слова.

Проповідь Євангелія, Доброї Новини було основним зайняттям Ісуса під час його прилюдної діяльності. Він використовував кожну нагоду, щоб оповіщати цю радісну новину про наближення Царства Божого, докладаючи зусиль, щоб слухачі зрозуміли його слова, прийняли щирим серцем їх і послідовно здійснювали їх у своєму житті. Слухання його слів про Боже Царювання і їх зберігання мало в очах Ісуса більшу вартість, ніж кровне споріднення. Одного разу, коли він ще говорив, якось жінка з народу, піdnіsshi голос, вигукнула: «Блаженне лоно, що тебе носило, і груди, що тебе годували». А Він відказав: «Справді ж блаженні ті, що слухають слово Боже й його зберігають». Кожного, хто слухає його слів, їх зберігає й, ними живе, Ісус порівнює з розумним

чоловіком, який будує свій дім, своє життя не на піску, десь недалеко від річки, де близько вода, а на віддалі, на камені, на надійній скелі, яку води повені не досягнуть, не завалять. Він - той бідний чоловік, що за життєву користь і вигоду проміняв вічне.

Отак не раз і ми чинимо. Сподіємося урожаю, але не завдаємо собі труду, щоб ріллю нашого серця приготувати для засіву. Бог сіє щедро, але лише одна четверта зерна падає на добру землю, на якій воно може зійти, пустити коріння і плід принести. Тому повириваймо, виполімо коріння тернини, будяччя, злоби, ненависти, заздрости, зловтіхи. Розворушімо втоптане, засохле, тверде наше серце, щоб воно стало відкритим і м'яким та співчутливим до людського лиха й злигоднів. Очистімо наше серце від каміння, яке жодної користі не приносить, і тоді прийняте зерно Христового вчення принесе плід сторицею для нашого земного, а ще більш для нашого вічного життя. Амінь!

57. Притча про багача й Лазаря

Осьщо, на мою думку, наш Божественний Спаситель учить нас, розповідаючи притчу про багача і жебрака Лазаря. По-перше - тут, на землі, немає нічого вічного. Що одного дня все скінчиться, як радощі, багатство, розкоші, так і убозтво, хвороба, терпіння, злидні. Що з собою, крім наших добрих чи злих діл, ми нічого більше не візьмемо, бо голі прийшли ми на цей світ, як сказано, і голі, з нього підемо. По-друге: зі смертю все не кінчиться, а щойно по-справжньому починається. Смерть це некінець, лише поріг, перехід з проминального довічного. По-третє, справедливість Божа, щойно там, а не тут на землі ухвалює своє остаточне рішення й виявляється в усій своїй повноті. По-четверте, ми залишаємося навіки в такому стані, в якому було наше серце в хвилину смерті. І тому полегшити долю осужденого багача неможливо. Багач далеко від Бога, і в тому стані залишиться він і по віki. По-п'яте, будь-яке каєття і прохання про рятунок після смерті є марними. Бог вволює останню волю людини, аж до кінця. Вона залишається навіки такою, якоюбула в хвилину смерті. Шосте й останнє. В притчі про якісь особливі гріхи, провини багача немає мови. Він нікого не вбив, не підпалив, не пограбував. Він користувався лише, не думаючи, своїм майном, яке, може, одержав у спадку, яке йому залишили батьки. На перший погляд, його кара нібіто несумісна з його провиною. Та на ньому справдилися слова Христа: «Істинно кажу вам: що ви вчинили одному з цих моїх братів найменших - це ви мені вчинили». Байдужість багача, його нечутливість, закам'янілість перед людською нуждою - зворотна сторінка його закам'яніlostі, байдужості супроти Бога. В житті щене вистачає нечинити якогось зла. Це не вистачає, бо мірою наших спроможностей і можливостей ми повинні робити щось добре. «Як ти можеш казати, що любиш Бога, якого не бачиш, коли

не любиш твого брата, якого бачиш» - каже апостол. Наше ставлення до людей, є зразком нашого ставлення до Бога. Не по наших словах, а за нашими ділами судитиме нас колись Господь. Використуймо час, який у своєму милосерді Бог нам дає, щоб не стали ми колись перед Ним з порожніми руками.

Читав я колись легенду про багату, але дуже скрупультну хазяйку. Щоб не мати клопоту з убогими, які приходили просити милостиню, вона замикала браму перед своєю хатою на ключ. Одного разу неслася вона в запасці з городу зелену цибулю. Саме тоді стрінув її перед брамою один убогий і просив милостині. «Я нічого не маю!» - відповіла вона. «Тож дай мені бодай одну цибульку», - сказав жебрак. Знайшовши найменшу, дала вона йому і пішла до хати. Посмерті опинилася вона в місці муки. Бачачи радість праведних, кликала вона і вичисляла скільки-то молитов вона проказувала, скільки свічок перед іконами вона світила. Це правда, почувся голос з неба, але в твоєму житті ти ні одного доброго діла не зробила. Вона замовкла, а відтак пригадала собі, як одного разу дала вона відчіпне цибулину одному бідному. «О,ні! - кликнула вона. - Я дала одному вбогому цибулину». - «Добре, - озвався знову небесний голос.- Він прийде на берег безодні й подасть тобі цибулину. Держись її сильно й він витягнеть тебе з цього місця муки». І дійсно, за хвилину з'явився той убогий з цибулиною в руці. Вона вхопила за неї і він почав її тягти з пропасті. Все йшло добре. Ще трошки і вона відчула, що хтось із тих, що з нею мучились, вхопив її за ногу, щоб скористати з нагоди й також вирватись з місця муки. «Відчепися поганче», - крикнула вона і цілою силою штовхнула ногою. Цього несподіваного руху гичка цибулини не видержала, обірвалась й полетіла разом з хазяйкою назад у безодню. Цей її вчинок був образом закаменілого себелюбства, яке залишилось у неї і по смерті.

Кожен із нас є тим біблійним багачем і бідним Лазарем. Ми не раз є такими бідними й з nedolenimi, що тільки один Господь може бути нашою силою і втіхою. А, з другого боку, між нами немає аж такого бідного, який був би настільки бідним, що не міг би хоч чимось дрібним поділитися з ще біднішим від нього. Треба мати лише відкрите серце й очі на людську біду й потреби. Амінь!

58. Оздоровлення біснуватого

Сьогоднішня людина, яка читає Євангеліє і яка не знає тодішніх історичних обставин, мимоволі дивується. Чому Ісус так чинив? Чому дозволив бісам увійти в стадо свиней і так завдав великих матеріальних збитків мешканцям цієї околиці, спричинивши загибель усього стада. А також, чому не дозволив оздоровленому прилучитись до гурту його учнів, а велів йому іти до міста й розповідати всім, що вчинив йому Господь? Таке спадає кожному на думку, хто читає, чи слухає цю євангельську розповідь.

Місто, про яке йдеться в Євангелії, лежало на східному березі Геназаретського озера навпроти Галилеї, батьківщини Ісуса. Ця околиця була заселена переважно інородцями-поганами. Для єреїв безропта тварина-свиня була одна з нечистих тварин, що їх Закон для морального виховання народу і вимог життя в палестинському підсонні, забороняв плекати, приносити в жертву, та споживати їхнє м'ясо. З часом користолюбні одиниці, живучи впереміш із поганським населенням, злековажили цими приписами Закону. Щоб зберегти назовні веління Закону, вони наставляли управителями своїх маєтків, їх пастухами стад іновірців, тим більш, що ця околиця надавалася для випасу свиней. Отож, ці користолюбні одиниці поставили матеріальну користь вище від Божої заповіді, а це, звісно, раніше чи пізніше кінчиться трагічно.

Що ж розповідав колишній біснуватий, звільнений від влади диявола мешканцям міста та околиці? Його розповідь можемо собі уявити. Не виключено, що вона звучала так: ви всі чули й вам відомо, що сталося, багато з вас самі зазнали великих матеріальних втрат. Та не забувайте, що ваше життя було беззаконням. Ви займались гріховним промислом, щоб придбати багатство, забезпечити собі

легкий прибуток, вигідне, безжурне життя, яке не було благословенне Богом. Ви випасали стада свиней, які за Законом є нечистими тваринами. Господь покарав вас за це й передав вашу працю мудрування в бісівські руки. Раніше - внаслідок незбагнених для нас Божих намірів спасіння - вся ця бісівська сила, уся іхня тьма тъмуща всесилась в мене одного, і я, так би мовити, терпів за вас усіх, ніс всю вами заслужену кару. Вони перетворили мене, немічну людину, на дикого звіра. Я не міг уже жити серед людей. Я жив у печерах, де ви ховали ваших померлих. Ви забивали мене в кайдани й ланцюги, але демон розривав їх і гнав мене пустелею. Це не був один біс, але увесь їх «Легіон». Це ви бачили самі, коли той, що оздоровив мене і вигнав їх з мене, дозволив їм ввійти у ваші стада. І всі вони вкинулися з кручі в озеро й потонули. Тепер, може, ви зрозумієте, чому я чинив вам стільки зла й завдавав стільки неспокою, бо в мені була страшна сила зла, я був нею опанований, біснуватий. Біси володіли моєю волею, моїм розумом, усіми моїми чуттями. Ось чому я почав з такою ненависттю ставитися до вас, вам шкодити, мститись. Я бажав вас усіх знищити, вигубити. Та тепер силою Господа, його слова, ця влада тьми була змушенена покинути й звільнити мене. Я благаю пробачити мені, бо я любив вас усіх, як ваш брат, я хочу жити з вами, направити всі вчинені вами прикрої, вам служити, і цим направити зло, яке я накоїв, віддячитись тому, що ізцілив і звільнив мене. Він мій Спаситель, мій Рятівник, мій Бог. Ви не прийняли його, ви просили його, щоб він пішов від вас. Він не наполягав і відійшов. Але я вас запевняю і заклинаю: Усе, що ви бажаєте, чого прагнє ваша душа - миру, спокою радості, втіхи - все це ви знайдете в ньому. Ви всі, що страждаєте, плачете, сумуєте, болієте - йдіть до нього. Він вас не відкине, він вас пригорне, зцілить, як мене зцілив, обітрє ваші слізози, потішить, скріпить. Він дасть вам скарб, якого світ не може дати й не може

взяти. Так, напевно, повідав мешканцям Гадарина колишній біснуватий. Це саме повторив би він і нині нам, бо те саме, лише в іншому вигляді, діється в наші дні.

Коли ми слухаємо новини по радіо чи дивимося різні програми по телебачені, ми питаемо себе: чи може нормальна людина так чинити? Хіба це люди, створені на образ і подобу Божу? Адже це тільки створіння з людським обличчям, в яких вселився і діє біс. Це біснуваті наших днів, бо їхня злоба, гордість, гін до наживи, задоволення своїх пристрастей виходить за людські межі, і багато з тих людей, що не спроможні думати, іх ще й возвеличують, захоплюються ними? Такі люди - нещасні, хоч вони цього й не усвідомлюють, не бачать і не відчувають. Та колись вони це відчувають і усвідомлять. Тому можемо сміливо сказати: щасливіший той, у кого серце чисте, хто задоволений шматком хліба, а його душа повна миру, втіхи, радості. Цю радість дає Ісус, що оздоровив біснуваного і що казав: «Прийдіть до мене всі знеможені й обтяжені, і я допоможу вам. Візьміть ярмо моє на себе (прийміть моє вчення мій закон) й навчіться від мене, бо я лагідний і смирний серцем, і знайдете спокій душам вашим. Бож ярмо моє любе й тягар мій легкий» (Мт.11,28-30). Цей заклик Ісуза принесе нам утіху, якщо ми його сприймемо вірою. Амінь!

59. Про силу й необхідність віри

Те, про що мовиться на цю тему в Євангелії, багато означає і для нас сьогодні. До Христа приходить батько дитини, яка вмирає, він не звичайна, пересічна людина, він старший синагоги, визначна особистість, служитель культу. Одне є певне, що заки він пішов до Ісуса, він шукав допомоги й порятунку деінде. Іти до Ісуса йому не було легко. Він належав до тієї групи людей, книжників, які найбільш вороже ставились до Ісуса і його поборювали. Батько дитини, що вмирала, був певний, що його вчинку, ще й крім того на очах всіх людей, не схвалять. Та він, шукаючи останньої соломинки порятунку, зважився на той крок, так як і ми це нераз чинимо, звертаючися з проханням до Бога допомогти нам, коли вже немає виходу, коли вже всі інші заходи виявилися марними. Можливо, цей чоловік був винятком серед книжників, учителів закону, як Никодим. Але Никодим приходив до Ісуса, ховаючися, у ночі, щоб себе не скомпрометувати. А цей чоловік, прийшовши, припав Ісусові до ніг і навколішки благав його урятувати дочку. І все це відбувалося в присутності великої маси людей. Чи це була віра, чи останній крик розпуки - тяжко сказати. Можемо собі уявити, який був його душевний стан, коли хтось прийшов із його домашніх і сказав: «Твоя дочка померла. Не турбуй більше учителя!» В цьому чоловікові тоді боролися дві сили. Одна казала - це Божа кара, бо ти став невірний, ти зрадник, відступник від лінії твого стану, твоїх друзів, приятелів. Друга ж, благенька шепотіла: Май довір'я, учитель з тобою. Щоб скріпити цю іскру надії, Ісус, знаючи про цей його стан, промовив: «Не лякайся, тільки віруй, і вона буде врятована». Ці слова скріпили той хиткий пломінчик віри, і чоловік увірував у те, що цей осуджуваний, критикований законовчителями тесля з Назарету є Богом і посланим Месією-Спасителем. І ця віра не завела його на манівці. Ісус

пішов до його дому і воскресив, вернув життя померлій дочці.

До уздоровленого біснуватого Ісус сказав: «Вернися, іди до дому свого і розповіж, які велики речі вчинив тобі Бог?» Ісус міг промовити ці самі слова і до старшого синагоги, повернувши життя його помершій дочці. Та тут Ісус вчинив, можливо з людських міркувань, зовсім інакше. Він наказав батькам ні кому не говорити про те, що сталося, щоб не завдавати їм ще додаткових труднощів. Ісус волів, щоб вони тихцем, без розголосу прославляли величні діла Божі, бо не виключено, що вони ще не визріли, щоб прилюдно визнати Ісуса.

Оздоровлення жінки, що мала кровотечу, є також дуже повчальне. В ті часи - це була справді нещасна жінка. По-перше, вона хворіла вже 12 років, і не було жодної надії, що вона видужає. Щоб позбутись хвороби, вона витратила ввесь свій маєток на лікарів. Лишилась без засобів до життя й без праці, бо працювати не мала сили. Крім того, Законуважав нечистою жінку, що має кровотечу. Отож, і найменший дотик до неї робив людину перед Законом нечистою. У цій безпросвітній ситуації лишилася їй лише щілинка надії. Затиснутися в натовп і потайки доторкнутись одежі учителя, провісника Доброї Новини, Божої любові, Божого милосердя. Підійти й наблизитися до нього при всіх вона не могла, не відважилася, зі сорому та огляду на її законну нечистоту. Але вона вірила, що дотику до його одежі вистачає, щоб стати здорововою. Як задумала, так і вчинила. Коли Ісус ішов, з усіх боків затиснений народом, вузькими вуличками міста до дому Яїра, ця жінка, зібравши рештки сил, протислася крізь натовп і доторкнулась до Його одежі. І тієї ж хвилини вона відчула, що кровотеча спинилась і вона видужала. Щаслива вона мовччи дякувала Богові, що все здійснилось, як вона вірувала й сподівалася. Та Ісус

зупинився й запитав: «Хто доторкнувся мене?» Усі відпекувалися, ніхто не зізнавався. Але Ісус наполягає: «Хтось доторкнувся до мене вірою, бо я чув, як сила вийшла з мене. Кожний має знати, що це був не випадковий дотик, а вчинок віри, який приносить видужання-спасіння». Бачачи, що вона не приховає цього, трясучись зі страху й радості, жінка підійшла та й упала перед Ісусом і призналася перед ним і усіми людьми, чому доторкнулась до нього, і як у цю мить одужала. Ісус же в своєму милосерді промовив: «Дочки, віра твоя врятувала тебе, йди в мирі!» У своїй ласкавості, Ісус називає її дочкою. Не бійся! Не твій дотик, але твоя віра тебе оздоровила. Увесь світ повинен знати, якою великою була твоя віра й твоє довір'я. Нею ти стала моєю дочкою по вірі. Від сьогодні моє благовоління спочило на тобі. Іди в мирі». Чи можемо собі уявити з якою радістю ця жінка повернулася додому. Така можливість доторкнулась до Христа, молитвою, прийняттям св. причастя для усіх нас є можливою, лише треба мати таку віру, таке довір'я, як ця жінка, що хворіла на кровотечу. Амінь!

60. Притча про милосердного Самаряніна: любов, дорога до вічного життя

Одного разу, коли Ісус промовляв до своїх Учнів і народу, до нього приступив якийсь законовчитель, щоб його випробувати, і запитав: «Учителю, що мені робити, щоб вічне життя осягнути?» Ісус же йому відказав: «В Законі що написано, як же ти читаєш?» А той відповів і сказав: «Люби Бога свого всім серцем своїм, і всією душою своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, а ближнього свого, як себе самого». «Ти добре відповів, - сказав Ісус, - роби це, й будеш жити.» Але той, бажаючи себе самого віправдати, каже до Ісуса: «А хто є мій близній?» Мовив тоді Ісус, кажучи: «Один чоловік спускався з Єрусалиму до Єрихону й потрапив розбійникам в руки. Ті обдерли його, завдали йому ран, та й утекли, зоставивши його півмертвого».

Ісус навчає, як завжди, коли лише траплялася нагода. Навколо нього простий народ, що слухає з увагою його слів таких щиріх, простих, зрозумілих і, водночас, таких глибоких. Серед народу є й один законовчитель. Його серце сповнене заздрістю. Як же може той тесля з Назарету з таким успіхом навчати? І він не витримує, підносить голос, перериває мову Христа. І люди розступаються з пошаною й дають йому дорогу. Підійшовши до Ісуса, цей законовчитель на ввесь голос ставить йому запит; не на те, щоб щось довідатися, а щоб осмішити Ісуса в очах людей, доказати його неуцтво: «Учителю, що мені робити, щоб осягнути життя вічне?» На перший погляд невинний запит. Та Ісус, бачачи його душу, замість відповіді сам ставить йому запит: Шо про це в Законі написано, якже ж ти, бувши законовчителем, читаєш?

Притиснений до стіни, законовчитель відповідає:

«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, всією душою своєю, всією силою своєю, і всім серцем своїм і свого близьнього, як самого себе». «Ти правильно відповів, - сказав Ісус - чини так, і матимеш вічне життя.» Та законовчитель ставить Ісусові друге запитання: «А хто є моїм близнім?» На це серед законовчителів панували різні погляди. Для одних - близніми були найближча рідня - батько, мати, брати, сестри. Для великомудріших - це була й дальша родина та кожний член народу. Ісус не розпочинає дискусії на цю тему, а лише розповідає притчу про милосердного самаритянина.

Один чоловік ішов з Єрусалиму до Єрихону й потрапив до рук розбійників. Ці обдерли його, тяжко побили, завдали йому ран і втекли, покинувши його напівмертвого на дорозі. До Єрусалиму він ішов, може, як прочанин, щоб сповнити свій релігійний та національний обов'язок - помолитись, скласти жертву на святиню, сповнити мрію усього свого життя. Що його в поворотній дорозі стріне, цього він ніколи не сподівався. Дорога була важка, вузьке провалля між двома ланцюгами гір. Спека нестерпна. В горах, обабіч дороги, було багато рівчиків та печер, вигідні місця для сховку розбійників. Один з розбійників був на горі й дивився, хто йде дорогою - одиниці, чи більші групи. Коли йшли одиниці, він давав знак тим, що були внизу. Це була легка добич для них, бо щоб пограбувати людину вистачало кілька хвилин, і тоді вони щезали безслідно у своїх сховках. Так сталося і з цим чоловіком. Втративши все, що він мав, побитий, лежав цей чоловік напівмертвий в пилу на дорозі. Невдовзі після цього ішов тією дорогою священик. Побачивши потерпілого, він його обминув і з поспіхом пішов далі, радий, що щасливо минув те небезпечне місце. Так само вчинив і левіт, слуга в святині, який ішов після нього. Вони оба знали заповідь Закону, яка каже: «Коли побачиш віслука ворога твого, що лежить під тягарем, гляди, не

покидай його, а поможи йому підвести віслюка». (Вих 23,5). Аж ось надходить самаритянин, іновірець. Побачивши потерпілого, він змилосердився, підійшов до нього, обмив його рани вином, перев'язав їх. Відтак посадив побитого на власного віслюка й, одною рукою ведучи тварину, а другою підтримуючи побитого, привів його до заїзду й там доглядав за ним. На другий день він вийняв два динарії (оплата за повне дводенне перебування в заїзді), дав їх господареві й мовив: «Доглядай за ним, а те, що витратиш на нього більше, я заплачу тобі, коли повернуся».

«Хто з цих трьох, на твою думку, - сказав Христос, - був ближнім тому, що потрапив до рук розбійників?» «Той, хто змилосердився над ним». Тоді Ісус сказав: «Іди, і роби так само». Роби так само! матимеш життя вічне, сповниш увесь Закон. Тому не треба ставити собі запитання: Хто є моїм ближнім, а навпаки - кому я можу й повинен бути ближнім. А ним я повинен бути кожній людині - близькій і далекій, приємній, симпатичній і несимпатичній, приятелеві й ворогові, моєму особистому й національному, усім тим, які потребують допомоги і яким я можу допомогти, ризикуючи втратити особисте майно, спокій, ба й навіть здоров'я й життя, як цей самаритянин. Бо яку певність він міг мати, що розбійники не скористаються з нагоди й не вчинять з ним так, як з тим нещасним подорожнім. Отці Церкви в цьому милосердному самаритянині вбачали самого Христа, який приніс спасіння світові, коштом свого життя. Та його жертву Бог винагородив. Він воскресив його третього дня, прославив його, а з nim воскресить і прославить, дасть безсмертне життя всім тим, які йдуть слідами Христа, чинячи діла милосердя й любові в світі! Амінь!

61. Про урожай і зажерливість багатого землевласника

Поштовхом до виголошення притчі про багатого землевласника послужила така подія. Як Ісус навчав народ, озвався один зі слухачів, кажучи: «Учителю, скажи братові моєму, щоб він спадщиною поділився зо мною.» Ісус же відказав йому: «Чоловіче, хто настановив мене суддею, або подільником над вами?» І далі промовив до них: «Глядіть і остерігайтесь всякої зажерливості, бо не від надміру того, що хто має, залежить його життя». Ісус не прийшов, щоб вирішувати земні речі, які належать до компетенції інших і не мають жодного відношення до вічності. Крім того, виглядало, що спадкоємцям просто бракувало доброї волі, щоб знайти спільну мову. Так було колись, так воно є й сьогодні, що спадок і розподіл залишеного майна стає причиною досмертного гніву, ненависті, й ворогування. Тому Й сказав Ісус: «Глядіть, і бережіться всілякої зажерливості, бо не від надміру того, що хто має, залежить його життя.» Щоб слухачам пояснити цю правду він розповідає притчу про багатий урожай.

В одного багатія земля вродила щедро. І почав він міркувати, кажучи сам до себе: Що мені робити? Не маю куди зібрати плодів своїх. Ось що я зроблю: Порозвалую клуні свої і поставлю просторніші, зберу туди все збіжжя і ввесім мій достаток. Та й скажу душі своїй: Душа моя, маєш багато добра в запасі на багато років. Спочивай собі, іж, пий і веселися! А Бог мовив до нього: Безумний! Цієї ж ночі душу твою заберуть у тебе, а те, що ти зібраєш, кому воно буде? Отак буває з тим, хто збирає для себе, та не багатіє в Бога.

На перший погляд про цього багатого землевласника не можна нічого поганого сказати. Він не був визискувачем, не грабував інших, не забирав врожаю з їхніх нив, не був безоглядним

супроти інших, щоб лише розбагатіти. Це не його провина, що цього року ниви - поля так щедро вродили. Але є дві речі, на які вказує Христос. Перша - остерігайтесь зажерливості, бажання мати все більше й більше. Чи є якась межа, переступати якої не вільно, коли це наше бажання мати більше вже не є морально виправданим? Так, така межа існує, коли це наше бажання є єдиною ціллю життя, воно робить людину сліпою, й збуджує в ній переконання, що все, що людина має, це її власна заслуга, а не дар Божий, як воно в дійсності є, дар незображенний. Чи був це щасливий випадок, ласкавість долі, Провидіння, Божий намір, якщо ми з нашим народженням отримали здоров'я, спритність, той чи інший талант? Ми їх отримали без нашої найменшої заслуги, без нашого зусилля. Щойно пізніше ми ці дари використовували, розвивали й, таким чином, завдяки їм дечого осягнули. Але все, що ми маємо, - це Божий дар, даний нам на час нашого земного життя. Багатий землевласник цього не розумів. За дарами він не бачив того, хто їх дає. Метою життя цього багатія було все більше й більше нагромаджування майна. Отак він і розминувся з метою життя, промінявши його на проминальні речі. Тому Ісус зве його «нерозумним», бо живши, працювавши і гарувавши, він не вмів згромадити непроминальних скарбів, вічного життя.

А Ісус же сказав і навчав, що треба робити, як треба чинити, щоб здобути собі непроминальне життя.

Хто слухає слова моїх, хто його прийняв, в нього повірив і живе, згідно з ним, той знайшов і запевнив собі своє життя. Христос чинив так, як навчав. Він існував не для себе, а для інших, як це ісповідуємо в Символі Віри. «Задля нас людей і спасіння нашого ради» - задля нашого спасіння Він зійшов з небес, воплотився, став людиною, страждав, був розіп'ятий та воскрес третього дня. Ісус казав: Син чоловічий

прийшов не на те, щоб йому служили, лише, щоб служити й віддати своє життя, як викуп за багатьох (Мк. 10,45).

Не треба багато уяви, щоб кожен з нас міг відкрити сам в собі прикмети нерозумного землевласника. Як часто нам здається, що ми щось посідаємо, а тим часом те, що ми нагромадили, посідає нас. Ми вже не є вільні. А посолість в'яже нам руки, ми стали її невільниками. Наші думки увесь час кружляють навколо того, що ми придбали й нагромадили. Ми живемо увесь час в страху, щоб не втратити те, що ми маємо, та ще більше примножити. Скільки людей під час другої світової війни заплатили життям тільки тому, що шкодували, не хотіли покинути все те майно, що його роками збирали.

Господи, дай нам розумне серце, щоб вміли ми в Бога багатіти, і пам'ятали, що «літа наші минають, мов зітхання» - як каже псаломспівець. Щоб навчились ми дні наші рахувати і щоб набули ми серце мудре. (Пс. 90). Багатому землевласникові саме цього й бракувало. І сьогодні в багатьох країнах, до того ще й у так званих християнських, можна подибати багатьох людей, з рисами характеру багатого землевласника. Теоретично вони вірять в Бога, в якусь вищу силу, але на практиці рахуються лише з видимим світом, з матеріальними речами, думаючи увесь час, як їх найбільше нагромадити.

Пам'ятаймо, що християнином є лише той, хто намагається уподобнитися до Христа. Христове життя було ДЛЯ інших і ЗА інших. Боже, дай мені мудре серце, щоб не змарнував я свого життя, як той багач, який усе своє життя думав лише про багатство, про себе, про проминальні речі а не про інших і про Бога. Амінь.

62. Притча про багату вечерю

Для того, щоб правильно зрозуміти сьогоднішній уривок Євангелія від Луки, треба знати обставини, які спонукали Ісуса Христа розповісти притчу про багату вечерю.

Однієї суботи один заможний фарисей запросив Ісуса до себе на гостину. Разом з Ісусом були запрошені й інші книжники, які пильно стежили за поведінкою Ісуса, щоб зловити Його на якомусь необачному слові і щоб, відтак, могти Його звинуватити. Ісус, знаючи лукавість цих людей, зважився на мужній крок: розповісти їм правду про справжню вартість їхньої поведінки, чого досі ніхто не відважувався їм сказати.

Побачивши чоловіка хворого на водянку, Ісус питав фарисеїв, чи можна зціляти в суботу? Субота бо, за приписами Закону, мала бути днем відпочинку, абсолютної нечинності. Вони мовчать. Ніхто не хоче відповісти на таке запитання. Торкнувшись хворого, Ісус оздоровив його і відпустив, а до присутніх мовив: «Хто з вас, коли в нього син чи віл упаде в колодязь, не витягне його негайно в день суботній?» А тут не віл, а немічна хвора людина.

Для Ісуса не людина створена для суботи, а - субота для людини, і то не на те, щоб поневолювати людину, а щоб дати їй можливість духовно рости й вільно розвиватися.

Зауваживши, що фарисеї вибирають собі при столі перші місця, Ісус сказав: «Якщо хтось покличе тебе на весілля, не сідай на головному місці, щоб пізніше, коли прийде хтось почесніший від тебе, не довелося тобі з соромом сідати на останньому. Бо кожен, хто підноситься над іншими, буде принижений, а хто принижується, буде вивищений». Господареві, який його запросив, Ісус мовив: «Коли даєш обід або вечерю, не клич ні твоїх друзів, ні братів, ані твоїх родичів,

ані сусідів багатих, щоб часом і вони тебе не запросили й не було відплати; але як улаштуєш гостину, клич убогих, калік, кривих і сліпих», - мовив Ісус. - Вони ж не мають, чим тобі відплатити, - тобі ж бо віддається в день воскресіння праведних». Іншими словами, справжня любов повинна і мусить бути безкорислива.

Ці слова Ісуса до учасників гостини спровокували глибоке враження на слухачів. Один з-поміж них сказав: «Блаженний той, хто споживатиме хліб у Божому царстві». Той, хто промовив ці слова, мав перед очима образ, що його змалював пророк Ісая, який жив 750 років до народження Христа. Ісая описував блага месіянської доби: «Господи, ти єси Бог мій! Я тебе славитиму, хвалитиму ім'я Твоє, бо Ти вчинив предивні речі, здійснив давні обітниці. Ти обернув місто Вавилон на купу каміння. Ти був бідному кріпостю, кріпостю бідному в скруті, сковком від бурі, тінню від спеки». Той самий Господь, «Господь сил, учинить на горі Сіоні (в Єрусалимі) бенкет для всіх народів. Бенкет, де буде ситне м'ясо, бенкет, де буде добре вино, ситне м'ясо шпиковисте, добре вино, проціджене й чисте... Того дня всі скажуть: «Ось він наш Бог! На Нього ми надіялися, і він нас порятував. Радуймося і веселімося!» (Іс 25,1-9).

Цей біблійний образ бенкету месіянської доби був відомий Ісусові та іншим учасникам гостини у фарисея. Про неї всі мріяли, її всі очікували. Ісус користується нагодою, щоб спростувати невиправдані мрії-надії його сучасників на месіянські блага. Ці блага самі, без людської співдії, не спадуть з неба. До цього потрібно активної співпраці людини. Ісус з цієї нагоди розповідає притчу про багату вечерю. Тим він хоче сказати, що час цієї великої гостини месіянської доби з його приходом уже прийшов, лише сучасники того не свідомі, того не відчувають, бо вони зайняті іншими справами. Оцей

багатий чоловік, який приготував трапезу і запрошує численних гостей - це Господь Бог. Зaproшені - це діти Авраама, члени єврейського народу, його обранці. Вони мали стати його співробітниками у побудові царства Божого на цій землі. Та вони відмовляються, бо вони зайняті іншими, цілком земними справами, забуваючи при тому про їхнього Бога, їхнього Пана і Творця. Перший із них купив поле, щоб сіяти, збирати і збільшувати своє матеріальне багатство. Другий придбав п'ять пар волів, що їх треба випробовувати - для зовнішнього блиску й слави, для показу сили. Третій одружився, взяв собі жінку для розкошів тілесних, так що немає часу для інших справ. І слухно розгнівався пан і сказав: «Ніхто з тих моїх перших і найближчих не скуштує моєї вечері». Вирішивши так, цей Пан-Господь посилає своїх слуг кликати на вечерю убогих, калік, сліпих, кульгавих, йому чужих і незнаних осіб, що їх слуги стрінуть на майданах і вулицях міста. В очах тогочасних єреїв це були - чужинці, погани, іновірці, які не знали справжнього Бога та його Закону. До них належимо всі ми.

У хвилину хрещення всі ми стали Божими дітьми, причасними до месіянських благ, багатої святкової Господньої вечері. Ми породичалися з Ним, бо гостина родичання в народів Сходу - це зовнішній вияв приязні. Ми одягнулися в Христа, як мовиться в одній літургійній пісні. Щоправда, більшість із нас приймала тайну хрещення несвідомо, в дитячому віці, а сьогодні ми вже дорослі. Отож, виникає питання: залишились ми в релігійному житті й далі малими несвідомими дітьми, попри наш дорослий вік, здобуту освіту і дипломи? Чи релігійне знання, релігійна свідомість, яка є частиною загальнолюдської культури, зростала в нас із віком? Чи не чинимо ми так само, як ці перші запрошені, для яких Господь приготував багату святкову вечерю, а вони, зайняті проминальними справами, не побачили,

недооцінили вічного?

Чи подякував я Богові хоч раз у своєму житті за те, що мої батьки, може, й ризикуючи матеріальними благами та кар'єрою, мене охрестили? Чи свідомий я моєї відповідальності перед Богом і людьми? Чи мое серце сповнене радістю, святою вдячністю і гордістю за дар охищення. Чи доглядаю я своє християнство як тягар, а чи як невимовний Божий дар, людино-любства Бога, Його неймовірної ласки?

63. Неділя Праотців - Кінець року

Щонеділі протягом усього року, що добігає кінця, в релігійних бесідах на тему «Життя і Віра» ми намагалися показати осяйне обличчя Ісуса Богочоловіка, як це гарно висловив в своєму листі до пані Фон Візен, після звільнення з чотирирічної каторги, російський письменник Федір Достоєвський. Обличчя Ісуса, обличчя справжньої людини, найбільшої і найшляхетнішої, яку носила наша земля. У наших бесідах ми також намагалися висвітлити справжню суть християнства - це не світогляд і не ідеологія, це також не політична чи моральна програма, як багато хто собі його уявляє. Суттю християнства і його основою є вічно жива постать Ісуса з Назарету, що жив, помер мученицькою смертю на хресті й воскрес третього дня, так як цевін наперед провістив близько двох тисяч років тому. Усе інше - це лише зовнішні вияви внутрішньої настанови віруючих людей, і ці настанови випливають зі змісту проголошеного Христом Євангелія, Доброї Новини, Благої Вісти та з прикладу його життя, усієї його поведінки.

Дорогі в Христі! Цей рік добігає кінця. І це сприятливий час подумати над нашим минулим роком, та запитати себе що доброго ми вчинили для Бога, для неба.

Колись читав я ось яке символічне оповідання. По смерті одна багата пані застукала до небесної брами. Святий Петро, розвідавши хто вона, знайшов її прізвище в «Книзі життя». Відчинивши браму, покликав він ангела і звелів йому завести ту даму до її помешкання в раю. Ідучи чудовими алеями, вона бачила розкішні доми, замешкані щасливцями. «Оце дім твоєї служниці Варвари» - сказав ангел. «Та ж це чудово! - кликнула жінка. - Моя палата не була така розкішна. Коли ж моя служниця одержала таку, то

якою величавою буде моя», - подумала собі жінка. Та ангел не зупинявся і вів її чимраз далі й далі. В кутку парку, зарослому кущами та дикою травою, стояла шопа. «Оце твоє житло!» - сказав ангел. «Що? Як це можливо?» - закричала вона. «Вибачайтепані, - сказав ангел, - але з матеріялу, який ви нам пересилали, чогось кращого ми не могли збудувати».

Отож, запитаймо себе, який був цей рік, що 31 грудня в 12-тій годині ночі з ударом годинника скінчиться, безповоротно відійшовши в минуле. Можливо, що з матеріяльного погляду він був для нас не поганим, ба, навіть добрим і щасливим. Та матеріяльний успіх це ще не все. Про це ми чули минулої неділі в притчі про багатого землевласника, якому щедро вродили ниви. Він був щасливий, хотів ще більше розбагатіти, велів розвалити клуні й стодоли та побудувати нові, більші, щоб могти в них зложить усе своє добро на багато років, не думаючи про те, що саме цієї ночі прийде смерть і забере його душу. Таке може статись з кожним з нас окремої хвилини. І тоді ми все залишимо, всі матеріяльні посіlostі, всі скарби. Та важливішими від них є наші духовні скарби, наше духовне життя. Чи збагатіли ми за той час і в Бога, як казав Ісус?

28-го -грудня - остання неділя року. Церква зве її неділею Праотців тому, що в церковних службах вона ставить нам перед очі Старозавітніх праведників: Авеля, Ноя, Авраама, Мойсея та інших святців і пророків, як подиву гідний приклад для наслідування. З цього погляду Апостол та Євангелії неділі Праотців і неділі Святих Отців (неділі перед Різдвом) є дуже промовисті. Так Апостол нинішньої неділі (із листа апостола Павла до Колосян) заооччує нас, християн, які визнають Христа, іти їхніми слідами, щоб, із вірою в Божі обітниці, ми приготувалися гідно до свята Христового Народження, щоб Христос народився і в кожному з нас, а наші серця щоб стали

вертепом для Дитяти, Божого Сина, так, щоб наші слова й вчинки не були наші, а Його. Ось і деякі слова Апостола: «Отож, коли ви воскресли з Христом, то шукайте того, що вгорі, а не про те, що на землі. Коли ж Христос у вашім житті з'явиться, тоді й ви з ним з'явитесь уславі. Тому умертвлюйте ваші земні члени: розпусту, нечистоту, пристрасті, лиху, пожадливість, зажерливість, бо це є ідолопоклонством. Відкиньте від себе: гнів, лютість, злобу, наклеп, сороміцькі слова... Не говоріть неправди один на одного, бо ви з себе скинули стару людину з її ділами й одягнулися в нову, що відновлюється відповідно до образу свого Творця... Вдягніться, отже, як вибранці Божі, святі та улюблені, у шире милосердя, доброчинність, покору, лагіdnість, довготерпіння. Терпіть один одного і прощайте собі, коли б мав хто на кого оскарження. Так як Христос Вам простив, чиніть і ви так само. А понад усе будьте в любові, що є союз досконалості... І вдячними будьте, та все, що тільки робите словом чи ділом - усе робіть у ім'я Господа Ісуса, дякуючи через нього Богові Отцеві».

Чи ж можуть бути кращі рядки для роздумів наприкінці року, як ці слова апостола Павла? Та як далеко в щоденному житті ми від них віддалилися. Тому закінчімо цих кілька Хвилин нашою спільною молитвою. Отче наш Небесний! Ми дякуємо тобі за Твою любов, за твоє милосердя і довготерпеливість супроти нас грішних, що в своєму милосерді дозволив нам дочекати кінця цього (так вагомого для багатьох) року. Прости нам усе, що в нашему житті не було так, як повинно було бути. Прийми нас розкаяних з настанововою розпочати нове змістовніше життя, як своїх дітей, так як шляхетний батько з притчі про блудного сина, прийняв свою дитину, коли повернулася до дому отця. Будь нашим Батьком і дай, щоб в нашему житті прославилося Твоє ім'я, щоб були ми Твоїми дітьми аж до останнього віддиху нашого життя!

64. Неділя Святих Отців - Неділя перед Різдвом

Дорогі читачі! Основною темою наших щонедільних роздумів минулого року були проблеми нашого щоденного життя, бачені в світлі віри, іхнє взаємовідношення, тобто наше - життя і віра. Базою для наших роздумів служили нам тексти недільних Євангелій. У них, немов у дзеркалі, ми намагалися відкрити самих себе, юзрозуміти нашу поведінку. Ба більше, у євангельських текстах і розповідях ми крок за кроком відкривали подиву гідну, виняткову, постать Ісуса з Назарету, правила його життя і поведінки супроти своїх прихильників і супротивників; його безмежну любов, співчуття, доброту, милосердя до хворих, калік, бідних, нещасних, грішників. Та з другого боку, ми чули слова остороги й нагадувань супроти тих, які уважали себе праведними, бездоганними, бо на зовні вони дотримувалися Закону, тоді, як іхнє серце було далеко від Бога. Ми ознайомилися з початком Ісусової діяльності і трагічним кінцем, Його смертю на хресті. Однак, Ісусова смерть не була кінцем. Після смерті прийшло воскресіння, так як це Христос наперед провістив. Ми ствердили, що без певності в воскресіння Ісуса, не було б і християнства, не було б також і найменшої згадки про особу Христа. Його воскресіння було незаперечним доказом Його Божественного посланництва. Воно є основою християнства, суттю якого є реалізація, здійснення в світі змісту-правил Христового вчення, Його життя і усієї Його поведінки. Ми ствердили, що хоча християнство існує вже майже дві тисячі років і Церква Христова має безліч учнів і послідовників, наш світ ще далеко від ідеалу, який він проповідував, від приходу й утвердження Божого Царства в світі; царства правди, справедливості, миру й любові між людьми.

й народами.

На порозі Нового Року запитаймо самі себе: Якщо я з кимось ворогую, то як я маю чинити, щоб із ним помиритись? Чи ладний я направити заподіяне зло, ї кривду іншому? Яке було моє ставлення в минулому, до моїх батьків, дружини, дітей? Чи було воно людське, християнське? Чи немає в колі моїх знайомих когось, хто є в нужді, якому я міг би допомогти? Чи мое життя могло б послужити прикладом для інших? Чому той і той чоловік або жінка мені симпатичні або не симпатичні і з яких саме причин? В якому товаристві я радо перебуваю? Чи має воно позитивний, а чи негативний вплив на мене? Якщо негативний, чи ладний я його покинути, пригадавши собі приказку, глибоку народню мудрість, яка каже: «З ким чоловік пристає - таким він сам і стає». Христос сказав такі чудові слова: «Усе, що ви хотіли б, щоб люди вам чинили, чиніть ви їм». Чи завжди я так чиню? Чи не жадаю я від інших більше, ніж сам я даю? Чи ладний я простити з серця образу тому, хто мене образив? Чи подякував я Богові, переступаючи поріг Нового Року, за всі його дари: за здоров'я, охорону в небезпеці, за шматок хліба, за дах над головою, за нормальні, впорядковані стосунки в родині, за всю його опіку й благословення? Якщо ми під таким кутом переглянули наше життя в минулому році й зробили відповідні висновки, то ми заклали основу, щоб наш новий рік був щасливий, кращий, ніж торік, як той, що минув. Та, з другого боку, в житті є багато речей, які вирішують нашу долю на цій землі незалежно від нас, перед якими ми безсилі. Багато людей мусять спокутувати наслідки недбальства, несовісності, жадоби наживи деяких одиниць, які думали лише про свої користі та вигоди, не рахуючися з тим, які жахливі наслідки це можемати. Отак постає питання, чи при будові Чорнобильської атомної електростанції було зроблено все так, як воно повинно бути?

Така є наша дійсність. В багатьох людей вона викликує страх, непевність перед завтрашнім майбутнім. Для невірючих, які не мають жодної надії, як казав Апостол Павло - це рік грози, бо ніхто не може передбачити й сказати, що принесе нам завтра. Для нас, вірючих, крім усіх цих небезпек, крім невідомого майбутнього, він може й повинен бути роком надій, бо ми не самі, бо з нами Бог, як це гарно сказано наприкінці Євангелія нинішньої неділі. «І промовив Ангел: «Йосипе, сину Давидів, не бійся прийняти Марію, дружину свою, бо зачате в ній - то від Духа Святого. І вона вродить Сина. Ти ж даси йому імення ІСУС, що означає Господъ рятує. Він рятівник, Спаситель. Він бо спасе людей своїх від гріхів. А все це сталося, щоб збулося сказане пророком від Господа: «Ось діва в утробі зачне, і Сина породить, і дадуть йому ім'я Емануїл (Імману - Ель) що означає в перекладі: З НАМИ БОГ».

Сьомого січня Східня Церква святкуватиме свято народження Господа нашого і Спаса в бідному хлівці-печері з Пречистої Діви Марії в Вифлеємі. Логос, Боже Слово, третя особа Пресвятої Трійці воплотилося, прибрало людське тіло, нерозлучно зв'язалося навіки з людським родом, щоб ділити його долю і недолю. І ми віримо в це, і тому нам не страшно. Цю думку чудово висловив німецький пастор, богослов і поет, засуджений на смерть за опір нацизмові Дітріх Бонгейффер, невдовзі перед своєю стратою 1945 року!

Ось вона: « Благими силами бережені й ведені, в цей наш страшний жорстокий вік, Я хочу бути з вами, щоб Богом скріплені, Ми йшли разом у цей новий, непевний та незнаний рік.

Хоч наша дійсність сіра, нестерпна, і важких днів несемо ми тягар, заспокой, Господи, стривожені серця й душі, І пошли нам мир, як твій чудовий дар.

А якщо даси нам ще нову чашу болю, повну по вінці гіркоти і мук, ми її приймемо без нарікань і страху, з

твоїх ласкавих милосердних рук.

Божою любов'ю оберігані й скріплені, спокійно дивімось у майбуття, Бог з нами є тут, як це було і вчора, і нині та кожної хвилини нашого життя».

Христос раждається - Славімо Його!

